T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

DÖRT ALTI YAŞ GRUBU ÇOCUĞA SAHİP ANNELERİN AİLE EĞİTİMİNE YÖNELİK İHTİYAÇ DUYDUKLARI KONULARIN BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Şefika GÜZEL

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Serap DEMİRİZ

ANKARA- 2006

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Şefika GÜZEL'e ait Dört Altı Yaş Grubu Çocuğa Sahip Annelerin Aile Eğitimine Yönelik İhtiyaç Duydukları Konuların Belirlenmesi adlı çalışma jürimiz tarafından Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prf. Dr. Elif ÜSTÜN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Serap DEMİRİZ (Danışman)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ayşe AKSOY

ÖZET

Bu çalışmanın amacı annelere yönelik eğitim programlarının geliştirilmesinde kullanılmak üzere annelerin ihtiyaç duydukları konuları belirlemek ve çocuk yetiştirme konusunda ebeveynlere ihtiyaçları doğrultusunda yardımcı olmaktır. Annelerin ihtiyaçlarının saptanması, bu tür programların hazırlanmasını kolaylaştırmasının yanı sıra bu tür programlarının artmasına ve program içeriği ile annelerin ihtiyaçlarının örtüşmesine de yardımcı olacaktır.

Çalışmada; araştırmaya katılan annelerin çocuk yetiştirme konusunda kendilerini yeterli hissetme düzeyleri; özellikle eğitim ihtiyacı duydukları konuların; annelerin yaşlarına, eğitim düzeylerine, çalışma durumlarına, ailedeki çocuk sayısına, çocuğun yaşına ve çocuğun cinsiyetine göre farklı olup olmadığı; eğitim ihtiyacı duydukları konuların alanlara göre dağılımı saptanmıştır.

Örneklem, Ankara ili merkez ilçelerinden rasgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Örneklemde 246 anne bulunmaktadır. Veri toplama aracı olarak Fulya Bergman tarafından 1990 yılında Boğaziçi Üniversitesinde geliştirilen Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Görüşme Formu uygulanmıştır. Veriler sayı, yüzdelerle tablolarda verilmiş ve ebeveynlerin yaşları, eğitim durumları, çalışma durumları, çocukların yaşları ve cinsiyetleri arasındaki farklar x^2 ile analiz edilmiştir.

Annelerin yaşlarına, eğitim durumlarına ve çalışma durumlarına göre çocuk yetiştirme konusunda ihtiyaç duyulan konuların farklılıklarını belirlemek için yapılan analizler sonucunda; çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan problem durumların nedenleri, çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler, sorun olan davranışlarda anne

babaların uzmana danışma dışında neler yapabileceği, çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler, çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi konularında,eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma, çocuğunuzun davranışlarının nedenlerini anlama, çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapılması gerektiği, anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konularında,çocuğun cinsiyetine göre boy uzaması, vücut ağırlığının artması, diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme, çocuk hastalıklarını tanıma ve ilk belirtilerini anlama konularında,4–6 yaşındaki bir çocuğun ne kadar ve ne aralıklarla yemesi gerektiği, yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme, çocuğun fiziksel, gelişimi ve olgunlaşıp büyümesine destek olmak için anne babanın neler yapması gerektiği konularında,çocuğun çeşitli olaylarla ilgili soruları karşısında nasıl davranılacağı, çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konularında,çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği konusunda,çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma, çocuğun duygusal gelişimi için neler yapılabileceği, çocukların akran, yetişkin ve kardeşleriyle ilişkilerinin yaşlara göre nasıl geliştiği konularında,çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz konusunda, öz güven ve bu becerinin gelişim yaşları konusunda, anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin; bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği konusunda, çocuğun ahlak anlayışının gelişimde, örneğin; çocuğun evdeki kuralları benimsemesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda,; anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği, yuvaya devam eden çocuğun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konularında,anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Ancak çocukların cinsiyeti ve yaşı ile ihtiyaç duyulan konular arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, ailedeki çocuk sayısı ile ihtiyaç duyulan konular arasında çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler, ebeveyn ve çocuğun öncelik ve isteklerinin çakışması, çocuklara

olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler, çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi, çocuklarda ağır problem davranışlar konusunda ebeveynlerin kime başvuracağı konularında, eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma, çocuğun davranışlarının nedenlerini anlama, çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapmanız gerektiği, anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konularında, yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme, çocuğun zıplama, tırmanma, tek ayak üzerinde durma gibi hareketle ilgili, kalem tutma gibi el becerilerinin gelişimine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konularında, teyp ve özellikle radyo gibi sadece dinlemeye yönelik araçların çocuğun dil gelişimini nasıl etkilediğini bilme, çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konularında,anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin; bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği, çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz, çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konularında, anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği, yuvaya devam eden çocuğunuzun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konularında, anne-babanın çocuğun yaşına ve gelişimine göre nasıl oyuncak seçeceği konusunda, anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılanların, kendilerini en çok “davranış yönlendirme” konusunda yetersiz hissettikleri ortaya çıkmıştır. Kendilerini en yeterli hissettikleri konunun ise “ Oyunun ve Oyuncağın Önemi ” olduğu belirlenmiştir.

Aile eğitimine yönelik yapılan bu çalışmada algılanan ihtiyaç göz önüne alındığında; ilk sırada “Davranış Yönlendirme” gelmektedir. Bunu sırasıyla, “Genel Kişilik Gelişimi”, “Aile İçi İletişim”, konuları izlemektedir.

Anahtar kelimeler: aile eğitimi, eğitim ihtiyacı, anne eğitimi

SUMMARY

The aim of this study is to determine the subjects of which the parents are in need; to use them for the progress of the training programs oriented to the parents and, to provide help to the parents in the subject of bringing up their children in the direction of their needs. Determination of the needs of parents, in addition to facilitating the preparation of these kind of programs, will also help to increase the number of the programs and overlapping of the program contents with parents' needs.

In this study the adequacy levels of parents in bringing up a child; especially the subjects in which they need training; whether the subjects parents choose for training are the same or not; the distribution of the subjects of which parents are in need in respect of their fields, are determined.

Sample, has been selected through the random sample method from the central districts of Ankara. In the sample, there are 246 mothers, Needs Determination Interview Form for Family Training, which has been developed by Fulya Bergman in 1990 in Boğaziçi University, is applied as data collecting instrument. Data, distribution shown in numbers and percentages, and averages are shown in tables, and the differences between parent's age, education level, workingsituatia and theirchild's age and sexneeds are analyzed through Chi-square method.

As a result of the analyses carried out, it has been determined that there is not an significant difference between a mother of age, working and education level in bringing up a child. But ,there is an significant different betwen children's number in a family and the needs of parent.

It has been determined that the participants of the study find themselves most inadequate in the subject of "Behavior Orientation", whereas they find themselves most adequate in the subject of "the Importance of Games and Toys".

In this study oriented to family training, regarding the needs of parents, "Intellectual Development" takes the first rank. It is succeeded in order by the subjects of "General Personality Development", and "Intra-Family Communication".
Key words; parent education, mother education, need for education,

ÖNSÖZ

Çalışmalarımda bana yardımlarından dolayı tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Serap DEMİRİZ'e, beni her zaman destekleyen ve yardımlarını eksik etmeyen aileme, iş arkadaşlarıma ve hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Çocuğun eğitiminin temellerinin atıldığı aile ortamında en büyük yük ve sorumluluk annelere düşmektedir. Bu nedenle çocukların ilk eğitimcileri olan anneleri eğitmek dolaylı yoldan çocuklarında eğitimlerinin temeli atmaktır. Bu araştırmayla annelerin bir eğitim programından neler bekledikleri ve böyle bir programda annelerin en çok hangi konularda eğitim almak istedikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma 4 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; ilgili araştırmalar ile araştırmanın amaç ve önemi, problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, varsayım ve sınırlama verilmektedir.

İkinci bölümde; evren, örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Üçüncü bölümde, bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, sonuç ve öneriler verilmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **I**
SUMMARY ..... **IV**
ÖNSÖZ ..... **V**
İÇİNDEKİLER ..... **VI**
TABLO LİSTESİ ..... **VIII**
BÖLÜM I **1**
GİRİŞ **1**
1.1.Aile Eğitimi **2**
1.1.1.Aile Eğitiminin Önemi **2**
1.1.3Aile Eğitiminin Avantajları **5**
1.2.Aile Eğitiminin Uygulama Türleri **5**
1.2.1.Evde Aile Eğitimi (Ev Merkezli) **6**
1.2.2.Okulöncesi Kurumlarda Çocuk Eğitimi ile Kaynaştırılmış Aile Eğitimi **6**
1.2.3.Kurumlarda Aile Eğitimi **9**
1.2.4.Bütünleştirilmiş Çocuk Gelişimi Merkezleri **9**
1.2.5.Çocuktan Çocuğa Eğitim **10**
1.2.6. Medya ile Aile Eğitimi **11**
1.2.6.1.Eğitim ve Medya: **11**
1.2.6.2.Medya ile Aile Eğitim Modeli: **13**
1.2.6.3.Medya ile Aile Eğitimine Farklı Ülkelerden Örnekler: **14**
1.2.6.3.1. Venezüella: **14**
1.2.6.3.2.Şili : **15**
1.2.6.3.3.Hindistan: **16**
1.2.6.3.4.İran : **16**
1.2.6.3.5.Türkiye : **17**
1.2.6.3.5.1.Radyo : **17**
1.2.6.3.5.2.Televizyon : **18**
1.2.6.3.5.3.Yazılı Basın: **25**
1.3.Türkiye'de Medya İle Aile Eğitim Alanında Uygulanan Bazı Projelerin Sonuç Değerlendirmesi: **25**

1.4.Farklı Aile Eğitim Programı Uygulamaları 26
1.4.1.Aileden Aileye Programı (Amerika)..... 26
1.4.2.Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Programı (İrlanda)..... 26
1.4.3.Portage Projesi (Peru) 26
1.4.4.Ev Temelli Proje (Kore)..... 27
1.4.5.HIPPY (İsrail) 27
1.4.6. Head Start (Amerika) 28
1.4.7. Hıgh/Scope 28
1.4.8.Anne Çocuk Ev Programı(Mother-child Home Program MCHP).....29
1.4.9.Ana Baba Okulu (Türkiye) 31
1.4.10. 0-4 Yaş Anne Çocuk Eğitimi Programı (Türkiye) 33
1.4.11. Anne Çocuk Eğitim Projesi (AÇEP) 36
1.5.İlgili Araştırmalar 44
1.6. ARAŞTIRMANIN AMACI..... 58
1.6.1. Temel Problem 58
1.6.2. Alt Problemler 58
1.7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ: 58
1.8. VARSAYIMLAR 59
1.9. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR..... 59
BÖLÜM II 60
YÖNTEM..... 61
1. Evren ve Örneklem : 61
2. Veri Toplama Araçları : 61
3. Veri Toplama Tekniği..... ……62
BÖLÜM III..... 64
BULGULAR ve TARTIŞMA..... 64
BÖLÜM- IV..... 143
SONUÇ VE ÖNERİLER..... 143
1.Sonuç 143
2. Öneriler 150
KAYNAKÇA 151

TABLO LİSTESİ

Tablo No: ***Sayfa No:***
Tablo–1. Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar..... 65
Tablo–2 Annelerin Eğitim Alma İhtiyacı Duydukları Konuların Alanlara Göre Dağılım Ortalamaları 67
Tablo–3 Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme Konusunda Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına ve Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı..... 69
Tablo–4 Aile İçi İletişim Konusunda Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı... 76
Tablo-5 Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme Konularında Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı..... 83
Tablo-6 Zihinsel Gelişim Konusunda Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı... 91
Tablo-7 Genel Kişilik Gelişimi Konusunda Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı 97
Tablo–8 Okul Öncesi Eğitimin Önemi Konusunda Annelerin Yaşlarına Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı 105
Tablo–9 Oyun ve Oyuncak Seçimi Konusunda Annelerin Yaşlarına Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı 109
Tablo–10 Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme Konusunda Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine, Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı..... 111
Tablo–11 Aile İçi İletişim Konusunda Annelerin Sahip Oldukları Çocukların Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı..... 116
Tablo-12 Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme Konularında Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine, Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı..... 121
Tablo-13 Zihinsel Gelişim Konusunda Annelerin Sahip Oldukları Çocukların Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı..... 127
Tablo-14 Genel Kişilik Gelişimi Konusunda Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı..... 131
Tablo–15 Okul Öncesi Eğitim Konusunda Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı..... 137
Tablo-16 Oyun ve Oyuncak Seçimi Konusunda Annelerin Sahip Oldukları Çocukların Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı 140

BÖLÜM I

GİRİŞ

Erken çocukluk eğitimi günümüz toplumunda giderek önem kazanmakta ve aileler daha bilinçli hale gelmekte ve bilinçlenmek için daha fazla çaba harcamaktadır. Çocuklarının eğitimi konusunda ailelerin öncelikli olarak da çocukla daha fazla zaman geçirdiği düşünülerek annelerin eğitimi önem kazanmaktadır.

Ebeveynlerin çocuklar için ilk eğitimciler olduğu düşünüldüğünde, ebeveynlerin eğitilmesinin tüm toplumun eğitimi için önemli olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Çocukların daha üretken ve başarılı hayatlara sahip olma şansını artırmak amacıyla; ebeveyn eğitimini planlarken, anne babaların özellikle ihtiyaç duydukları konular üzerine yoğunlaşmak ailelerin ilgisini çekmesi ve faydalanma oranını arttırmak açısından önemli sayılabilir.

Aile eğitimi konusunda ön hazırlık çalışması olarak düşünülebilecek bu araştırmayla ailelerin gelişim ve eğitim alanlarına göre ihtiyaç duydukları konuların saptanmasını amaçlamaktadır. Çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklemek ve anne babaların çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmelerini sağlamak amacı ile aile eğitim programlarına ihtiyaç duymaktadır. Aile içindeki bireylerin iletişim ve problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmış çeşitli eğitim programları bulunmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda da ailelerin çocuklarının gelişim alanları ve karşılaştıkları sorunlarla ilgili bilgiye sahip olabilecekleri ve çocuklarına başarılı bir yaşam olanağı sunabilme imkânlarının farkına varabilecekleri düşünülmektedir.

1.1.Aile Eğitimi

Aile eğitimi anne babaların çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirmelerini sağlamak amacıyla geliştirilmiş etkinliklerin tümüdür (Üstünoğlu, 1991:82).

Ebeveyn eğitiminin farklı tanımları bulunmaktadır, ancak tümünün ortak noktası genellikle katılımcılara anne- babalık hakkında farklı konularda bilgi ve farkındalık kazandırmak amacıyla düzenlenmiş programlar olmalarıdır.

Araştırmacıların da tartıştığı gibi, ebeveyn eğitme programları, amaçları, içerikleri, kullanılan materyaller altında yatan teorileri, yer, katılımcılar hakkındaki bilgileri, eğitimcileri ve iletişim sıklıkları bakımından değişiklik gösterebilirler. Ebeveyn eğitimi evde yada dış ortamda gerçekleştirilebilir. Dolaylı teknikler yoluyla da yapılabilir; materyaller ya katılımcılara hazırdan sağlanır ya da katılımcıların kendi hazırladıkları materyaller kullanılır.

1.1.1.Aile Eğitiminin Önemi

Ev ve aile çocukların gelişimlerinde olumlu yada olumsuz etkileri olan en önemli ortamlardır. Çocuk doğumla birlikte öğrenmeye başlar ve bu öğrenme süreci erken çocuk dönemi boyunca devam eder. Çocuk bu dönemde yaşamının büyük bir bölümünü aile ortamında geçirir. Bu nedenle çocukların eğitiminde anne babanın rolü çok daha büyük ve önemlidir. Anne babalar çocuğun yeni şeyler öğrenmesini sağlayan bilişsel psiko-motor, dil, sosyal ve duygusal özelliklerinin gelişmesi açısından çocukların ilk eğitimcileridirler (Ersoy ve Tezel Şahin, 1999: 58).

Çocuk doğduğu andan itibaren öğrenmeye başlar ve bu dönemin çoğunluğunu ailede geçirir. Bu nedenle anne babalar çocukların büyüme ve gelişiminde çok önemli bir role sahiptirler. Anne babalar çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal, psikomotor, dil gelişimlerini destekleyen en önemli kişilerdir (Ersoy ve Tezel Şahin, 1999: 58). Ailenin içinde bulunduğu sosyal kültürel ve ekonomik koşullar, doğum öncesinden başlayarak çocuğun gelişimini etkilemektedir. Ailenin içinde bulunduğu kültürel, sosyal ve ekonomik koşullar birbirlerini etkilediği gibi

çocuk yetiştirme değer ve tutumlarını dolayısı ile de çocuğa sağlanan eğitim sağlık beslenme koşullarını etkilemektedir (Baykan ve Diğ., 1995: 1).

Evrensel görüşe göre, sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocukları uygun olmayan ebeveyn tutumları ve olumlu eğitim yaşantılarının eksikliği nedeni ile bilişsel, dil ve sosyal gelişim yönünden yaşıtlarını geriden izlemekte, ileriki yaşamlarında sosyal ve akademik başarı gösterememektedirler. Everensel görüş alt sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının gelişim geriliği riski ile doğduğunu savunmaktadır. Ancak riskli doğan çocuklar beş yaşından önce erken çocukluk eğitimi alırlarsa ya da ebeveynleri çocuk yetiştirme konusunda eğitilirse, okul uyumu ve akademik başarı için gerekli becerileri geliştirebilmektedirler (Baykan ve Diğ., 1995: 6).

Günümüzde çocuğun ailesini de içine almayan bir eğitim programı ile istenen amaca ulaşmanın çok zor olduğu bilinmektedir. Bu nedenle son yıllarda aile eğitimine verilen önem gittikçe artmaktadır (Aksoy ve Diğ., 1995: 120). Anne babaları çocuğun eğitimine dahil etmenin, pek çok erken çocukluk eğitim programının önemli bir öğesi olduğuna ve çocukların okul başarısını artırdığına inanılmaktadır. Ailenin katılımının etkisine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Eğer aile katılımı etkileşimsel görüşler taşırsa, bunun yararlı olacağı öne sürülmektedir (Bekman, 1998: 10-11).

Bu durumda çocuğun gelişimi ve eğitiminde bu derece belirleyici etkileri olan aile bireylerinin çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgilendirilmeleri ve öğrendiklerini davranışa dönüştürebilmeleri için belli bir program çerçevesinde eğitilmeleri gerekmektedir (Tezel Şahin ve Ersoy, 1999: 104).

Bu amaçlarla hazırlanan anne baba eğitim programları var olan hizmetlerin daha etkili kullanımına yol açacak teşvik ve bilgiyi sağlar. Ancak anne baba eğitim programlarının asıl amacı; anne babaların özgüvenini güçlendirmek ve küçük çocuklarının fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini teşvik için kendi yeteneklerini geliştirecek şekilde onları bilgi ve becerilerle donatmaktır (Myers, 1996: 121).

Aslında ebeveynlerin öğretmenlik rolü çocukları doğduğunda başlamaktadır. Bununla birlikte ebeveynlerin sosyo ekonomik, kültürel ve eğitim yönünden dezavantajlı durumda olması nedeniyle eğitimcilik fonksiyonlarının desteklenmesi gerekmektedir (Aksoy ve Diğ., 1995:120).

Anne baba eğitim programlarına katılan çocuk ve ailelerin ileriki dönemlerde izlenmesi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Zenginleştirilmiş bilişsel ortamlarda, programa 1-3 yıl devam eden alt sosyo ekonomik düzey çocuklarının öğrenme kapasitelerinin, IQ puanlarının, okul başarısında ve okula uyumlarında artış olduğunu gösteren birçok araştırma bulunmaktadır. Programa devam eden çocuklar öğretmenler tarafından sevilen, sosyal olarak uyumlu, okula devam sorunları olmayan çocuklar olarak tanınmışlardır. Araştırmacılar, erken eğitim programlarının ebeveyn çocuk ilişkisini desteklediğini ve bunun birçok olumlu etkilerinin olduğunu savunmaktadırlar. Bu tip programların uzun süreli etkileri genç yetişkinlik dönemine kadar uzamaktadır. Programlara katılan çocukların ileriki yaşantılarında iş bulma oranlarının arttığı genç hamilelik ve suçluluk oranlarının ise azaldığı saptanmıştır (Temel, 1997: 240).

Erken eğitim programlarının çocuklara olan katkılarının yanı sıra ailelerinde programdan önemli kazançları olduğu ortaya konmuştur. Programlar özellikle annelerin, sosyal psikolojik ve sağlıkla ilgili ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Programa katılan annelerin, kontrol annelerine göre daha iyi eğitim aldıkları, benlik saygılarının yüksek olduğu, yaşamları üzerindeki kontrollerinin arttığı, daha iyi işler buldukları ve bu etkilerin on yıl sonra da devam ettiği saptanmıştır (Temel, 1997: 240).

Bu gibi yararlarından dolayı birçok ülkede anne baba eğitim programları geliştirilmiş ve uygulanmıştır.

Çocuğun ailesini desteklemeyi amaçlayan programlar anne babayı çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgilendirir. Bu programlar anne ve babaları çocuk

gelişimi ve eğitiminde başarılı hale getirir. Ayrıca ebeveynlerin çocukları bakıcı rolü yanında eğitici rolleri de pekiştirir (Sucuka ve Diğ., 1997: 51).

1.1.3Aile Eğitiminin Avantajları

Aile eğitim programlarının bazı avantajları vardır. Bunlar:

- Çocuğa bakan kişileri desteklemek ve eğitmek, çocuğun yanında çocuğa bakan kişilere de yarar sağlayabilir.
- Bu programlar yoluyla ebeveynlerin çocuğun eğitimi ve gelişimi konusundaki sorumluluğu artar.
- Anne babalar evde var olan imkânlarla çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal, psikomotor ve dil gelişimlerini destekleyebilirler.
- Anne babalara güç vermek, gelişmelerin uzun dönemde sürmesine yardım eder.
- Bu tür programlar bütünleyici bir yaklaşımı teşvik ederler. Sağlık beslenme ve psiko-sosyal gelişim alanlarından farklı unsurları bir araya getirerek anne babaları etkili ve verimli hale getirir.
- Özellikle bir merkez kurma ile karşılaştırıldığında anne baba eğitimi daha ucuz şekilde yaygınlaştırılabilir (Myers, 1996, 122–123).

1.2.Aile Eğitiminin Uygulama Türleri

Aile eğitim programlarının temel amaçları çok benzemekle birlikte uygulamada farklı yöntemler kullanıldığı görülmektedir. Bu farklı modeller;

a. Evde aile eğitimi (ev merkezli)

b. Okul öncesi kurumlarda çocuk eğitimi ile kaynaştırılmış aile eğitimi

c. Kurumlarda aile eğitimi

d. Bütünleştirilmiş çocuk gelişimi merkezleri

e. Çocuktan çocuğa eğitim

f. Basın yayın aracılığı ile yapılan aile eğitimi (Medya ile Eğitim)'dir (Temel ve Ömeroğlu, 1993: 58).

1.2.1.Evde Aile Eğitimi (Ev Merkezli)

Ev merkezli aile eğitimi çocuğun gelişimi ve eğitiminde aileyi temel almaktadır. Ebeveynler, çocuğun yürüme, konuşma gibi birçok gelişimsel beceriyi ve çevresi hakkındaki bilgileri geliştirmesine yardım eden ilk öğretmenlerdir (Temel ve Ömeroğlu, 1993: 58).

Ev merkezli programların temel amacı; çocuğun sağlıklı olması, iyi beslenmesi ve tüm alanlardaki gelişimlerine yardımcı olacak ev ortamı yaratmak için anne baba ve çocuğa bakan diğer kişileri eğitmektir (Bergman, 1990; 27).

Ev merkezli eğitim programları aynı zamanda anne babanın çocuk ile olumlu iletişim kurmalarını, annenin evdeki statüsünün yükselmesini ve ailenin biçimlenmesini sağlayarak çocuğun gelişiminin ve eğitiminin olumlu yönde desteklenmesini sağlamaktır (Turan ve Diğ. ,1999:307).

Ev merkezli eğitim daha çok çocuğa ve aileye eğitim imkânı sağlaması ve ekonomik olması açısından kurumlarda verilen eğitime göre daha avantajlıdır (Aksoy ve Diğ., 1995:120).

Ev merkezli aile eğitimlerini ev ziyaretçileri ailelerin ihtiyaçları doğrultusunda belirledikleri konuları, belirli aralıklara evlere giderek anlatmaları ve ebeveynlere uygulatmaları şeklinde sürdürülür. Bu çalışmanın başarısı ev ziyaretçisinin başarısıyla doğru orantılıdır (Myers, 1996:125) .

1.2.2.Okulöncesi Kurumlarda Çocuk Eğitimi ile Kaynaştırılmış Aile Eğitimi

Bu programda okulöncesi eğitim kurumuna devamlı giden çocukların anne babalarına aynı kurumda eğitim verilmesidir. Burada amaç aile eğitimi ile çocukların eğitimini birleştirmektir. Bu şekilde çocuklar okul başarısı, akademik başarıda,

motivasyon, dil gelişimi ve benlik saygısında daha iyi bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımda aile eğitimi;

a. Ebeveynin sınıf etkinliklerine katılması
b. Ev ziyaretleri
c. Ebeveynin yönetime katılması
d. Ebeveynlere bilgi verici toplantılar, olmak üzere dört şekilde uygulanmaktadır (Temel ve Ömeroğlu, 1993: 58).

1.2.2.1.Ebeveynin Sınıf Etkinliklerine Katılması

Bu yöntemde anne babalar sınıftaki çalışmalara katılarak programın hedef ve amaçları ve çocuklarının okulöncesi eğitim kurumunda öğrendikleri ile ilgili bilgi sahibi olmaktadır. Ayrıca anne baba kendi çocuğunun diğer çocuklar ve yetişkinler ile olan iletişimini gözlemekte ve çocuk gelişimi hakkında daha çok bilgi sahibi olmaktadır. Anne babanın kendine olan güvenin artmasını sağlamaktadır. Anne babalar sınıfta çocukları ile ilgili bilgi sahibi olmanın yanında sınıfta farklı etkinliklerde öğretmenin rolünü üstlenerek ya da ona yardımcı olarak katılmaktadırlar (Temel ve Ömeroğlu,1993:58).

1.2.2.2. Ev Ziyareti

Ev ziyaretleri ile öğretmen çocuk ve ailesi hakkında daha çok bilgi öğrenir ve öğretmen ile anne baba arasında daha yakın ilişkilerin kurulması sağlanmaktadır. Bu programda öğretmen çocuğun evine gitmekte, çocuk ve ebeveyn ile birlikte çalışmaktadır (Temel ve Ömeroğlu,1993:58,59).

Eğitimci ev ziyaretinde olumlu ilişkile kurmak için planlamalar yapmaktadır. Ev ziyaretinde eğitimcinin yanında kitap, oyuncak yada oyun götürmesi konuşmak için uygun fırsatlar sağlamaktadır. Eğitimci ev ziyaretinde;

a) Ebeveynlere evdeki rutin işlerden çocuğun eğitiminde nasıl yararlanılacağını göstermekte

b) Ebeveyn ve çocuğun birlikte oynayabilecekleri bir oyun yada etkinlik planlamakta

c) Ebeveyn ve çocuk ile birlikte bir oyuncak yada araç hazırlamakta

d) Çocuk ile birlikte oyun oynamakta, çocuğa kitap okumakta

e) Ebeveyn ve çocuğun ilişkilerini gözlemekte

f) Ev ziyaretlerini değerlendirmekte ve bir sonraki ev ziyaretini planlamaktadır.

Eğitimci bazı ev ziyaretlerinde de ebeveynlere çocuk gelişimi, çocuğun öğrenmesi ile ilgili konularda kaynaklar getirmekte, ebeveynlere ihtiyacı olan konularda nereden bilgi alabilecekleri konusunda rehberlik etmekte ve ebeveynlerle bilgi alışverişi yapmaktadır (Temel,2001:355,356).

1.2.2.3. Ebeveynin Yönetime Katılımı

Anne babanın okulöncesi eğitim programlarına etkili bir şekilde katılmasını sağlamak için kurumun amaçları, hedefleri, politikaları hakkında karar verirken anne babaların da katılması gerekmektedir. Bu nedenle okulların yönetim kurullarında ebeveyn temsilcilerinin bulunmasının alınan kararların gerçekçi olması ve uygulanması açısından önemli olduğu bilinmektedir (Temel ve Ömeroğlu,1993,59).

1.2.2.4. Ebeveynlere Bilgi Verici Toplantılar

Haftada bir kez kurumda anne babaların katıldığı toplantılar düzenlenmektedir. Toplantılarda çocuk gelişimi, eğitimi ve beslenme gibi konular üzerinde konuşulmakta eğitici filmler gösterilmekte ve aileler ile çocuklarının gelişimleri ile ilgili tartışılmaktadır. Ayrıca ailelerin programlar ile ilgili bilgi sahibi olmaları ve sınıftaki etkinliklerin nasıl yapıldığını öğrenmeleri için ayda 2 gün sınıftaki çalışmalara katılmaları istenmektedir. Ayrıca haftada bir gün öğretmenin yaptığı ev ziyaretleri genelde 90 dakika sürmektedir. Bu ziyaretlerin amacı hem çocuğun okulda yapılan çalışmaları daha iyi öğrenmesini sağlamak hem de anneyi eğitmektir. Öğretmenin yaptığı ev ziyaretlerinin sonucunda annelerin eğitimcinin

çocuğu ile çalışmasını gözlemlemesinden sonra enelerin çocuğunun eğitimine daha fazla katkıda bulundukları ve ev ortamını çocukları için daha uygun halde düzenledikleri ifade edilmektedir (Üstünoğlu,1999:87).

1.2.3.Kurumlarda Aile Eğitimi

Bu yaklaşımda sağlık, beslenme veya diğer sosyal hizmet programlarına ilave olarak aile eğitiminin eklenmesi şeklinde başlanmıştır. Bir kısmı ise bağımsız olarak anne baba eğitim programları olarak başlamışlardır. Bu programlar içerik olarak birbirlerinden oldukça farklılık göstermektedirler. Ancak bu programların hepsi düşük bir maliyetle erken çocukluk döneminde çocuğun bakımı ve gelişimi hakkında anne babaları bilgilendirmek için birer fırsattır. (Myers, 1996: 128).

Bu programda iki farklı uygulama şekli vardır birincisinde yalnızca anne babalar kuruma gelerek eğitime katılır, ikincisinde anne baba ve çocuk birlikte gelerek eğitime katılır. Bu program genellikle üç ile dört yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlere yönelik iki yıllık bir programdır (Üstünoğlu, 1991:85-86).

1.2.4.Bütünleştirilmiş Çocuk Gelişimi Merkezleri

Bütünleşmiş çocuk gelişimi merkezleri, özellikle yoksul ailelerin çocuklarının çok yönlü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilmiş olup, bu bilinçle , sağlık , beslenme, eğitim aktiviteleri , ebeveynler ve bazen de toplumu kapsayan hizmetler sunar (Evans ve Shah , 1995:24).

Etkin bir bütünleşmiş çocuk gelişimi programının aşağıdaki hedeflere ulaşması beklenir:

- Programa katılan çocuklarda, katılmayanlara oranla, daha yüksek zeka puanı,
- Programa katılan çocukların temel örgün öğrenime devam durumlarında artış,
- İlkokulda sınıf tekrarının ve okuldan ayrılmaların azalması,
- İyileşmiş sağlık ve beslenme durumu,
- Çocukların sosyal ve duygusal gelişiminin desteklenmesi,

- Ebeveyn çocuk iletişiminin geliştirilmesi,
- Anne babalara ekonomik bağımsızlık kazandırma,
- Ebeveynlerin gelir düzeylerini arttırma,
- Kadınların çalışma hayatına katılımlarını arttırma (www.BasicEd.org).

Bazı durumlarda bu merkezler, yukarıda sayılan beslenme, sağlık, eğitim v.b. hizmetleri sunacak şekilde baştan tasarlanırken, bazıları da sağlık ocağı, beslenme merkezi ya da anaokulu gibi yerlere ek hizmetlerin eklenmesiyle oluşturulurlar. Bütünleşmiş çocuk gelişimi merkezleri, bazı durumlarda da toplum kalkınması programının bir parçası olarak tasarlanır (Myers,1996:104,105).

1.2.5.Çocuktan Çocuğa Eğitim

Çocuktan çocuğa dünyanın pek çok yerinde büyük çocukların küçük çocuklara bakması, çocukların kendilerinden küçük kardeşlerinin bakımı ile ilgili ihtiyaçlarını karşılaması ve böylece çocukları kendileri, aileleri ve toplumu iyileştirmede önemli rol almalarını sağlayan sağlık eğitimi programıdır (Baykan ve Diğ.,2001:19; Myers,1996:132).

Program temelini sağlık, beslenme, kazaların önlenmesi ve zihinsel- sosyal gelişim konuları oluşturmaktadır. Proje ilk olarak 1979'da Jamaika'da başlatılmıştır (Myers, 1996:132-133).

1979 yılında Jamaika' da Batı Hint adaları Tropik Metabolizma Araştırma Ünitesi tarafından başlatılan çalışma ilkokul çocuklarına sağlık ve gelişim kavramlarını öğreterek hem çocuklarının hem de anne babalarının bilgi ve davranışlarını geliştirmeyi hedeflemektedir. Proje için sosyo ekonomik düzeyi düşük kırsal bir bölge seçilmiştir. Projenin başlangıcında öncelikle ilkokul öğretmenleri eğitilmiş ve üçüncü, beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin ders programlarına aşılama, sağlık, beslenme, oyuncak yapımı ve küçük çocuklarla nasıl oynanacağı ile ilgili etkinlikler koyulmuştur. Bu etkinlikler uygulanırken taklit, grup tartışması, şarkı ve piyesler kullanılmıştır. Yıl boyunca toplam 30 saat zaman ayrılmıştır. Programın sonucunda ilkokul çocuklarının, anne babaları ve öğretmenlerin bilgi ve

davranışlarında olumlu yöne değişimler görülmüştür. Diğer programlara göre düşük maliyeti olan bu çalışma önce bir bölgenin tümüne yaygınlaştırılmış daha sonra da ülkedeki ilkokul müfredatı ile birleştirilmiştir (Akt. Myers, 1996: 133).

1.2.6. Medya ile Aile Eğitimi

1.2.6.1.Eğitim ve Medya

Sesle görüntüyü bir anda evin içine aktaran büyülü bir kutu televizyon ve büyük küçük herkesi etkisi altına almış durumda. Gelişmiş ülkelerde televizyon olmayan ev kalmamıştır, gelişmekte olan ülkelerde ise en az otuz milyon kişi televizyon izlemektedir. ABD' de 18 yaşına gelinceye kadar bir öğrenci 12 bin saatini okulda, 15 bin saatini TV karşısında geçirmektedir. Amerikalı bir çocuk ortalama 3 saat, Japon çocukları 5–6 saat TV izlemektedir (Yörükoğlu, 2000:97). Hayatın içine bu kadar girmiş olan bir aleti eğitim amaçlı yani kitleleri eğitmek için kullanmak fikri doğru ve yerindedir.

Ülkemizde, sağlık sorunları en fazla olan anne ve çocuk grubunun , içinde bulundukları durumu değerlendirebilmek , sorunların nedenlerini tespit ederek çözümlemeye çalışmak ve bu durumun sürekliliğini sağlamak için eğitime ihtiyaç vardır. Çünkü ailenin toplumsal fonksiyonlarını istendik düzeye getirebilmesi sağlıklı bir aile yapısı ile mümkündür. Gelişen teknoloji, eğitim ortamını dört duvar arasından çıkararak geniş kitlelere ulaştırmıştır. Bununda en iyi yolu olarak aile eğitiminde de kullanılan medya ile eğitim seçilmiştir (Hatırlı, 1998:297).

Eğitim alanında geçmişten günümüze kadar birçok araç kullanılmıştır yukarıda da belirtildiği gibi gelişen teknoloji sayesinde alternatif eğitim araçları olarak medya kullanılmaya başlamıştır. Medya denince akla gelen televizyon, radyo, yazılı basın mümkün olduğunca eğitime katılmaya çalışılmıştır.

Televizyonda yayınlanan eğitim kültür programlarında amaç, meslek ve yaş farkı gözetmeksizin bütün yurttaşların kişiliklerini geliştirecek, mutluluklarını arttıracak şekilde bilgi görgü ve beceri edinmelerini sağlamaktır (Aziz,1975:37).

Televizyonla eğitim vermenin farklı yöntemleri vardır. Televizyonla eğitim türlerini çeşitli kriterler göz önünde bulundurularak sıralanabilir. Bu ölçülerde temel olan hususlar , yapılan eğitimin kapsamı , içeriği ,hedef kitlenin özellikleri , TV yayınlarının ulaşabileceği yerlerin genişliği gibi özelliklerdir.

1. İçeriğe göre eğitim türler:

A. Temel eğitim

B. Tamamlayıcı eğitim

a) Örgün eğitim

b) Yaygın eğitim

2. İzleyici kümelerine göre eğitim türleri :

a) Hedef kümenin cinsi, kadın ve erkek izleyici kümesi

b) Hedef kitlenin yaşı , çocuk , genç yetişkin ve yaşlı izleyici

c) Farklı eğitim düzeyindeki izleyici kümeleri

d) Farklı yerleşim birimlerindeki izleyici kümeleri

e) Farklı dinlerdeki, dil ve ırklardaki izleyici kümeleri.

f) Farklı mesleklere göre eğitim kümeleri (Aktaş, 2001:19-25).

Bu eğitim türlerinin verilmesinde farklı yöntemler kullanılır. Bunlar formal ve informal eğitim yöntemleridir. Formal eğitim yöntemlerini aile eğitiminde kullanmak zordur çünkü hedef kitle yetişkinlerdir. Aile eğitiminde televizyonu kullanmak informal bir yöntemdir.

Barkan'a göre eğitim amaçlı programların özellikleri şöyle olmalıdır:

1.Olabildiğince farklı sayıda algı ve duyum merkezini aynı anda uyarabilmesi gerekmektedir.

2.Belli bir konu üzerindeki algı yada duyumların tümlenmesi

3.Algıların bütünleştirilmesi ve eş zamanlılık önemlidir.

4.Kalıcı niteliğe sahip olması gereklidir.

5.Kalıcı olması için tekrar edilebilir özellikte olması gerekir.

6.Hedef kitlenin iletişim araçlarını kullanım olanağına sahip olması gerekir.

7.Hedef kitlenin iletişim akış sürecinde etkili olması gerekir.

8.Eğitim amaçlı programlar dikkat çekici olmalıdır (Aktaş, 2001:19-25).

1.2.6.2.Medya ile Aile Eğitim Modeli

Çocuk gelişimi üzerine yapılan araştırmalar, düşük eğitim düzeyindeki ailelerin çocuklarının dil, düşünce ve toplumsal gelişim alanlarında da düşük bir performans gösterdiklerini sergilemektedir. Bu ailelerin çocuklarına yeterince yardım ve destek sağlayamamaları önemli bir faktördür. Eğitim düzeyi düşük ailelerin çocuklarının suç işleme oranları da eğitimli ailelere göre daha yüksektir.

Bu yüzden aile eğitiminin yaygınlaştırılması şarttır bunun için kullanılacak en etkili yöntemse daha fazla kişiye bir anda ulaşma özelliği olan medyanın kullanılmasıdır.

1968-1992 yılları arasında ABD'de yapılan araştırmaya göre televizyon içeriğinin %80'ini 1)aile-ev-cinsel yakınlaşma. 2) suç eylemleri 3) şiddet oluşturmaktadır. Bu üç konu en çok izlenen konulardır (Akt. Aktaş, 2001:26,53).

Aile eğitimi uygulamasında radyo ve televizyon aracılığıyla doğrudan anne ve babalar hedef alınmaktadır. Radyo ve televizyonlarda aileler için özel olarak hazırlanmış programlar yayınlanmaktadır. Bu yayınlarda çocukları gelişim ve eğitimiyle ilgili kuramsal bilgiler sunulmaktadır. Çeşitli alanlardaki gelişimlerini desteklemek amaçlı etkinlikler gösterilir. Eğitsel oyunlar düzenlenir, oyuncak yapım becerileri öğretilir (Üstünoğlu,1991:88).

Özellikle okuma yazma bilmeyen anne babalar için radyo televizyon programları aile eğitiminde önemli bir araç olarak kullanılabilir. Bu yayınların konularını içeren yazılı metinlerde okuma yazma bilen ailelere ulaştırılarak konuların pekiştirilmesi sağlanabilir (Akt. Kurtulmuş,2003: 8).

Televizyon yolu ile yapılan eğitimde 0-3 yaş grubu çocuğu olan anne babalar için bu yaş dönemi çocuğun gelişim özelliklerini anlatan eğitici programlar, onar dakikalık video görüntüleri şeklinde hazırlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Okul

Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü ve UNICEF işbirliği ile hazırlanan "Videoya Dayalı Aile Eğitimi" programı ile 0-7 yaş arasında çocuğu olan ailelere yönelik hazırlanan video kasetleri ile ailelere çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili olarak bilgi verilmektedir (Oktay, 1999:96; Temel,2000:114).

Okuryazar olmayanların ve henüz televizyonun ulaşmadığı bölgelerde ise radyolar ve çizgi roman, afiş, resimli kitaplar kullanıldığı yayınlar arasında görülmektedir.

Medya yoluyla aile eğitimde kullanılacak mesajların özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

a) Belirgin bir dinleyici kitlesine yönelik olmak

b) Hedeflenen kitlenin yetenek, inanç yapısı ve değer sistemine duyarlı olmak

c) Önceliği yüksek olarak algılamak

d) Ders vermekten kaçınan, mesajları dramatik hikayeler ve günlük yaşantı için önemli olaylarla birleştiren ve popüler dil kullanmak (Myers, 1996:131).

Medya ile aile eğitiminin faydalarının yanı sıra birtakım dezavantajları da vardır bunlardan en önemlisi geri bildirim alınamamasıdır programların sonuçları zaman zaman araştırılır ancak bu amaca ulaşılıp ulaşılmadığını tam olarak vermez. Bunun yanı sıra diğer bir dezavantajda henüz bazı bölgelere halen televizyonun ulaşmadığı için bu programların seyredilememesidir.

1.2.6.3.Medya ile Aile Eğitimine Farklı Ülkelerden Örnekler

1.2.6.3.1. Venezüella

1980' başlatılan Proyecto Familia'nın amacı hem annelere doğrudan temas, hem de medya yoluyla yaygın eğitim sağlayarak doğumdan altı yaşına kadar olan çocukların zihinsel gelişimini iyileştirmek olmuştur. Venezüella'nın şehir kesiminde televizyonun nüfusun %96'sına ulaştığı söylenir;kırsal bölgelerin çoğunda ise radyo , nüfusun %80 den fazlasına ulaşır. Bu geniş kapsam ve var olan iletişim alt yapısından yararlanmak için Proyecto Familia etkileyici sayıda radyo televizyon

programları ve spotlarının yanı sıra slayt gösterileri ve filmler üretmiştir. Bu proje güçlü bir politik destekle uygulamaya konmuş ve gerekli malzemeler üretilmiştir. Ancak 1984 yılında yapılan bir değerlendirme sonucunda bu projenin tam olarak uygulanmadığı halan tutulması gereken bir söz olduğu görüşüne varılmıştır. Bu projenin adını herkes öğrenmiştir ancak izleyicilerde davranış değişikliği olup olmadığı saptanamamıştır. İlk yayından sonra ticari kanallar mesajları yayınlama konusunda ikna edilememiştir ancak program sıkıntısı çeken kırsal kesimdeki radyolar tarafından kabul görmüş ve daha sık yayınlanmıştır.

1.2.6.3.2.Şili

Güney Şili 'deki PROGRAMA PADRES e HİJOS (PPH) denemesi uzak mesafeli öğretimi bir yöresel ilerleticiler sistemi ile birleştirir. Yerel bir radyo ile çalışan özel bir eğitim ve gelişim araştırma merkezi programı 1979 yılında başlamıştır. Yaşları 4-6 arasında olan çocukların gelişimi ile ilgili, yöresel olarak ifade edilmiş ihtiyaçları temsil eden 12 konuluk bir küme konu programın başlangıç noktasını oluşturur. Bu konular radyo istasyonu ile ulaşılabilen 50 topluluktaki ailelerin dinlemek üzere bir araya geldiği haftada bir gün, radyo yayını haline getirilir. Program için toplanmış kimselerle program bittikten sonra bir lider önderliğinde tartışma başlatılır. Her ay bir tema tartışma ve eylemlerin odağını oluşturur. Lider tartışmalar esnasında resimlerle konuyu destekler böylece erken çocukluk gelişimi ile ilgili bilgileri desteklenmiş olur. Grup oturum esnasında anlatılan konuları hafta içi nasıl uygulayacaklarını tartışırlar ve eve götürmeleri için malzemeler verilir.

PPH programı yıllar boyunca sürmüş ve şu ana kadar 200 topluluğa ulaşmıştır. Radyo programı sayesinde hem topluluktaki insanlar arasındaki ilişkilerin hem de çocuklara olan olumlu etkiler,i programın başarısının birer kanıtıdır. Bu projede radyo kişilerin duygularını ortaya koymalarına yardımcı olur (Myers,1996:142,131).

1.2.6.3.3.Hindistan

SITE projesi adını alır 1969'da projeye başlanmıştır. Bu projede doğrudan uyduyla eğitim amaçlanmıştır. Programın asıl amacı ilkokul düzeyindeki çocukların eğitimidir. 5-12 yaşlarındaki çocuklara yönelik program sabah yayınlanmakta ve fen bilgisi, sağlık, coğrafya gibi konuları içermektedir . öğleden sonra ise yetişkinlerde ulusal bilinci geliştirecek programlar yayınlanmaktadır. Bu projenin içeriğindeki programlar zamanla güncellenmiştir.

Programlar şöyledir;

a. **Eğitim** :ilkokul çocuklarının okul yaşantılarını destekleyen programlar.

b. **Tarım**: tarımsal üretimle ilgili pratik bilgiler.

c. **Sağlık , besin ve nüfus kontrolü** : bu kısım aile sağlığı eğitimi ile ilgili bölümdür. Burada Hindistan'daki aşırı nüfus artışı nedeniyle sağlık ve beslenme konularının arasına aile planlaması da eklenmiştir. Haftada üç gün onar dakika bu konulara ayrılmıştır. Bunların dışında haftada 20 dakika kadın sorunlarına , 30 dakika çocuk ve 10 dakika da gençlik sorunlarına yönelik programlar düzenlenmiştir.

1975-76 yılları arasında uygulanan SITE projesinden birçok dersler alınmıştır. Bu proje UNESCO'nun eğitim alanında uyguladığı en başarılı projedir.

Ayrıca UNESCO desteğiyle Fildişi kıyılarında ve kara Afrika'da da televizyon ve yazılı basın aracılığıyla eğitim programları düzenlenmiş ancak Fildişi kıyılarındaki TV aracılığıyla okul çağındaki çocuklara, Kara Afrika'daki ise yazılı basınla yetişkinlere okuma – yazma öğretmek amaçlı programlar olmuştur (Topuz, 1985:5-16).

1.2.6.3.4.İran

Burada kadınların aile planlaması konusunda bilinçlendirilmesi ve sağlık kuruluşlarına çekinmeden gidebilmeleri için bir yayın projesi uygulanmış proje radyo ve TV ile yaygınlaştırıldığı gibi yazılı basın , afiş, poster vb. materyalle desteklenmiş , din adamları ,yazarlar, konuyu olumlu yönleriyle desteklemişler , sağlık kuruluşları donanımlarını arttırmıştır. 3 ay süren bu proje sonucunda doğum kontrolü için hastaneye başvuran kadınların sayısında artış olmuştur (Özgen,1985:22).

Diğer örnekler :

1.Şili'de Erken Uyarım adlı kitap

2.Hindistan ve Meksika'da sosyal mesajlar veren diziler.

3.Hindistan , Endonezya ve Bolivya'da anne –babaları eğitmek için kukla tiyatroları

4.Meksika'da erken çocukluk gelişimini anlatan karikatürler (Myers,1996:131).

1.2.6.3.5.Türkiye

1.2.6.3.5.1.Radyo

Ülkemizde aile eğitimine yönelik çalışmalar radyo ile birlikte başlamıştır. Eğitime yönelik ilk yayınlar 1941 yılında başlamış. Kırsal kesime yönelik "Ziraat Takvimi Saati" ilk programdır ve 10 yılı aşkın bir süre yayınlanmıştır. 1961 yılından itibaren yayınlar tarım konusunun dışında köy ve köylü sorunlarıyla ilgili programlar başlatılmış. Programlarda ayrıca sağlık ve eğitim konuları üzerinde durulmuştur. Örneğin 1963 yılında hazırlanıp yayınlanan günaydın programlarında şu konu ve bölümlere yer verilmiştir:

1.Elif Teyzenin Sohbeti: köy kadınlarına pratik bilgiler verilir.

2.Doktorun sohbeti: sağlık sorunları ve koruyucu hekimlik üzerine bilgiler verilir.

3. Köy Öğretmeninin Sohbeti: Yaygın eğitime yardımcı, örgün eğitimi destekleyici sohbetler.

4. Din ve ahlak sohbeti

5. Dinleyici istekleri

T R T 'nin kurulduğu 1 Mayıs 1964 tarihinden itibaren eğitim programları artmış sadece kadınlara yönelik programlar başlamıştır. Çocuk ve gençlik programlarının süresi atmıştır.

1.2.6.3.5.2.Televizyon

1971 yılından itibaren kadınlara yönelik programlar yayınlanmaya başlamıştır. Bu programlarda kadın sorunları ve çözümleri , anne-çocuk sağlığı ve pratik bilgilere yer verilmiştir.

1978-79 yılları arasında 5DAKİKA adlı eğitim programları önemli ölçüde ilgi uyandırmıştır.

1985 yılında yayınlanan programlara örnek olarak:

1.Çocuklara yönelik: uykudan önce, dönme dolap vb.

2.Gençlere yönelik: gençlik, bilim teknik vb.

3.Kadınlara yönelik: Toplum ve Aile; aile içi ilişkiler, evlat edinme, çocuk baba-anne ilişkileri, okul aile ilişkileri vb. 15 günde bir yayınlanıyordu. Hanımlar sizin için; yemek tarifi ve pratik bilgiler.

4.Kırsal kesme yönelik

5.İşçilere yönelik (Özgen, 1985:21–22).

Ailelere yönelik son yıllarda TRT'de yayınlanan program örnekleri şöyledir; (TRT, Arşiv:2004)

Ailelere Yönelik Programlar

Programın Adı : Çocuk Deyip Geçme

Programın Türü : Eğitim Programı

Programın Alt Türü : Kadın ve Ailelere Yönelik Programlar

Hedef Kitlesi : Genel

Konusu : Yarışma

Amacı : Çocuk ile ailesi arasındaki ilişkiyi eğlenceli bir şekilde izleyiciye sunmak çocuğu ve ailenin diğer bireylerini aynı programda toplamak.

Yayın Dönemi: 2003

Periyodu: Haftada bir

Adedi:13

Süresi: 35 dak.

Yayınlanacağı kanal: TRT 1 – TRT INT- TRT TÜRK

Yapım Özellikleri : Bant

Tahmini Bütçe: 3.800.000.000 (bölüm başına)

Ailelere Yönelik Programlar

Programın Adı : Çocuğunuz ve Siz

Programın Türü : Eğitim Programı

Programın Alt Türü : Kadın ve Ailelere Yönelik Programlar

Hedef Kitlesi : Aileler

Konusu : Bireylerin anne-baba rolüne hazırlıklı olmalarını sağlayıcı, çocuğun doğum öncesi ve doğum sonrası gelişim dönemleri ile bu dönemlerdeki bakımı ile psikolojik, sosyal, bilişsel ve motor gelişimlerine ilişkin bilgi verilmesi.

Amacı: Ebeveynleri ve anne-baba adaylarını bilimsel veriler ışığında biçimlendirmek

Yayın Dönemi: 2002

Periyodu: Haftada bir

Adedi: 13

Süresi: 30 dak.

Yayınlanacağı kanal: TRT 1 – TRT 2

Yapım Özellikleri : Bant

Tahmini Bütçe: 2.861.830.000 (bölüm başına)

Ailelere Yönelik Programlar

Programın Adı : Ayna

Programın Türü : Eğitim Programı

Programın Alt Türü : Kadın ve Ailelere Yönelik Programlar

Hedef Kitlesi : 20 yaş üstü kadın ve erkekler

Konusu : Kadın, erkek ilişkilerinde sürekli merak edilen ama sorulamayan pek çok konu hakkında yanıtlar aranacaktır.

Amacı : Kadın erkek ilişkilerinde karşı cinsle kurulacak her türlü ilişkide yanlış anlamaları ve sorunları en aza indirmek.

Yayın Dönemi: 2003

Periyodu: Haftada bir

Adedi: 13

Süresi: 35 dak.

Yayınlanacağı kanal: TRT 1 – TRT INT- TRT TÜRK

Yapım Özellikleri : Bant

Tahmini Bütçe: 3.052.000.000 (bölüm başına)

Ailelere Yönelik Programlar

Programın Adı : Sesimi Duy

Programın Türü: Eğitim Programı

Programın Alt Türü: Kadın ve Ailelere Yönelik Programlar

Hedef Kitlesi: Kadınlar ve Aileler

Konusu: Farklı bölgelere göre kadının statüsü, erkeklere göre kadının statüsünü değiştirmesindeki sorunlar.

Amacı: Türkiye'de kadının konumunu belirleyen değer yargılarını ortaya çıkarmak

Yayın Dönemi: 2003

Periyodu: Haftada bir

Adedi:13

Süresi: 35 dak.

Yayınlanacağı kanal: TRT 1 – TRT INT- TRT TÜRK

Yapım Özellikleri : Bant

Tahmini Bütçe: 3.800.000 (bölüm başına)

Ailelere Yönelik Programlar

Programın Adı : İyi Günde Kötü Günde

Programın Türü : Eğitim Programı

Programın Alt Türü : Kadın ve Ailelere Yönelik Programlar

Hedef Kitlesi : Genel

Konusu : karı koca ilişkileri, ebeveyn-çocuk ilişkileri, toplumda insana dair her türlü ilişki biçimlerini kapsayan kavramlar.

Amacı : Evlilik, ebeveyn-çocuk, kadın-erkek, akraba, komşuluk gibi insan ilişkilerinin tümünü kapsayan konuları tartışmaya açarak hep var olan anlaşmazlıklarda daha sağlıklı bir iletişim kurmak suretiyle uzlaşılabileceği mesajı vermek.

Yayın Dönemi: 2004

Periyodu: Haftada bir

Adedi: 26

Süresi: 50 dak.

Yayınlanacağı kanal: TRT 1

Yapım Özellikleri : Bant

Tahmini Bütçe: 5.800.000 (bölüm başına)

Ailelere Yönelik Programlar

Programın Adı : Bende Varım

Programın Türü : Eğitim Programı

Programın Alt Türü : Kadın ve Ailelere Yönelik Programlar

Hedef Kitlesi : 20 yaş üstü kadın ve erkekler

Konusu : her hafta belirlenen bir konu ve konunun uzmanı ile çocuğun gelişim süreci içinde geçirdiği değişimler ve aile tutumları

Amacı : çocuğun gelişim süreci içinde anne babaların ihtiyaç duydukları konularda rehber olmak.

Yayın Dönemi: 2004

Periyodu: Haftada bir

Adedi: 26

Süresi: 25 dak.

Yayınlanacağı kanal: TRT- GAP

Yapım Özellikleri : Bant

Tahmini Bütçe: 1.810.000 (bölüm başına)

1.2.6.3.5.3.Yazılı Basın

Genelde gazetelerin eğitim amacına yönelik yayınları şu içeriktedir:

1.Siyasi eğitim

2.Genel bilgiler; coğrafya ekonomi vb.

3.Dini yayınlar

4.Çocuk ve aile yayınları; sağlık sorunları, psikoloji, iletişim vb.

5.Meslek içi eğitim

6.Sağlık konuları

7.Tarıma yönelik yayınlar

8.Sanat ve edebiyat, (Erden,1985:53).

Özellikle günümüzde gazetelerde sağlık, cinsellik, çocuk yetiştirme, çocuk psikolojisi gibi köşelerde aileler bilgilendirilmeye çalışılmaktadır.

1.3.Türkiye'de Medya İle Eğitim Alanında Uygulanan Bazı Projelerin Sonuç Değerlendirmesi

1. Ankara'nın üç köyünde yapılan bir çalışmada toplumsallaşma sürecinde tarım, kooperatif, aile planlaması, çocuk sağlığı ve gelişimi ile ilgili gelişmelerin halka duyurulmasında radyo ve TV etkileri araştırılmıştır. Çalışmanın ortaya koyduğu genel sonuçlardan biri geleneksel yapıların dışa açılmasında TV ve radyonun hızlandırıcı etkisi vardır.

2. Türkiye Aile Sağlığı ve Aile Planlaması Vakfı 1988 yılı Ekim-Aralık ayları içinde Aile Planlaması Kampanyası gerçekleştirmiştir. Kampanya sırasında gerek kentsel gerek kırsal nüfusa yönelik çeşitli radyo ve TV spotları, dizileri, belgeseller ve haber programları düzenlenmiştir. Ayrıca program öncesinde hedef grup analizi, kampanya sırasında temel veri araştırması gerçekleştirilmiştir. Yayınlardan hemen sonrada kampanya ertesi testlere başvurulmuştur. Bilgilendirme hedefinin daha ötesinde, tutum ve davranışlara değişikliklere de önayak olduğu için kampanya başarılı sonuç vermiştir.

3. 1985 yılında Dünya Sağlık Örgütü ve UNİCEF desteğiyle yapılan Ulusal Bağışıklama Kampanyasında kampanya süresince televizyonun kırsalda %76,

kentselde %94 ve gecekondu alanlarında %87 oranında en etkili iletişim kaynağı olduğu bulunmuştur.

4. Sivas'ın köylerinde yapılan odak grup çalışmasında kadınların televizyondan duyduklarını uygulamadan önce bir uzmana danıştıkları saptanmıştır (UNICEF, 1996:87,91).

1.4. Farklı Aile Eğitim Programı Uygulamaları

1.4.1.Aileden Aileye Programı (Amerika)

Bu program ev ortamında anne babanın bebekleriyle olan ilişkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Eğitimli ev ziyaretçileri kendileri de anne babadır ve çalıştıkları toplum içinden gelmektedirler. Ziyaretler haftada bir saat sürmektedir. Bu süre içinde anne babalar ve ziyaretçiler bebekle ilgili bilgileri paylaşırlar ve tartışırlar. Ziyaret sonunda olanların özeti ve gelecek ziyaretin programlaması yapılır (www.BasicEd.org).

1.4.2.Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Programı (İrlanda)

Erken çocukluk dönemi gelişim programı sağlığa destek vermiştir. Ziyaretçiler geleneksel yaklaşımlarını değiştirmek amacıyla ailelerle çocuğa yardım etmek için en iyi yolu bulmaya çalışır. Program yarı şekillenmiştir ve anne babaların ziyaretçilerle amaçlarını belirlediği düzenli ziyaretleri içermektedir. Sonuçlar düzenli olarak değerlendirilir. Programın tüm yönlerine bakıldığında, önem aileye ne verildiği ve nasıl sunulduğu üzerindedir (http://www.northwestmedia.com).

1.4.3.Portage Projesi (Peru)

Portage ev ziyaretçisi modeli ilk olarak 1969'da engelli çocuklara ve ailelerine hizmet etmek için geliştirilmiştir. Bir ev ortamında ev öğretmeni tarafından sağlanmaktadır. Program, tek tek çocukların gelişimini gözlemlemeye yarayan bir davranış kontrol listesini takip eder. Belirli amaçların öne sürüldüğü,

değerlendirildiği ve gelecek öğretim için uyarlandığı muhtemel bir öğretim tekniği uygulanır. Öğretim, değerlendirme sonuçlarından gelen dönüt üzerine temellendirilmiştir. Materyaller ailelere, ziyaretçilerin yardımıyla, kendi çocuklarının öğretmenleri olmalarına olanak tanır (www.early childhood education journal.org).

1.4.4.Ev Temelli Proje (Kore)

Anne-baba çocuk ilişkisini etkilemek amacıyla düzenlenmiştir. Aileler, çocuklarının yararına sağlıklı bir eğitim ortamı yaratmadan sorumlu aracılar olarak görülür. Ziyaretçilerin temel görevi, sahip oldukları bilgileri ailelere aktarmaktır. Her ev ziyareti için belirlenen süre 1 saattir ve iki farklı bölüme ayrılmıştır. İlk olarak, çocuk yetiştirme becerilerini açıklama ve yeni materyaller göstererek çocukları gözlemlemek..İkinci bölümde ise anneler bu materyalleri nasıl kullanacağı bunun yanı sıra sağlık konusunda bilgilendirmektir (Akt. Bergman, 1990:16).

1.4.5.HIPPY (İsrail)

Okul Öncesi Çocuklar için Ev Talimatı Programı olarak bilinir. Eğitim açısından dezavantajlı çocuklara, daha sorumluluk sahibi, saygılı ve başarılı bireyler olmalarında yardımcı olan bir program Ayrıca, annelere de evdeki eğitimciler olarak öz güven kazanmalarında yardımcı olmaktadır. 2 haftada bir yapılan toplantılar da bir grup anne gözlemleriyle diğer annelerin de deneyimleri aracılığıyla çözümler üretmekte ve fikirler sunmaktadır. Daha sonra ise aynı grup gelecek haftanın materyallerini gözden geçirir. Toplantının ikinci bölümünde, birkaç grup anne, kadın ve annelik rollerine ilişkin aktiviteler için yerel koordinatörle bir araya gelirler. Koordinatör ve anneler tarafından önerilen konular, hijyen, sağlık, çocukların kitapları ve oyunları okul sistemi, ev ekonomisi ve tatil hazırlıkları olmuştur. İki haftada bir annelere profesyonellerce verilen ev aktivite paketi, problem çözme ve dil becerileri üzerine yoğunlaşmaktadır (www.learning together early intervention, child care and family programs).

1.4.6. Head Start (Amerika)

Head Start 1965'te sekiz haftalık bir deneme projesi olarak başlamıştır. Bu yaklaşım çocukların eğitimsel, fiziksel ve sosyal gereksinimlerine bir bütün olarak bakılmasını amaçlamaktadır. Programın 4 amacı vardır. Bunlar; eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, aile katılımıdır (Young, 1996;67).

Head Start'ın felsefesi çocukların temel öğretmenleri olarak ebeveynlerin programa doğrudan katılmasını sağlamaktadır. Head Start düşük gelirli ailelerin çocukları için kapsamlı bir erken çocukluk gelişim programıdır. Program dahilindeki çocuklar düzenli olarak okula giderken, eğitimciler haftada bir kez ev ziyaretlerine giderler (Rowe, 1994-1995;10).

Head Start programında ebeveynlere ebeveynlik, beslenme gibi konularda bilgi vermenin yanı sıra evde çocuklarıyla birlikte uygulayabilecekleri aktiviteler, tıbbi hizmet ve eğitim hizmetleri de verilmektedir (Murghy, 1990;1).

1.4.7. Hıgh/Scope

Hıgh / Scope eğitim uygulamaları sadece yoksul bölgelerde yaşayan çocuklar için değil tüm çocukların hayatta başarılı olmaları üzerinde durmaktadır.

Programda aile katılımı değişik yöntemlerle sağlanmaktadır. Örneğin; aileler sınıfta gönüllü olmakta, evinden materyal getirmekte, aile toplantılarına ve çalışmalarına katılmakta, takip edilecek yollar konusunda tavsiyelerde bulunmakta, çocuğundaki ilerlemeleri öğretmenlerle tartışmakta, aile bülteni çıkarmakta ya da özel Head Start toplantılarına katılmaktadır. Programda ev ziyaretleri, planlı ya da plansız konferanslar düzenlenmektedir.

Programın aileleri ilgilendiren kısmı ailelerin kontrol duygusunu arttırma ve çocuklarının zeka, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini desteklemelerini ve geliştirmesine yardımcı olmasına izin vermesidir (Akt. Ömeroğlu ve Diğ., 2001;295-297).

1.4.8.Anne-Çocuk Ev Programı (The Mother-Child Home Programı MCHP)

The Mother-Child Home Programı 1967 yılında Levenstein tarafından geliştirilmiştir (Akt.Temel, 1997a:244)

Levenstein (1967) tarafından geliştirilen VIP/MCHP'nin temel aldığı görüş: çocuklar için bilişsel gelişme, erken konuşma gelişimiyle beraber meydana geldiğini ve anne ile çocuğunun ilişkilerinin bir parçası olduğudur.Programda bilişsel gelişme ile çocuğun eğitim dezavantajlarını ortadan kaldırmak ve çocukların gelecekte okul problemlerinin ortaya çıkmasını engellemek amaçlanmaktadır (Temel, 1997a:244;Levenstein, 1988:52).

Levenstein'in stratejisine göre hedef yalnızca çocuk değildir, birey olarak annenin çocukla olan etkileşim sisteminde ele alınmamaktadır.Program anneye ebeveyn olarak saygın biri olduğunu, çocuğun hayattaki en önemli kişi olduğunu ve programın çocuğu anneden almaya çalışmadığını aktarmaya çalışmaktadır.Bu nedenle her ev ziyaretinde annenin de orada olması gerekmektedir (Levenstein, 1988:58).

Program, düşük gelirli ailelerin iki ve üç yaşındaki çocuklarının bilişsel gelişimi desteklemeyi amaçlamaktadır (Temel, 1997:44).

Programda iki yıllık sürede maksimum 92 ev ziyareti yapılmaktadır.Bu ev ziyaretleri çocuk iki yaşındayken (birinci program) ve üç yaşındayken (ikinci program) yapılmaktadır.Ev ziyaretlerini gerçeklendirenlere öretici ve danışmanca olmayan rolleri nedeni ile oyuncak gösterimcileri adı verilmektedir .bu kişiler annelerde pozitif ebeveynliği teşvik etmeleri için ve anneye çocuğun kavramsal ve sosyal-duygusal gelişimini olumlu yönde gelişmeleri amacı ile çocukla oyun oynarken sözel etkileşim kurmalarını göstermek için eğitmektedir (Levenstein, 1988:51).

Programın ikinci yılında yapılan ev ziyaretlerinin sayısı annenin gelişmekte olan becerilerine göre ayarlanmaktadır.Bazı durumlarda ikinci yıl hiçbir ev ziyareti yapılmamaktadır.Ancak anne-çocuk çiftlerine ev ziyareti yapılmasa da programda yer alan tüm kitap ve oyuncaklar verilmektedir (Levenstein, 1988:52).

Uygulamada oyuncak ve kitaplar ile çocuğun anne ile sözel etkileşimlerini desteklemek amacı ile ev merkezli faaliyetler uygulanmaktadır (Levenstein, 1988:51).

Program Ekim ayında başlayıp Mayıs sonunda ya da Haziran başında sona ermektedir.İki yıllık programın her yılında toplam 33 hafta uygulama yapılmaktadır.Anne-çocuk çifti yarım saat süre ile haftada iki kez ziyaret edilmektedir.Oyuncak gösterimcileri haftanın ilk ziyaretinde yeni bir oyuncak ya da kitap getirmekte ve bununla ilgili sohbet edilmekte ve diğer etkileşimlerle ilgili teknikleri göstermektedir. Haftanın ikinci ev ziyaretinde, ilk ziyarette getirilen kitap ya da oyuncak incelenmektedir.

Her program yılında çeşitli kriterlere uygun on iki kitap ve on bir oyuncak seçilmektedir. Bunlar anneye çocuğa vermesi için sunulmaktadır. Bir hafta kitap, bir hafta oyuncak götürülmektedir. Bu sıra programdaki tüm çocuklar için takip edilmektedir (Levenstein, 1988:51-52).

Pittsfield Ebeveyn-Çocuk Eğitim Programı (PCHP) ev merkezli okulöncesi projesi 1970-1971 yıllarında Pittsfield, Massachusetts okul sisteminde uygulanmıştır ve Phyllis Levenstein tarafından geliştirilen Sözel Etkileşim Projesi / Anne-Çocuk Ev Programına (VIP-MCHP) dayanmaktadır (Levenstein, 1988:126).

Çalışmada elde edilen verilere göre proje; programa katılanların bilişsel gelişme puanlarını artırma konusunda büyük başarı sağlamıştır. Okuma, dil ve matematikle ilgili sonuçların incelenmesine göre PCHP'ye katılan çocukların sonraki yıllardaki başarısı, matematik alanından çok okuma ve dil alanlarında daha yüksektir.

PCHP programı etkilerinin uzun süreli olmasında ve gelecekteki eğitimleri için bilişsel gelişimlerini artırmada başarılı olmuştur (Levestein, 1988:126).

Anne-Çocuk Ev programının uzun süreli etkilerinin incelendiği çalışmada risk altındaki çocukların zihinsel gelişimlerini destekleyecek şekilde basit temel kavramlara dayalı sözlü iletişim teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda 17-22 yaş arasında olup Pittsfield Aile-Çocuk Evi Programına katılmış olan gençlerin okuldan ayrılma oranları kontrol gruplarının yarısından daha azdır. Program iş hayatına temel giriş seviyesi sağlamaktadır. Programın sonucunda;

- Aile ve çocuklar arasındaki sözlü iletişim artmış
- MCHP'nın düşük gelirli çocukların erken zihinsel gelişimlerini artırıcı etkileri çocukların annelerini de etkilemiş, aile yaşamı içinde olumlu etkileri görülmüş
- Çocukların duygusal kararlılıkları, organize oluşları, yaratıcılıkları, daha neşeli hale geldikleri ve olayları yorumladıkları görülmüştür (Levenstein ve Diğ. 1988:267-285).

Ülkemizde ve yurt dışında uygulanan aile eğitim programları incelendiğinde bu programların ebeveynler ve çocukları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür. Bu bölümden sonra aile eğitimi ile ilgili olarak ülkemizde ve yurt dışında yapılan araştırma çalışmalarının yer aldığı konu ile ilgili araştırmalar bölümüne yer verilmiştir.

1.4.9. Ana Baba Okulu (Türkiye)

Bu projenin hedefleri anne babaların çocuklarına istenilen davranış ve alışkanlıkları kazandırmalarına, çocukların özdenetim kazanmalarına, çocuklarının duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen bireyler olmalarına yardımcı olmalarını sağlamaktadır. Bunun için anne babalara çocuk ile iletişim, çocukların gelişim özellikleri, etkili anne baba eğitimi, cinsel gelişim gibi çocuklar ve gençlerle

ilgili birçok konuda rehberlik edilmektedir (1. İstanbul Çocuk Kurultayı, 1999:354-357).

Projenin hedef kitlesi İstanbul ilinin gecekondu bölgelerinde yaşayan düşük sosyo ekonomik düzeydeki anne babalardır.

Ana Baba Okulu programında yetişkin eğitiminde kullanılan ilkeler ve teknikler kullanılmaktadır. Programda kuramsal ve pratik bilgi ve becerilerin dengeli olarak kullanılmasına dikkat edilmektedir. Eğitim programı tartışma yöntemi kullanılarak grup çalışması şeklinde yürütülmektedir. Program sırasında slayt, tepegöz, tahta vb. araçlar kullanılarak yetişkin eğitimine uygun tekniklerden yararlanılmaktadır (1. İstanbul Çocuk Kurultayı, 1999:354-357).

Ana Baba Okulu'nda anne babaların çocuklarına karşı tutumlarını olumlu yönde geliştirmelerini sağlayarak çocukları ile sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilmeleri için çeşitli konularda bilgi verilip onlara rehberlik edilmektedir.

Anne Baba Okulu'nda 33 saatlik bir eğitim dönemi içinde anne babalar bebeklik dönemi (sıfır-iki yaş), okul öncesi dönemi (üç-altı yaş), temel ihtiyaçların kazanılmasında ailenin rolü, son çocukluk dönemi (6-12 yaş), ergenlik dönemi, çocuğun cinsel eğitimi, yaygın anne baba tutumları, çocuklarla olumlu iletişim kurma yolları, çocuklarda uyum ve davranış bozuklukları, eğitim başarısını yükseltmede sağlıklı ve mutlu insanlar yetiştirmede ailenin rolü, karı koca ilişkilerinden doğan sorunlar, eşlerde problem çözme, çalışan anne ve çocuğu ve baba çocuk ilişkisi konularında bilgi verilmektedir (Yavuzer, 1990:5,7).

Programa başlangıçta İstanbul'da başlanmıştır. Daha sonra Ankara, İzmir, Gaziantep, Mersin, Ereğli, Bursa gibi çeşitli illerde uygulanarak yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.

Anne Baba Okulu modeli 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Ana Baba Okulları bugüne kadar çalışmalarını sürdürmektedir. Projenin başlangıcından günümüze kadar 24 ilde

toplam 16.000 anne babanın bu programdan yararlandığı ortaya çıkmaktadır. Ana Baba Okulu çalışmaları 1989 yılından itibaren özel ve kamu kurumlarının ekonomik desteğiyle yapılmaktadır. Programa katılan ailelere öntest ve sontest olarak PARİ Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Ölçeğin değerlendirilmesi sonucunda eğitim programına katılan anne babaların çocuklarına karşı aşırı koruyuculuk tutumları ile baskılı ve otoriter tutumlarında azalma olduğu bunun yanında "eşitlik ve paylaşma" tutumlarında artış olduğu ortaya çıkmıştır (1. İstanbul Çocuk Kurultayı, 1999:357).

1.4.10. 0-4 Yaş Anne Çocuk Eğitimi Programı (Türkiye)

Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, UNICEF İle Yürütülen 0-4 Yaş Erken Çocuk Gelişimi Anne Eğitim Programı.

Programın hedef kitlesi 0-4 yaş arasında çocuğu olan alt sosyo ekonomik düzeydeki annelerdir.

Bu çalışmanın amacı sosyo ekonomik yönden elverişsiz şartlarda yaşayan çocuklara erken yaşlarda evde verilecek eğitimin çocukların gelişim düzeylerine katkısını ortaya koymaktadır (Ömeroğlu, Turan ve Diğ.,1997:85).

Halk eğitim merkezlerinde çalışan özellikle Çocuk Gelişimi ve Ev Ekonomisi dalında çalışan öğretmenler bu branştan olmadığında diğer branşlardan olan öğretmenlere Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi öğretim elemanları tarafından program ile ilgili yoğun bir hizmet içi eğitim kursu verilmektedir. Bu kursu başarı ile tamamlayan halk eğitim merkezi öğretmenlerine "Anne Çocuk Eğitimi Eğitici Belgesi" verilmektedir. Bu öğretmenler sıfır-iki ve iki- dört yaş grubunda çocukları olan anneler için kurslar açarak Anne Çocuk Eğitimi Programını yürütmektedirler. Eğitim programı sıfır-iki yaş çocuğu olan anneler için ev ziyareti şeklinde yürütülmektedir. Program iki-dört yaşında çocuğu olan anneler için ise halk eğitim merkezlerinde verilmektedir. Anneler haftada bir gün halk eğitim merkezine

gelmektedirler ve eğitim grup toplantısı şeklinde yürütülmektedir. Ayrıca eğitimci grup toplantılarının yanında eğitimin etkisini izlemek, anne çocuk arasındaki ilişkiyi gözlemek ve evdeki diğer aile bireylerinin eğitime katılımını desteklemek amacı ile 15 günde bir ev ziyaretleri de yapılmaktadır. Anne eğitim programı 25 hafta sürmektedir. Eğitimci hem 0-2 yaştaki ev ziyaretlerinde hem de iki-dört yaş grup toplantılarında soru-cevap, rol oynama ve demostrasyon tekniklerini kullanmaktadır. Ayrıca eğitimci eğitim sırasında o günkü konu ile ilgili olarak hazırlamış olduğu broşür, kitapçık, döner levha gibi görsel materyallerden birini ya da birkaçını da sohbet sırasında yeri geldikçe kullanmaktadır (Baykan ve Diğ., 2001:12,13;Ersoy ve Tezel Şahin,2001:137;Temel,1998:9).

Anne Eğitim Programı iki bölümden oluşmaktadır:

1- Anne Eğitim Programı (AEP)
2- Gelişimsel Eğitim Programı (GEP)

1. Anne Eğitim Programı (AEP)

Anne eğitim programı iki bölümden oluşmaktadır.

a)0-2 Yaş (0-24 Ay)Bebeği olan Anneler İçin AEP

b)2-4 Yaş (24-48 Ay)Çocuğu Olan Anneler İçin AEP

Anne Eğitim Programı 0-2 yaş çocuğu olan anneler için ev ziyaretleri yapılarak bireysel olarak uygulanmaktadır.Ancak 2-4 yaşta çocuğu olan anneler için ise halk eğitim merkezlerinde en fazla 20 anneden oluşan grup toplantıları şeklinde uygulanmaktadır.Hem 0-2 yaş hem de 2-4 yaş programında annenin çocuğunun bulunduğu yaş dönemindeki çocuğun gelişimi, beslenmesi, ilkyardım gibi konularda bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır (Ersoy ve Tezel Şahin, 2001: 136,137;Tezel Şahin ve Diğ.1998:183,184).

2. Gelişimsel Eğitim Programı (GEP)

Gelişimsel Eğitim Programı çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmış annenin çocuğu ile birlikte oynayabileceği oyunlardan oluşmaktadır. Bu oyunlar Anne Eğitim Programından sonra uygulanmaktadır.Bu oyunların

uygulanması ile anne ve çocuk arasındaki iletişimin artması, çocuğun tüm gelişim alanları yönünden desteklenmesi ve çocuğun yaşadığı ev ortamının zenginleştirilmesi amaçlanmaktadır.Ayrıca bu oyunlar annenin, çocuğun gelişimini gözlemesini sağlamaktadır.Annenin her hafta çocuğu ile oynayacağı oyunlar (GEP) oyunu basit bir şekilde anlatan ve oyunun nasıl oynandığını gösteren bir resimden oluşan "Sevgili Anne Baba " yaprakçıklarından oluşmaktadır.Aylık olarak hazırlanan 0-48 ay için GEP' te her ay için en az dört etkinlik yaprağı bulunmaktadır. GEP' te oyunların yanında sağlık, beslenme, aşılar ve kazalardan korunma ile ilgili bilgilerde bulunmaktadır ve bunlar eğitimci tarafından annelere verilmektedir. Her oyun yaprağında anne babanın o haftaki oyun ile ilgili olarak çocuğunu değerlendirmesi için sorular bulunmaktadır. Hafta içinde ailenin oyunu en az dört kez oynadıktan sonra değerlendirme sorularını cevaplandırıp etkinlik kağıdının arkasındaki çizelgedeki uygun yeri doldurması istenmektedir. Ayrıca eğitimci GEP uygulandıktan sonra annelere evdeki artık malzemeleri kullanarak oyuncak yapımını da öğretmektedir (Ersoy ve Tezel Şahin, 2001: 136,137;Ömeroğlu Turan ve Diğ.1997:86).

Araştırmanın ilk üç yılına (1989-1991) ait bulguların sonuçlarına göre anne eğitim programının ev ortamını, anne çocuk ilişkileri ve iletişimlerini olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmaktadır.

Programın değerlendirme çalışmaları 165 anne 17 eğitimciden oluşan örneklem grubu üzerinde yapılmıştır.Bu programa katılan annelere anne eğitim programının çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili konularda bilgilenme (%72.1) ve çocuklarına daha fazla zaman ayırma (%24.2) konularında katkılarının olduğu ortaya çıkmaktadır.Ayrıca anneler GEP' in çocuklarına dil gelişimi, öğrenme ve kavrama gibi alanlarda katkılarının olduğunu belirtmektedir (Temel, 1998:9).

Türkiye'de 1993-2001 yıllara arasında 212 öğretmen bu alanda eğitilmiş,16.426 annede bu eğitimden yararlanmıştır.2002-2003 eğitim öğretim yılında 59 ilde 248 öğretmen ile 2896 anne eğitilmiştir. 2002-2003 eğitim öğretim yılında toplam 5.792 anne- çocuk ikilisine eğitim verilmiştir.0-4 yaş Anne- Çocuk

Eğitimin Programı'nın başlangıcından bu güne kadar toplam 28.854 anneye eğitim verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, 2003).

Halen her yıl Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim kursları ile öğretmen yetiştirme kursları devam etmektedir (Ersoy ve Tezel Şahin, 2001: 137,138).

Program yapılan araştırmalar doğrultusunda proje ekibi tarafından 2003 yılında 0-6 yaş çocuğu olan aileler için ev ziyaretleri 2-4 ve 4-6 yaş grubu çocuğu olan aileler için grup toplantısı şeklinde hazırlanmıştır. Programı pilot uygulaması için Ankara, İzmir, İstanbul, Mersin, Samsun ve Diyarbakır pilot iller olarak belirlenmiştir.Pilot uygulama için 7 Nisan- 18 Nisan, 9 Mayıs tarihleri arasında altı pilot ilden toplam 105 eğitici eğitimcisine 0-6 yaş Aile Çocuk Eğitimi kursu verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, 2003).

1.4.11. Anne Çocuk Eğitim Projesi (AÇEP)

AÇEP'te annelerin çocuklarının eğitici rollerinin geliştirilmesi, güçlendirilmesi amacı ile annelere çok yönlü bir eğitim verilmektedir.Bu eğitim sonucunda annenin güçlenmesi, eğitimci rolünün gelişmesi ve çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarının kendi ev ortamında desteklenmesi amaçlanmaktadır.Bu destek anne eğitimi ve okul öncesi dönemi kapsamaktadır.İstanbul'un düşük sosyoekonomik düzeydeki beş semtinde çocuğa sağlanan desteğin etkilerini incelemek amacı ile uygulamalı çalışmalar yapılmıştır.Bu projede çocuklara verilen okulöncesi eğitim ile evde verilen desteğin çocuk üzerindeki etkileri incelenmektedir (Özyeğin ve Diğ., MOCEF; Sucuka ve Diğ., 1997:56).

AÇEP Sosya ekonomik yönden olumsuz çevrelerde yaşayan 6 yaşındaki çocukları ve annelerini hedef almaktadır (Özyeğin ve Diğ., MOCEF).

AÇEP 1993 yılında kurulan Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)'in desteğiyle uygulanmaktadır.

AÇEV'in eğitim sisteminde öğretmenler, il koordinatörleri ve yerel eğiticiler bulunmaktadır.Öğretmenler Halk Eğitim Merkezlerinde bu eğitimin annelere verilmesinden sorumludur.Öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığı personelidir ve dört haftalık eğitim semineri almaktadır.Eğitim sonucunda Anne Çocuk Eğitimi Projesi öğretmeni olarak görevlendirilmektedir.Programın kalitesini yükseltmek ve öğretmenlere danışmanlık vermek amacı ile illerde il koordinatörleri bulunmaktadır.Her il koordinatörü en fazla sekiz öğretmenden sorumlu olmaktadır.Daha önceden rehber öğretmen olarak görev alan öğretmenler beş haftalık eğitim seminerine katıldıktan sonra il koordinatörü olarak görev almaktadır.AÇEP'in birde AÇEV'e bağlı yerel eğiticileri bulunmaktadır.Yerel eğiticilerin sorumlu oldukları iller seçilmektedir. Bu yerel eğiticiler sorumlu oldukları illerde eğitimin kalitesini artırmak amacı ile bu illere belirli aralıklarla ziyaretler yapmaktadırlar (1.İstanbul Çocuk Kurultayı,1999:344; www.AÇEP Değerlendirme).

AEP annelerin haftada üç saat katıldıkları ortalama 20 anneden oluşan grup toplantısı şeklinde uygulanmaktadır.

Sıfır altı yaş grubunda çocuğu olan anneler için hazırlanan programda; beslenme, emzirme, çocukların zihinsel, psikolojik ve bilişsel gelişimleri konusunda bilgiler verilmektedir (Sucuka ve Diğ., 1997:56).

Programın toplam süresi 25 haftadır.Anne Çocuk Eğitim Programı üç bölümden oluşmaktadır.

Programın birinci bölümü "Anne Destek Programı" Anne destek programı grup tartışması şeklinde uygulanmaktadır.Grup tartışmasında soru-cevap tekniği kullanılmakta, annelerin kendi deneyimlerini anlatmaları istenmektedir.Anne destek programı bölümünde annelerle çocuk gelişimi, sağlık, beslenme ve disiplin, anne çocuk ilişkileri,iletişim, duyguları ifade etme ve annenin ihtiyaçları gibi konularda sohbet edilmektedir.

Programın ikinci bölümü Anne çocuk eğitimi programına son iki yılda eklenmiş olan "Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması"dır.Bu bölümde annelere üreme sağlığı ve aile planlaması konularında bilgi verilmektedir.Bu bölüm üreme sağlığı ve gebeliği önleyici yöntemler ile ilgili konuları içermektedir.

Programın üçüncü bölümü "Zihinsel Eğitim Programı"dır.Sohbetlerden sonra annelere Boğaziçi Üniversitesi Proje Ekibi tarafından geliştirilmiş olan çocukları ile o hafta içinde uygulayacakları Zihinsel Eğitim Programları (ZEP) dağıtılmaktadır.Zihinsel Eğitim Programı (ZEP) uygulanırken anneler dört-beş kişilik gruplara ayrılmaktadır.Her grubun başında çalışma formunu bir hafta önceden çocuğu ile uygulamış olan bir yardımcı anne bulunmaktadır.Anneler ZEP'leri rol oynama tekniği ile öğrenmektedir.Eğitimci belirli aralıklarla annelerin evlerine ziyaretler yaparak ZEP' leri doğru uygulayıp uygulamadıklarını kontrol etmektedir (Özkök, 1997;167; Sucuka ve Diğ, 1997;54).

AÇEP'e katılan çocukların katılmayanlara göre okulöncesi sözel ve sayısal becerilerde daha iyi oldukları, okula başlangıçtaki hazırlık düzeylerinin daha iyi olduğu, okumayı daha kolay öğrendikleri ve notlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Annelerin çocuklarına karşı olumsuz disiplin yöntemlerini daha fazla kullanmaya başladıkları,çocuklarının gelişimlerini destekleyici ortam hazırladıkları görülmüştür.Programın çocuklar açısından en önemli yararı ise sosyo ekonomik eşitsizliklerden dolayı çocukların gelişimlerinde ortaya çıkan gelişimsel gerilikleri ortadan kalkabildiğinin saptanması olduğu düşünülmektedir (1.İstanbul Çocuk Kurultayı,1999; 343;).

Programın çocukların yanında annelerinin üzerinde de olumlu etkileri olduğu bilinmektedir. Eğitim programına katılmış annelerin kendilerini daha iyi bir anne, daha iyi bir birey olarak gördükleri ve kendilerine daha fazla güvendikleri bulunmuştur.Eğitim almış annelerin eğitim almamış annelere göre eşleri ile daha farklı bir iletişim içinde oldukları bulunmuştur.Ayrıca eğitime katılan annelerin doğum kontrolü ve çocuk sayısına karar verme gibi konularda eğitim almamış annelere göre daha fazla eşleri ile birlikte karar almaya başladıkları bulunmuştur.Annelerin grup toplantılarında kendilerini ifade etmelerinin onlara çok

yararı olduğu ifade edilmektedir.Programa katılımın sonunda annelerin evdeki statüleri de yükselmektedir (Sucuka ve Diğ., 1997:52,53).

1.5.İlgili Araştırmalar

Hindin (2001)' ın yaptığı "Çocukların Yiyecek Tercihlerinde Televizyon Reklâmlarının Etkisi İle İlgili Head Start Programına Devam Eden Anne Babalar İçin Kitle İletişim Araçları Okur Yazarlığı Yoluyla Beslenme Eğitim Programı" çalışmasının amacı çocukların yiyecek tercihlerinde televizyon reklamlarının etkisi ile ilgili kitle iletişim araçları okur yazarlığı yoluyla beslenme eğitimi programının Head Start programına devam eden anne babaların davranış, tutum ve bilgileri üzerindeki etkisini değerlendirmektir. Çalışmanın örneklemi Head Start programına devam eden 35 anne ve babadır. Bu çalışmada öntest-sontest, karşılaştırma ve müdahale grupları deseni uygulanmıştır. 35 anne babanın hepsi 4 haftalık yiyecek güvenliği programına alınmıştır (karşılaştırma grubu için eğitimsel olarak bu eğitim verilmiştir, yani etkisi olmayacağı düşünülen eğitim). Ardından müdahale grubu için 4 haftalık medya yoluyla beslenme eğitimi programı verilmiştir. Değerlendirme araçları anne babaların reklamlardaki ikna edici teknikleri anlamalarını, reklamlardaki iddialarla gerçekleri birbirinden ayırt edebilme yeteneklerini ve sonuçtaki beklentilerini, değerlerini, öz yeterliklerini ve çocuklarıyla birlikte reklamları izlerken reklamlar hakkında konuşma veya markette çocuklarının satın alınmasını istediklerinde yiyeceklere verdikleri tepki davranışlarını içermektedir. Eşleştirilmiş t testi, kovaryans analizi ve ki-kare analizleri uygulanmıştır. Kitle iletişim araçları okur yazarlığı yoluyla beslenme eğitimi programının Head Start programına devam eden anne babaların televizyon reklâmlarını anlamaları (P.001), televizyon reklamlarına ilişkin tutumları (P.001), sonuçtaki beklentileri (P.05), değerleri (P.01), öz yeterlikleri (P.001) ve TV ile ilgili alanında konuşma/analiz etme davranışları (P.001), ve yiyecek etiketlerini okuma ve anlamaları (P.001) üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur.

McCaffrey (2000)' ın yaptığı, "Compass anne baba eğitim programında bir oturumda video kullanımına karşılık iki oturumda canlı sunu tekniklerinin kullanımının etkilerinin karşılaştırılması" çalışmasında; Compass Anne Baba Eğitim Programında iki tür sunu biçiminin (video ve canlı) etkilerinin farklılığı beş değişken

üzerinden incelenmiştir: anne babanın öz yeterliliği, anne babanın okuldaki katılımı, okul başarısının destekleyen anne baba tutumları ve davranışları, okul başarısını destekleyen öğrenci tutum ve davranışları ve programdan memnuniyet. Karşılaştırmalı yaklaşım ve öntest-sontest deseni uygulanarak, 41 anne baba rasgele bir seanslık video veya iki seanslık canlı sunu oturumlarına atanmışlardır ve 35 öğrenci anne baba katılımından önce ve sonra bir anket doldurmuşlardır. Veri analizi sonucunda, iki tür sunu biçiminin 5 değişkenin dördünde eşit etkiye sahip olduğu, canlı sunu tekniğinde video sunu tekniğine göre okul başarısını destekleyen anne baba tutumları ve davranışları hakkında öğrencilerin daha olumlu cevaplar verdikleri bulunmuştur. Ek olarak, her iki tür sunu biçiminin anne babaların öz yeterliğini anlamlı düzeyde arttırdığı, eşit düzeyde programdan memnuniyeti ortaya çıkardığı görülmüştür.

Madden ve Levenstein (1984:636-647) araştırmasında Anne Çocuk Uygulama programının (MCHP) dokuz yıllık uygulamasının sonuçları incelenmiştir.Bu programın amacı evde anne çocuk etkileşimini destekleyerek alt sosyo ekonomik düzeyin iki-dört yaş çocukları üzerinde etkilerini azaltmak amacıyla uygulanmıştır.Programın değerlendirilmesi her yıl farklı ailelerin katıldığı dört yılda tamamlanmıştır.Programa ilk yıl 56 aile katılmış ve ev ziyareti yapılmıştır.1974'te 56 aile katılmış çocuğun gelişimini desteklemek için oyuncak ve kitaplar kullanılmıştır ve ev ziyareti yapılmıştır.1975'te 51 aile katılmış 1976'da 71 aile ile çalışılmıştır.Her yıl yarım saatlik sürelerde toplam 46 ev ziyareti yapılmıştır.İki haftalık olarak planlanan ev ziyaretlerinin ilk haftasında oyuncak ya da kitap götürülmüş ve eğitimci kitap ya da oyuncağı kullanarak anneye sözel iletişim konusunda model olmuştur.ve annenin de katılımı teşvik etmiştir.İkinci haftada eğitimci önceki haftaki etkinlikler ile ilgili gözlem yapmıştır. Araştırmada ön test olarak Cattell Gelişimsel ve Zeka Ölçeği kullanılmıştır.Anne çocuk etkileşimleri puanlamıştır.Anne çocuk arasındaki etkileşimler 10 dakika boyunca videoya kaydedilmiştir.Renk adlarının kullanımı,adlandırma,eylemlerin olayların ifade edilmesi,çocuktan bilgi alma,sözel takdir,oyuncak ile oynama konusunda çocuğu teşvik etme,sözel ifadeler ,çocuğun çıkardığı seslere karşılık verme gibi 10 davranış grubunun uygulanması sıklığı puanlanmıştır. Programa katılanlar gözlemlenmiştir.Çocukların akademik okuma,aritmetik ve davranış problemleri öğretmenler tarafından

değerlendirilmiştir.Program sonucunda annelerin çocukları ile sözel iletişimlerinde olumlu etkileri saptanmıştır.Çocukların bilişsel gelişimlerinde de kısa dönemde olumlu etkileri görülmüştür.

Goldstein(1980) araştırmasında ebeveyn eğitim programlarının annelerin ebeveynlik tutumları ve davranışlarına da olan etkisini incelemiştir. Araştırmada Ebeveyn Etkinliği Eğitimi(PET) ve Atılganlık Eğitimi(Assertiveness-AT)programlarının etkilerini incelemiştir. Çalışmaya toplam 48 anne katılmıştır. PET Programına 18 anne katılmıştır ve sekiz haftada toplam 24 saatlik PET dersi verilmiştir. AT Programına da 18 anne katılmıştır ve on haftada toplam 20 saat eğitim almışlardır. Kontrol grubunda da toplam 12 anne yer almıştır. Araştırma sonucunda PET programına katılan annelerin eğitim sonucunda ebeveyn tutumlarında ve davranışlarında önemli derecede değişimin olmadığı saptanmıştır.

Levinger (1982) araştırmasında anne baba eğitimine anne babanın birlikte katılmasının etkili olup olmadığını ve ebeveynlerden yalnızca birinin katılmasının evlilik ve çocukla anne babanın ilişkisini nasıl etkilediğini incelemiştir. Araştırmaya üç ve dört yaşlarında çocuğu olan 25 aileden toplam 50 ebeveyn katılmıştır.50 ebeveynden 12'si STEP programına eşleri ile birlikte katılmışlar, dokuz ebeveyn ise tek katılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveyn eğitim programına eşlerin birlikte katılmasının, yalnızca bir eşin eğitime katılmasına göre evlilik ilişkilerini ve anne baba çocuk ilişkisini daha olumlu etkilediği bulunmuştur.

Roberts (1988:6-10) araştırmasında Hawaili çocuk ve ebeveynlerin katıldığı ev merkezli Prekindergarden Educational Programı (PREP)'nın değerlendirmesini yapmıştır. PREP'in temelinde programın planlanması ve uygulanmasında toplumun katılımı yer almıştır. PREP'e anne hamile olduğunu öğrendiğinde katılmış ve isterse çocukları anaokuluna başlayıncaya kadar programda kalmıştır. Hamilelik sırasında ve çocuk iki yaşına gelene kadar ebeveynler PREP programının ev ziyareti kısmına katılmıştır. İki üç yaşında çocuklar ve aileleri gezici anaokullarına gitmiştir. Çocuk dört yaşına geldiğinde merkez temelli okulöncesi sınıflara devam eder. Programın ilk amacı ailelerin sağlıklı bir bebek sahibi olmasına yardımcı olmaktır. Hamilelikte ve

çocuk bir yaşına gelene kadar ev ziyaretleri ayda bir, iki yaşına gelene kadar iki ayda bir ev ziyaretleri yapılmıştır. Ev ziyaretlerinde çocuk ve ailenin gelişimi ile ilgili bir çok konu ele alınmıştır. Ebeveynlerin hazırlayıp uygulayabilecekleri faaliyet ve oyunlar ile çocuğun yaşına uygun kitaplar ailelere sunulmuştur. PREP'e katılan ebeveynler çocuğun doğumu, çocukla nasıl oyun oynayacakları, farklı yaşlardaki çocukların gelişimleri konularında önemli bilgiler edindiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynler bu bilgileri çocukları ile birlikte kullandıklarını ve bunları komşularına ve arkadaşlarına aktardıklarını söylemişlerdir.

Scarr ve McCartney (1988:531-543) yaptıkları çalışmada Anne Çocuk Ev Programının (MCHP) etkilerini incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini iki yaşında çocuğu olan 125 Bermudalı anne oluşturmuştur. MCHP programı iki yıl süren yıllık 46 ev ziyaretinden oluşmuştur. Çocukların zihinsel ve sosyal duygusal becerilerini değerlendirmek amacı ile Stanford-Binet Zeka Testi ya da Bayley Zihinsel Gelişim Ölçeği kullanılmıştır. Programın etkisini ölçmek amacı ile başarı testi düzenlenmiştir ve programın sonunda uygulanmıştır. Çocukların öğrenme ve yetişkinlerle işbirliği yapma motivasyonu iki gözlem aracı ile ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Bunların dışında Bebek Davranış Kaydı da kullanılmıştır. Çocukların kişiliği Çocukluk Kişilik Ölçeği yoluyla değerlendirilmiştir. Annelerin özgüveni Ebeveyn Raporu ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda annenin ebeveynliğe yönelik tutumları ve öğretme davranışları ile ilgili 15 ölçekte deney ve kontrol grupları arasında herhangi bir farka rastlanmamıştır. MCHP'ye katılan çocuklar oyuncak sıralama çalışmasında kontrol grubuna oranla daha yüksek puan almıştır. Ayrıca MCHP'ye katılan çocuklar Cein Levive İletişim Ölçeğinde de daha yüksek puan almışlardır. Diğer değişkenlerde herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. MCHP'nin tutum ve davranışları değişen annelerin çocukları üzerinde bir etkisi olduğu bulunmamıştır.

Haegert ve Serbin (1983) çalışmalarında çocuk eğitimi konusunda eğitim verilen ebeveynler ve eğitim almayan ebeveynler arasında karşılaştırma yapmışlardır. Ebeveynlerin çocukları gelişimsel olarak gerilik göstermektedir. Çalışmaya 39 çocuk katılmıştır ve aileleri 3 tedavi grubuna katılmıştır. Çocuklarını evde desteklemek için

eğitim almışlardır. Araştırma sonucunda gelişimsel eğitim grubundaki bebeklerin daha fazla beceri kazandıkları ve ebeveynleri diğer iki gruba göre eğitime daha fazla katılmışlardır. Gelişimsel eğitim programına katılan ebeveynler çocukların gelişim alanlarına desteğin önemini anlamışlardır.

Kanisberg ve Levant (1988) araştırmalarında davranışsal beceri ve iletişim becerileri eğitimi grubundan birine katılan ebeveynlerin eğitim sonucundaki tutumlarını ve çocukların benlik kavramlarındaki ve davranışlarındaki değişiklikleri incelemişlerdir. Araştırmada iki deney bir kontrol grubu kullanılmıştır. Davranış becerileri grubunda 15 ebeveyn, iletişim becerileri grubunda yedi ebeveyn ve kontrol grubunda 12 ebeveyn yer almıştır. Her iki deney grubuna da sekiz hafta boyunca haftada iki saatlik grup toplantıları şeklinde eğitim verilmiştir. Grup toplantıları sonucunda ebeveynlere evde uygulamaları için etkinlikler verilmiştir ve bunların değerlendirilmesi yapılmıştı. Ebeveyn eğitim programının etkileri üç araç kullanılarak değerlendirilmiştir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarını Hereford Ebeveyn Tutum Araştırması, çocukların benlik kavramlarını ölçmek için Piers Haris Çocuklarda Benlik Kavramı Ölçeği, çocukların davranışlarındaki değişimleri ebeveynlerin algılamasını değerlendirmek için Becker Bi Pelar Sıfat Kontrol Listesi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda iletişim becerileri eğitimi alan ebeveynlerin kontrol grubundaki ebeveynlere göre çocukları ile daha olumlu iletişim kurdukları saptanmıştır. Her iki deney grubunda çocuklarında benlik kavramlarında eğitim sonucunda olumlu gelişmeler görülmüştür. Ancak çocukların davranışlarında önemli bir fark saptanamamıştır.

Bergman (1990)' ın, okul öncesi yaşlarında çocukları olan anne babalara yönelik bir eğitim programının geliştirilmesi için ilk veriler elde etmek için yaptığı araştırmanın örneklemi İstanbul'un iki farklı sosyo ekonomik bölgesinden seçilen kırk anne ve kırk babadan oluşan 80 kişidir. Veri toplamak için mülakat formu uygulanmıştır. Veriler dağılım tabloları, ortalama ki-kare ve t-test yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda anne babaların demografik özellikleri ile kendilerini yeterli hissetme durumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırma

sonucunda anne babaların en çok ihtiyaç duydukları konular; disiplin ve genel kişilik gelişimi olduğu ortaya çıkmıştır.

Ömeroğlu (1992:103-105) araştırmasını gecekondu bölgelerinde yaşayan alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına uygulanacak eğitim programının çocukların psikomotor, bilişsel, dil, sosyal gelişimlerine ve özbakım becerilerine etkisini ölçmek amacıyla yapmıştır. Araştırmada Ankara Ulucanlar Doğum Evi'nde aynı gün içerisinde doğan 60 bebek ilk yılın örneklemini, araştırmacı tarafından izlenen 48 bebek ise ikinci yılın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışma üç yıl sürmüştür. Çalışmanın örneklemini oluşturan çocuklar eşit olarak deney ve kontrol grubuna ayrılmıştır. Hem deney hem de kontrol grubunda ikinci ve üçüncü yılın başında ve sonunda Ev Ortamını Değerlendirme Ölçeği, Denver Gelişimsel Tarama Testi, Seatle Gelişim Değerlendirme Ölçeği ve Reel Dil Gelişim Testi ön ve son test olarak uygulanmıştır. Deney grubunda çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemek amacı ile etkinlikler oyun şeklinde hazırlanmış ve bu etkinlikler ev ziyaretleri yolu ile anne-babalara anlatılmıştır. Etkinlik kartları anne-babalara bırakılmış ve uygulamaları istenmiştir. Ev ziyaretleri haftada bir yarım gün olarak düzenlenmiştir ve her hafta yeni bir gelişimsel oyun kartı anne-babaya bırakılmıştır. Eğitim çalışmaları her yıl Ekim ve Mayıs ayları içinde yürütülmüştür. Ailelere yaz döneminde uygulamaları için gelişimsel oyun kartları bırakılmıştır. Araştırmanın sonucunda ev merkezli 0-3 yaş erken çocukluk eğitiminin çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Ayçiçeği (1993:26-57) yaptığı araştırmasında anne eğitim programının etkilerini ve programın annelerin çocukları ile olan ilişkilerinde daha modern bir bakış açısı kazanmasında etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın örnekleminin anne eğitim programına katılan alt sosyo-ekonomik düzeydeki 60 anne, eğitime katılmayan orta sosyo-ekonomik düzeydeki 60 anne oluşturmuştur. Üç grup ideal anne davranışı ölçeğinin üç alt ölçeğine göre, aktüel anne davranışının üç alt ölçeğine göre,cinsiyet rolü ölçeğinin dört alt ölçeğine göre ve kadının aile içi statüsü ölçeğinin üç alt ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre anne eğitim programına katılan anneler kadınlığın eşitliği, karar verme güçleri ve eşleriyle

iletişimlerinde olumlu gelişmeler saptanmıştır. Eğitime katılan annelerin çocuklarının fiziksel ve zihinsel gelişimlerinden çok sosyal gelişimine önem verdikleri görülmüştür. Eğitime katılmayan annelerin ise çocuklarının sosyal ve zihinsel gelişimine değil fiziksel gelişimine önem verdikleri görülmüştür. Ancak eğitim programının modern tutumlar yaratma ve evlilik doyumuna ilişkin olumlu etkilerinin olmadığı görülmüştür.

Ercan (1993:38-56)'ın Anne Çocuk Eğitim Programı'nın elverişsiz şartlardan gelen çocukların bilişsel gelişimleri üzerindeki kısa süreli etkisini incelemek amacı ile yaptığı araştırmasında araştırmanın örneklemini İstanbul'un Kağıthane, Sarıyer ve Beşiktaş semtlerinin düşük sosyo-ekonomik bölgelerinden seçilmiş 40 çocuk ve bu çocuklarla eşleştirilen kontrol grubu oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda anneleri Anne Çocuk Eğitim Programına davet edilmiş olan çocuklar Wechsler Analitik Üçlü Sınıflama Becerileri Testi, Çoklu Sınıflama ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka ölçeğinin Sözcük Dağarcığı alt testlerinde anneleri böyle bir eğitim almamış kontrol grubu çocuklarına göre daha başarılı bulunmuşlardır.

Kırış (1988:27-58) televizyonda yayınlanan kısa süreli sağlık eğitim programlarının gecekondu bölgelerinde yaşayan kadınların davranışları üzerindeki etkisini araştırdığı araştırmasında, evreni olarak Ankara ili gecekondu bölgelerinde yaşayan 15-54 yaş arası kadınların tümüdür. Örneklem Çamlık, Karapınar, Hasköy mahallelerinden random yöntemiyle seçilen 146 kadındır. Araştırma sonucunda; televizyon programının etkileri yaş grubuna, eğitim durumuna, kentte yaşam süresine, çalışıp çalışmama durumuna göre değişmektedir.

Aktaş (2001:113-153) Türkiye'de ana çocuk sağlığı eğitiminde televizyonun yeri ve önemi konulu çalışmasında, televizyonlarda yayınlanması için hazırlanan 50 anne çocuk sağlığı programı örnek olarak inceleme kapsamına alınmış içerik çözümlemesi yapılmıştır. Yapılan bu araştırmada 67 konu ile ilgili soruyla sonuca ulaşılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmada incelenen 50 program stüdyo, spot ve belgesel türlerindedir. Bu programlarda daha çok bilgi ağırlıklıdır ve ilgi çekici özelliklerinin az olduğu saptanmıştır.

Canpolat (2001:110-123), ilköğretim okullarında öğretmen aile işbirliği ve ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ne düzeyde olduğunu bulmaya yönelik çalışmasında, tarama modeli kullanılmıştır. Gecekondu bölgesindeki okullarla özel okullar karşılaştırılmıştır. Bu araştırma sonucunda özellikle gece kondu bölgesinde yaşayan velilerin eğitime ihtiyaçlarının olduğu ve televizyon programları istedikleri tespit edilmiştir. Okul ile iletişim konusunda ise özel okul velilerinin daha çok toplantılara katıldıkları ve çocuklarının okul ihtiyaçlarıyla daha çok ilgilendikleri tespit edilmiştir.

Çörüş'ün (1996:33-43)araştırmasının amacı 1882-1986 yılları arasında Erken Destek projesi'nin bir bölümü olarak uygulanan Anne Eğitim Programının uzun vadedeki etkilerini incelemektir. Araştırmada düşük sosyo ekonomik düzeydeki annelerin algı ve tutumlarının Anne Eğitim Programı sonucunda daha çağdaş, kentli ve daha iyi eğitim almış orta sosyo ekonomik düzeydeki grup düzeyinde değişip değişmediğini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada altı yaşında çocuğu olan düşük sosyo ekonomik düzeydeki annelere anne Eğitim Programı verilmiştir. Anne Eğitim Programına katılmayan annelerden düşük sosyo ekonomik düzeydeki anneler ikinci kontrol grubuna alınmıştır. Anne Eğitim Programının etkisini ölçmek amacıyla yaşam tatmini ölçeği, kadının aile içi statü ve karar verme gücü ölçeği,çocukla iletişim ölçeği, ailenin çocuğun öğrenci rolünü desteklemesi ve annenin çocuğu olumlu değerlendirmesi alt ölçeklerinden oluşan Anne Görüşme Formu kullanılmıştır.Araştırmanın sonucunda deney ve kontrol grupları arasında yalnızca ailenin çocuğun öğrenci rolünü desteklemesi ölçeğinde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur,diğer ölçeklerde gruplar arasında eğitim sonrasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bekman (1996-1999:17-33) araştırmasında Anne-Çocuk eğitim Programının çocukların okul başarısı üzerinde kısa ve uzun süreli etkilerini incelemiştir. Araştırmada 102 deney,115 kontrol grubu olmak üzere toplam 217 anne-çocuk ikilisi ile çalışılmıştır. Deney grubundaki ailelere 25 haftalık Zihinsel Eğitim Programı,Anne Destek Programı ve Üreme Sağlığı Programından oluşan Anne-Çocuk Eğitimi uygulanmıştır.Araştırma Ege,Trakya,Orta Anadolu ve Güneydoğu

Anadolu illerinden 16 program grubundan toplanmıştır.Programın sonucunda deney ve kontrol grubundaki annelerin çocukların okul öncesi sözel ve sayısal becerilerinde değişim puanları karşılaştırıldığında hem okul öncesi sözel ve sayısal becerilerinde önemli bir yükselme görülmüştür.Programa katılan katılmayan çocuklar karşılaştırıldığında programın çocukların zihinsel gelişiminde sözel ve sayısal becerilerini geliştirmede kısa süreli,daha iyi geçme notu,daha erken okumayı öğrenme,daha iyi sözel ve sayısal beceriler kazanma ve öğretmenleri tarafından okula hazır ve başarılı olarak algılanma gibi uzun süreli etkilerinin de olduğu saptanmıştır.

Yılmaz (1997:80-82)araştırmasında anne çocuk eğitim programının (açep)çocuğun yaratıcılığına etkisini incelemiştir. Araştırmada dikmen deresi civarındaki Yusuf Karaman ve Meksika ilkokullarında açılan anne çocuk eğitim programına kaydolan anneler deney grubuna, programa katılmayan fakat aynı bölgede oturan aynı sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin çocukları da kontrol grubuna alınmıştır. Deney ve kontrol grubu 30'ar çocuk olmak üzere araştırmaya altı yaşındaki toplam 60 çocuk alınmıştır. Anne eğitim programının çocuğun yaratıcılığına etkisini ölçmek amacı ile deney ve kontrol grubundaki çocuklara 25 hafta süren anne çocuk eğitimi programının öncesinde ve sonrasında torrance yaratıcı düşünce testi'nin(tydt)şekilsel resim testi a formu kullanılmıştır.anne çocuk eğitim programının sonunda deney grubundaki çocukların akıcılık,esneklik,özgünlük ve zenginleştirme puanlarında öz test son test arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.anne çocuk eğitim programına katılmayan kontrol grubu çocuklarının ise sadece esneklik ve özgünlük puanlarında ön test son test arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.araştırmanın sonucunda anne çocuk eğitim programının çocukların akıcılık,esneklik,özgünlük ve zenginleştirme puanlarını olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Nazik (1997:121-123)yaptığı araştırmada 0-6 yaş grubu çocukların en sık karşılaştıkları ev kazalarını belirlemek,bu durumlarda annelerin yaptıkları ilkyardım uygulamalarının ve bunları öğrendikleri kaynakları tespit etmek ve annelere ev kazalarında yapılması gereken ilkyardım uygulamaları ile ilgili eğitim vererek bu

eğitimin etkisini incelemiştir.araştırmaya halk eğitim merkezlerinde çeşitli kurslara devam eden 0-6 yaş grubu çocuğu olan 120 anne alınmıştır.annelerden 40 anne el kitabı,40 anne yüz yüze görüşme ile eğitim verilerek eğitilmiş,40 tane anne ise kontrol grubuna alınmıştır.araştırma kapsamındaki tüm gruplara birinci görüşmeden dört hafta sonra ikinci görüşme formu uygulanarak el kitabı ve broşür kullanılarak eğitim verilen grupların eğitimden yararlanma durumları değerlendirilmiştir.araştırmaya katılan annelerin ilkyardım ın abc'si ve ev kazalarında ilkyardım ünitelerine göre puanlarının ortalamalarına bakıldığında ilkyardımın abc'si ve yabancı cisim yutma üniteleri dışında kalan düşme ve yaralanmalar,yanık ve yangınlar ile zehirlenmeler ünitelerinde el kitabı ve yüz yüze eğitim gruplarının ortalama puanları,kontrol grubundan daha yüksek ve anlamlı çıkmıştır.el kitabı grubunun puanları yüz yüze eğitim grubundan yüksek çıkmış ancak aralarındaki fark anlamlı çıkmamıştır.kontrol grubunun tüm ünitelerden birinci ve ikinci görüşmelerde aldıkları puanlarının ortalaması arasındaki fark önemsiz çıkmıştır.

Turan Diğ.(1999:306-325) yaptıkları araştırmada Anne çocuk Eğitimi Programının annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerine ve ev ortamlarının düzenlenmesine etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın evrenini Keçiören, Yenimahalle, Altındağ ve Etimesgut ilçelerinde gecekonduda yaşayan 0-48 aylık çocuklar ve anneleri oluşturmuştur.114 deney,114 kontrol grubu olmak üzere 228 anne ve çocuğu çalışma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak amacı ile ev ortamını Değerlendirme Ölçeği ve 24 haftalık Anne Eğitim Programında yer alan konular ile ilgili olarak hazırlanmış Anne Eğitimi Bilgi Formu kullanılmıştır. Deney grubundaki annelere 24 hafta süre ile haftada 40dk. Çocukların ev ortamını iyileştirmek ve gelişimlerini desteklemek amacı ile Anne Eğitim Programı uygulanmıştır. Kontrol grubundaki anneler ve çocuklarına hiçbir eğitim verilmemiştir. Anne Çocuk Eğitim Programının sonucunda deney ve kontrol grubu annelerin Anne Eğitim Bilgi Formundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak fark anlamlı bulunmuştur. Deney grubundaki annelerin kontrol grubundaki anneler e göre çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili daha fazla bilgiye sahip oldukları ve bunları uyguladığı görülmüştür. Anne Eğitimi Bilgi Formu ile Ev Ortamı Değerlendirme

ölçeğinden alınan puanların anlamlı bir şekilde ilişkili oldukları saptanmıştır. Annelerin bilgi düzeyi arttıkça bunu ev ortamlarına da yansıttıkları bulunmuştur.

Sarı(1999:53-55)engelli çocuğu olan ailelere verilecek olan Aile Eğitim programının aileler üzerindeki etkilerini, ailelerin engelli çocuklarına karşı tavır,düşünce ve tutumlarındaki değişiklikleri ölçmek amacıyla araştırmasını 41 denek üzerinde gerçekleştirmiştir.Araştırmaya 1998-1999 öğretim yılında Konya il merkezinde Utku Özürlü Çocuklar Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezindeki öğrencilerin anne babalarının 21'i deney grubuna,20'si kontrol grubuna alınmıştır.Deney grubundaki engelli çocukların anne babalarına 8 hafta süren Aile Eğitim Programı verilmiştir.Kontrol grubundaki ailelere ise hiçbir eğitim verilmemiştir.Aile Eğitim Programının etkisini ölçmek amacı ile deney ve kontrol grubundaki çocukların ailelerine ön test ve son test olarak Engelli Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği uygulanmıştır.Araştırmanın sonucuna göre Aile Eğitim Programının deney grubundaki anne babaların çocuklarına yönelik tutumlarına olumlu yönde etkisi olmuştur.

Temel(1999:92) araştırmasında Anne Eğitim Programının ailelerin tutumlarına etkisini incelemiştir. Araştırmasında ilk grupta sıfır-üç yaş çocuğu olan 60 anne araştırma kapsamına alınmıştır. Annelerin 31'i deney grubuna,29'u kontrol grubuna alınmıştır. İkinci gruba 40 anne deney,40 anne kontrol olmak üzere 80 anne alınmıştır. Deney grubundaki annelere 15 hafta süren Anne Eğitim Programı ve Gelişimsel Eğitim Programı uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularını toplamak amacı ile kişisel bilgi formu ve Aile tutum ölçeği(PARİ) uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubunda ön test son test arasında olumlu gelişmeler görülmüştür.

Temel ve Aksoy (2000:51-57)sıfır-üç yaşındaki çocuklar için ev merkezli eğitim programının etkilerini incelediği araştırmada çalışmaya Yenimahalle ve Altındağ ilçelerinde oturan 89 anne katılmıştır. Annelerin 45'i deney,44'ü kontrol grubuna alınmıştır. Deney grubundaki annelere haftada 40 dakika süren dokuz haftalık ev ziyaretleri yapılmıştır. Eğitim Programı Anne Eğitim Programı ve gelişimsel Eğitim Programı olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Araştırmanın

verileri Ev Gözlem Formu ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda hem deney grubundaki hem de kontrol grubundaki annelerin puanları yükselmiştir. Ancak deney grubundaki annelerin puanlarının kontrol grubundaki annelere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Dardağan(2000:109-135) çalışmasında ilköğretim düzeyinde çocuğu olan anne babalara grup halinde uygulanan anne baba çocuk etkileşimine yönelik olarak gerçekleştirilmiş olan sosyal ve akademik becerileri geliştirmeye yönelik eğitim programının etkilerini incelemiştir. Araştırmanın örneklerini Fenerbahçe Koleji İlkokulu öğrencilerinin anne babalarından Aile İçi İlişkileri ve Akademik Becerileri Geliştirme Programına katılmaya gönüllü olan dört anne ve dört baba oluşturmuştur. Programa katılan anne babalara haftada 90dakika olmak üzere toplam altı hafta eğitim verilmiştir. Araştırmanın verilerini elde etmek amacı ile Willcoxon Eşleştirilmiş Çiftler İşaretlenmiş Sayıları Testi kullanılmıştır. Eğitim çalışmasının öncesinde ve sonrasında uygulanan ön test son test puanlarına göre eğitime katılan anne babalarda ebeveyn yoğunluğu, ebeveynlerin katılımı ve olumlu geri bildirimi, aile içi etkileşim, disiplin ve itaat alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çocukların sosyal ve genel problem çözme becerileri, çocukların duygusal tepkileri ve özgüven düzeyi alt boyutlarında ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Karaaslan ve Bal'ın (2002:31) çok düşük doğum ağırlıklı prematüre bebeklerin gelişimine ev merkezli erken eğitim programlarının etkisini inceledikleri araştırmalarında sıfır-iki yaş dönemindeki çok düşük doğum ağırlıklı prematüre sekiz bebek deney grubunu, on bebek ise kontrol grubunu oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerini toplamak amacı ile programın başlangıcında Bayley Bebekler için Gelişimsel Değerlendirme Ölçeği II, programın etkisini ölçmek amacı ile Bebekler ve Çocuklar İçin Ev ortamını Değerlendirme Ölçeği- Yoksul Aileler için Ev Ortamı Değerlendirme Ek Ölçeği uygulanmıştır. Portage Erken Çocukluk Dönemi Eğitim Programı Gelişim Kontrol Listeleri ile bebeklerin gelişim değerlendirmeleri yapılmıştır ve değerlendirme sonuçlarına göre deney grubundaki her bebeğe iki haftada bir toplam 15!er defa ev ziyaretleri ile ailelerine bebeğin gelişim düzeyine

uygun, iki hafta uygulayabilecekleri destekleyici ev eğitim programları verilmiştir. Kontrol grubundaki bebeklere ise iki ayda bir toplam dört ev ziyareti yapılarak ailelerine bebeklerin tüm gelişim alanlarını destekleyici öneriler verilmiştir. Araştırmanın sonucunda ailelerin Anne- Baba Program Değerlendirme Formu'nu cevaplandırmaları istenmiştir. Araştırmanın sonucunda çok düşük doğum ağırlıklı prematüre bebeklere ve ailelerine erken dönemde yoğun olarak verilen eğitim bebeklerin gelişimine ve ev ortamlarına olumlu etkilerinin olduğu bulunmuştur. Eğitim programının aileler tarafından da yararlı olarak algılandığı bulunmuştur.

Ünal (2003:58-64-98) okul öncesi çocuğu olan annelere ''Empatik İletişim Eğitiminin''annelerin empatik beceri düzeylerine etkisini incelemek amacı ile yaptığı araştırmasında 17 anne deney grubu,17 anne kontrol grubu olmak üzere toplam 34 anne ile çalışmıştır.Araştırmacı tarafından Empatik İletişim eğitimi Programı hazırlanmıştır.Deney grubundaki annelere haftada iki gün 90'ar dakikalık on oturum eğitim verilmiştir.Kontrol grubuna her hangi bir eğitim verilmemiştir.Araştırmanın verilerini toplamak için annelere ''Empatik beceri Ölçeği B Formu''Empatik İletişim Eğitimi öncesinde ön test,eğitim sonrasında ise son test ve eğitimden bir ay sonra da tekrar test olarak uygulanmıştır.Araştırma sonucunda deney grubundaki annelerin eğitim sonucunda empatik becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir gelişme görülmüştür.Deney grubunda eğitimden bir ay sonra da uygulanan tekrar test sonucunda da eğitimin etkisinin devam ettiği saptanmıştır.

Ünlü (1986:53-54) işitme engelli çocukların ailelerinin uzaktan öğretim ile eğitilmesi konulu çalışmasında bir program modeli geliştirmeye yönelik uygulamalı alan araştırması yapmıştır. Araştırmada Eskişehir ilinde yaşayan 0-12 yaş işitme engelli çocukların aileleri ele alınmıştır. Saptanabilen 60 aile ile tek tek görüşülmüş ve içlerinden 31 tanesi ile anket ve öntest çalışması yapılmış ancak ailelerden sadece 19'u programa katılmış ve sontest uygulanmıştır. Araştırma için uygulanan anket ve öntest sonrasında iletişim becerilerinin öğretilmesine yönelik hazırlık olarak araştırmacı tarafından metin oluşturularak radyo, televizyon programları ve yazılı materyaller uzmanlarca hazırlanmış ve ailelere bildirilen tarih ve saatlerde radyo ve televizyon programları yayınlanmış ve bu programları desteklemek için yüz yüze

eğitim uygulanmıştır. Yüz yüze eğitim sonrasında sontest uygulanmış böylece uzaktan öğretimin dört ana süreci tamamlanmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin uzaktan eğitim yöntemleriyle eğitilebilecekleri saptanmıştır. İşitme engelli çocuklarının ailelerinin iletişim becerilerinin öğretimi konusunda bilgilendikleri görülmüştür. Araştırma sonucunda uzaktan öğretimin aile eğitimine olumlu katkıları olduğu görülmüştür.

Baydar ve Diğ. (2004:1-7)'in benimle oynar mısın? programı etkinlik araştırması çalışmasında deneysel tasarım uygulandı, örneklem düşük gelirli ailelerden oluşturuldu ve bu aileler tesadüfü örnekleme yöntemi ile üç ayrı deney grubuna ayrıldı, birinci grup deney grubu(n=139); 13 hafta boyunca benimle oynar mısın izlemeleri sağlandı ve 2 hafta arayla takip edildi. İkinci grup kontrol grubu(n=127) 13 hafta boyunca araştırmacılar tarafından belirlenmiş farklı programları izlemeleri sağlandı ve bu grupta 2 hafta arayla kontrol edildi. Üçüncü grup doğal gözlem grubu (n=133) bu gruba program hakkında bilgi verildi çocuklar için faydaları anlatıldı ve grup takibe alınmadı. Örnekleme ön test ve sontest uygulamaları yapıldı sonuç olarak programın sadece deney grubu üzerinde değil doğal gözlem grubunda da etki sağladığı görülmektedir. Bu programın, çocukların bilişsel gelişimlerini, annelerin ebeveynlik becerilerini desteklediği sonucuna varılmıştır.

Aile eğitimi ile ilgili olarak ülkemizde ve yurt dışında yapılan çalışmaları incelediğimizde bu çalışmaların hem anne babalar hem de çocuklar üzerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmektedir.

1.6. ARAŞTIRMANIN AMACI

1.6.1. Temel Problem

Bu araştırmanın temel amacı; dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik, ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesidir.

1.6.2. Alt Problemler

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1.Annelerin aile eğitime yönelik ihtiyaç duydukları konular;

a) Annenin yaşına,
b) Annelerin öğrenim düzeylerine,
c) Annelerin çalışma durumuna,
d) Çocuğunun cinsiyetine,
e) Çocuğunun yaşına,
f) Ailedeki çocuk sayısına,
g) Konu alanlarına;

göre farklılık göstermekte midir?

1.7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ:

Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişiminin temelinin oluştuğu ve çocuğun bu yaşlarda kazandığı davranışların yetişkinlik dönemindeki davranışlarında önemli etkilerinin olduğu bilinmektedir.

Erken çocukluk döneminde annelerin çocukları üzerinde önemli etkileri olduğu belirtilmektedir. Çünkü çocuğun gelişiminde ve kişiliğinin oluşumunda özdeşim kurduğu kişiler anne babasıdır. Çocuklar davranışlarını anne babalarını taklit ederek, onları model alarak geliştirmektedir. Ayrıca sağlıklı aile ilişkilerinin olduğu bir ailede yetişen çocuklar ileride sağlıklı, mutlu ve başarılı bireyler olmaktadır. Sağlıklı anne baba çocuk iletişiminden, anne baba sevgisi ve ilgisinden

yoksun çocuklarında ileride hem gelişim alanlarında hem de çevresindeki bireylerle olan ilişkilerinde problemlerle karşılaştıkları görülmektedir.

Ülkemizde, sağlık sorunları en fazla olan anne ve çocuk grubunun, içinde bulundukları durumu değerlendirebilmek, sorunların nedenlerini tespit ederek çözümlemeye çalışmak ve bu durumun sürekliliğini sağlamak için eğitime ihtiyaç vardır. Çünkü ailenin toplumsal fonksiyonlarını istendik düzeye getirebilmesi sağlıklı bir aile yapısı ile mümkündür. Gelişen teknoloji, eğitim ortamını dört duvar arasından çıkararak geniş kitlelere ulaştırmıştır. Bununda en iyi yolu olarak aile eğitiminde de kullanılan medya ile eğitim seçilmiştir (Hatırlı, 1998:297).

Aile içindeki bireylerin iletişim ve problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmış çeşitli eğitim programları bulunmaktadır. Bu programlardan anne katılımını kapsayan programların daha başarılı oldukları bilinmektedir. Çünkü anneler çocukların her zaman çocukların en fazla zaman geçirdikleri ebeveyndir.

1.8. VARSAYIMLAR

1. Örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
2. Aile Eğitim İhtiyaç Belirleme Görüşme Formu'nun ihtiyaçları belirlediği varsayılmaktadır.

1.9. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

1- Bu araştırma Ankara ili merkez ilçeleriyle sınırlandırılacaktır.
2- 4–6 yaş grubu çocukların anneleri ile sınırlandırılacaktır.
3- Bu araştırma çocuklarında tanılanmış bir özür olmayan annelerle sınırlandırılacaktır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu araştırmada, Ankara ili merkez ilçelerinde; dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik, ihtiyaç duydukları konular araştırılacaktır.

Bu çalışmada Ankara ili, Büyükşehir merkezi, Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Sincan, Yenimahalle ilçelerindeki; 4–6 yaş grubu çocuğa sahip olan anneler araştırma kapsamına alınmıştır, bu annelere "Aile Eğitim İhtiyaç Belirleme Görüşme Formu " uygulanmıştır.

1. Evren ve Örneklem

Ankara ili, Büyükşehir merkezi, Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Sincan, Yenimahalle ilçelerindeki; 4–6 yaş grubu çocuğa sahip olan anneler bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini tespit etmek için 2001 yılı nüfus sayımları sonuçlarına göre Ankara ili merkez ilçelerindeki 4–6 yaş çocukların sayısı T.C Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitütüsünden temin edilmiştir. 4–6 yaşta 297551 çocuk bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini 4–6 yaş grubu çocuğa sahip anneler oluşturmaktadır. Örneklem; 0.05 yanılma payı ile örneklem genişliği formülasyonu kullanılarak [n=Nt2pq/d2(N–1)+t2pq] tabakalı rasgele örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

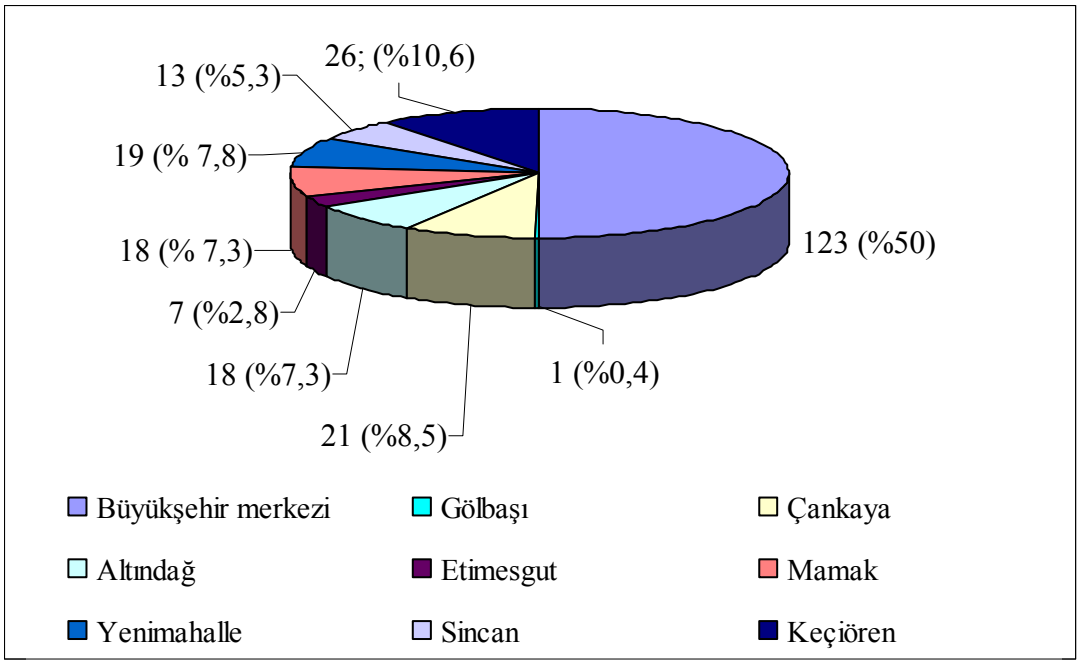

Toplam 246, 4–6 yaş grubu çocuğa sahip anne araştırma kapsamına alınmıştır.

2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada; iki bölümden oluşan veri toplama aracı kullanılmaktadır.

Birinci bölümde, araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formu kullanılmıştır. Bu bölümde; çocuk ve ebeveynlerle ilgili demografik bilgileri içeren sorular yer almaktadır.

İkinci bölümde; Bergman tarafından 1990 yılında Boğaziçi Üniversitesinde 8 uzman ve 12 anne baba ile ön çalışması yapılarak 77 sorudan 61 soruya indirilen ve 7 ana bölüme ayrılan Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Görüşme Formu kullanılmıştır (Bergman,1990). Bu formda; ailelerin konular hakkında kendilerini yeterli hissedip hissetmediklerini ölçmek amacıyla hazırlanmış 61 madde bulunmaktadır. Maddeler üçlü likert ölçeği şeklinde derecelendirilmiş; cevaplar, "yeterliyim", "biraz yeterliyim" ve "yeterli değilim" şeklinde sıralanmıştır. Bu maddeler konu başlıklarına göre ayrılarak incelenmiştir. 7–12–14–16–18–30–34–52.

maddeler (Çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan problem durumların nedenleri konusunda, Günlük yaşantıda karşılaşılan yemek yememe, duvarı karalama v.b. durumlarda yapılması gerekenler konusunda) "Çocuğun Davranışını Yönlendirme", 3–10–11–13–38–39–41–46–51–57. maddeler (Eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma konusunda, Sizin çocuk ile konuşurken kendinizi iyi anlatabilmeniz için nasıl konuşmanız gerektiği konusunda) "Aile İçi İletişim" , 8–15–17–22–25–26–27–31–32–35–49–50–54–55. maddeler (Çocuk hastalıklarını tanıma ve ilk belirtilerini anlama konusunda, Koruyucu aşıların önemi ve bu aşıların hangi yaşlarda yapılacağı konusunda) "Fiziksel Gelişim-Sağlık ve Beslenme" , 6–9–19–21–28–36–55–58–60–61. maddeler (Çocuğunuzun çeşitli olaylarla ilgili soruları karşısında nasıl davranılacağı konusunda, Çocukta konuşma becerisinin nasıl geliştiğini bilme konusunda) "Zihinsel Gelişim", 1–2–4–5–20–24–42–44–47–48–53–56–59. maddeler (Çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konusunda, Çocukta ahlak anlayışının nasıl geliştiği ve farklı yaşlarda nasıl değiştiğini bilme konusunda) "Genel Kişilik Gelişimi" , 23–33–37–45. maddeler(3-6 yaşlar arasında okul öncesi eğitimin çocuğun genel gelişimine, katkıları konusunda) "Okul Öncesi Eğitimin Önemi" , 29–40–43. maddeler(Oyunun çocuğun genel gelişimini nasıl etkilediği konusunda) "Oyunun ve Oyuncağın Önemi" şeklinde konulardan oluşmaktadır.

Ölçeğin güvenirlik çalışması; uygulanan görüşme formlarının tamamı kapsam içine alınarak araştırmacı tarafından yapılmıştır (N=246). Güvenirlik çalışması sonuçlarına göre ölçeğin tamamında Ckronback alfa değeri 0,944 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre ölçekteki tüm soruların güvenirliğinin oldukça yüksek olduğu saptanmıştır.

3. Veri Toplama Tekniği

Bu araştırmada, annelerin ihtiyaç duyduğu konuları belirlemek için Fulya Bergman tarafından 1990 yılında Boğaziçi Üniversitesinde geliştirilen Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Görüşme Formu uygulanmıştır

.

Devlet İstatistik Enstitüsünden alınan nüfus bilgileri doğrultusunda örneklem grubu belirlenmiş ve bu örneklem grubu dâhilinde rasgele seçilen annelere, görüşme formu araştırmacı tarafından röportaj tekniğiyle uygulanmıştır. Uygulama sırasında birden fazla çocuğu olan annelere sadece araştırmaya katılacak yaştaki çocuklarına göre cevaplamaları konusunda bilgi verilmiştir.

Veriler toplandıktan sonra bilgisayarda SPSS programına kaydedilip uygun istatistiksel işlemler ki-kare testi ve aritmetik ortalama uygulanmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR ve TARTIŞMA

Bu araştırmada; dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik, ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu bölümde araştırmanın bulguları ve bu bulgulara dayalı tartışma yer almaktadır.

Tablo–1. Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

DEĞİŞKEN	DÜZEY	n	%
Görüşmeye katılan annelerin yaşları	25 ve altı	50	20,3
	26-35	101	41,1
	36-45	79	32,1
	46veüstü	16	6,5
	Toplam	246	100,0
Annelerin çalışma durumu	Çalışan	123	50,0
	Çalışmayan	123	50,0
	Toplam	246	100,0
Annelerin meslek grupları	Ev Hanımı	123	50,0
	Devlet Memuru	48	19,5
	Sağlık Personeli	36	14,6
	Serbest Meslek	39	15,9
	Toplam	246	100,0
Eşlerinin çalışma durumu	Çalışan	198	80,5
	Çalışmayan	48	19,5
	Toplam	246	100,0
Annelerin öğrenim durumları	İlkokul	93	37,8
	Ortaokul	56	22,8
	Lise	46	18,7
	Üniversite	51	20,7
	Toplam	246	100,0
Eşlerinin öğrenim durumu	İlkokul	63	25,6
	Ortaokul	30	12,2
	Lise	55	22,4
	Üniversite	98	39,8
	Toplam	246	100,0
Ailelerin çocuk sayısı	1	45	18,3
	2	103	41,9
	3	66	26,8
	4	31	12,6
	5 ve üzeri	1	0,4
	Toplam	246	100,0

DEĞİŞKEN	DÜZEY	f	%
Örneklemi oluşturan çocukların cinsiyeti	Kız	157	63,8
	Erkek	89	36,2
	Toplam	246	100,0
Örneklemi oluşturan çocukların yaşı	Dört yaş	83	33,7
	Beş yaş	81	33,0
	Altı yaş	82	33,3
	Toplam	246	100,0
Örneklemi oluşturan çocukların ailede kaçıncı çocuk olduğu	Birinci	77	31,3
	İkinci	89	36,2
	Üçüncü	58	23,6
	Dördüncü	21	8,5
	Beşinci ve üzeri	1	0,4
	Toplam	246	100,0
Örneklemi oluşturan çocuğun okul öncesi eğitim alma durumu	Alıyor	101	41,1
	Almıyor	145	58,9
	Toplam	246	100,0

Araştırma 246 anneye uygulanmıştır. Görüşmeye katılan annelerin %20,3'ü 25 yaş ve altı, %41,1'i 26-35 yaş aralığında, %32,1'i 36-45 yaş aralığında, %6,5'i 46 yaş ve üzeri yaş aralığında yer almaktadır. Görüşmeye katılan annelerin %50,0'ı çalışmakta, %50,0'ı çalışmamaktadır. Görüşmeye katılan annelerin %50,0'ı ev hanımı, %19,5'i devlet memuru, %14,6'sı sağlık personeli, %15,9'u serbest meslek mensubudur. Görüşmeye katılan annelerin, eşlerinin %80,5'i çalışmakta, %19,5'i çalışmamaktadır. Görüşmeye katılan annelerin; %37,8'i ilkokul, %22,8'i ortaokul, %18,7'si lise, %20,7'si üniversite mezunudur. Görüşmeye katılan annelerin eşlerinin; %25,6'sı ilkokul, %12,2'si ortaokul, %22,4'ü lise, %39,8'i üniversite mezunudur. Örneklem grubundaki ailelerin; %18,3'ü bir, %41,9'u iki, %26,8'i üç, %12,6'sı dört, %0,4'ü beş ve üzeri çocuğa sahiptir. Uygulama dâhilindeki çocukların; %63,8'i kız, %36,2'si erkek çocuktur. Uygulama dâhilindeki çocukların; %33,7'si dört yaşında, %32,9'u beş yaşında, %33,3'ü altı yaşındadır. Uygulama dâhilindeki çocukların; %31,3'ü birinci, %36,2'si ikinci, %23,6'sı üçüncü, %8,5'i dördüncü, %0,4'ü beşinci çocuktur. Uygulama dâhilindeki çocukların %41,1'i okul öncesi eğitim alırken, %58,9'u okul öncesi eğitim almamaktadır.

Tablo–2 Annelerin Eğitim Alma İhtiyacı Duydukları Konuların Alanlara Göre Dağılım Ortalamaları

Konu Alanları	Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim	
	N	$\overline{X}$	N	$\overline{X}$	N	$\overline{X}$
Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme	635	79	160	20	795	147
Aile İçi İletişim	754	84	158	19	1302	143
Fiziksel Gelişim-Sağlık-Beslenme	1108	79	2086	149	250	18
Zihinsel Gelişim	162	16	1485	148	816	82
Genel Kişilik Gelişimi	227	18	1111	85	1860	143
Okul Öncesi Eğitimin Önemi	525	131	332	83	127	32
Oyun ve Oyuncak Seçimi	489	163	202	67	47	16

Çocuğun davranışlarını yönlendirme alanında; uygulamaya katılan annelerin ortalama 79'u kendini yeterli, 20'si biraz yeterli, 147'si yetersiz hissetmektedir.

Aile içi iletişim alanında; uygulamaya katılan annelerin ortalama 84'ü kendini yeterli, 19'u biraz yeterli, 143'ü yetersiz hissetmektedir.

Fiziksel gelişim-sağlık-beslenme alanında; uygulamaya katılan annelerin ortalama 79'u kendini yeterli, 149'u biraz yeterli, 18'i yetersiz hissetmektedir.

Zihinsel gelişim alanında; uygulamaya katılan annelerin ortalama 16'sı kendini yeterli, 148'i biraz yeterli, 82'si yetersiz hissetmektedir.

Genel kişilik gelişimi alanında; uygulamaya katılan annelerin ortalama 18'i kendini yeterli, 85'i biraz yeterli, 143'ü yetersiz hissetmektedir.

Okul öncesi eğitimin önemi alanında; uygulamaya katılan annelerin ortalama 131'i kendini yeterli, 83'ü biraz yeterli, 32'si yetersiz hissetmektedir.

Oyun ve oyuncak seçimi alanında; uygulamaya katılan annelerin ortalama 163'ü kendini yeterli, 67'si biraz yeterli, 16'sı yetersiz hissetmektedir.

Aritmetik ortalama hesaplamaları sonucunda; araştırmaya katılan annelerin kendilerini en çok oyun ve oyuncak seçimi konusunda yeterli hissederken, anneler kendilerini en çok davranış yönlendirme konusunda yetersiz hissetmiştir. Bu konu annelerin eğitim konusunda ihtiyaç duydukları konulanın ilk sırasında yer almaktadır. Bu konunun ilk sırada yer almasının nedeni annelerin olumsuz davranışlarla baş etme konusunda sıkıntı yaşamaları ve bu alanla ilgili bilgiye ulaşmanın diğer alanlara göre daha zor olması olduğu düşünülebilir. Bunu takiben annelerin aile içi iletişim ve genel kişilik gelişimi konularında kendilerini yetersiz hissettikleri görülmektedir.

Ayçiçeği (1993:26-57) yaptığı araştırmasında anne eğitim programının etkilerini ve programın annelerin çocukları ile olan ilişkilerinde daha modern bir bakış açısı kazanmasında etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda; eğitime katılan annelerin çocuklarının fiziksel ve zihinsel gelişimlerinden çok sosyal gelişimine önem verdikleri görülmüştür. Eğitime katılmayan annelerin ise çocuklarının sosyal ve zihinsel gelişimine değil fiziksel gelişimine önem verdikleri görülmüştür. Bu araştırmada da görüldüğü gibi anneler çocuklarının fiziksel gelişimleriyle daha fazla ilgilenmektedir. Ancak sorun olan bir davranışla karşılaştıklarında; davranış ve genel kişilik gelişimi alanlarında desteğe ihtiyaç duydukları düşünülebilir. Buda annelerin bu alanda kendilerini yetersiz hissetmelerinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Tablo–3 Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme Konusunda Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına ve Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan problem durumların nedenleri konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	14	28,0	33	66,0	50	100,0	
		26-35	5	5,0	28	28,0	68	67,0	101	100,0	**x² =17,891**
		36-45	5	6,3	30	38,0	44	55,7	79	100,0	**Sd= 6**
		46veüstü	5	31,3	5	31,3	6	37,4	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	18	7,2	77	31,4	151	61,4	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	4	3,3	82	66,7	37	30,0	123	100,0	**x² =6,792**
		Çalışmayan	14	11,4	69	56,1	40	32,5	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	18	7,3	151	61,4	77	31,3	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	10	10,8	52	55,9	31	33,3	93	100,0	
		Ortaokul	4	7,1	36	64,3	16	28,6	56	100,0	x² =7,001
		Lise	4	8,7	30	65,2	12	26,1	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	0	0,0	33	64,7	18	35,3	51	100,0	P>0,05
		Toplam	18	7,3	151	61,4	77	31,3	246	100,0	
Çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler konusunda	Yaş	25 ve altı	2	4,0	13	26,0	35	70,0	50	100,0	
		26-35	6	5,9	36	35,6	59	58,4	101	100,0	**x² =14,354**
		36-45	13	16,5	28	35,4	38	48,1	79	100,0	**Sd= 6**
		46veüstü	4	25,0	4	25,0	8	50,0	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	25	10,4	81	32,8	140	56,8	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	6	4,9	39	31,7	78	63,4	123	100,0	**x² =8,700**
		Çalışmayan	19	15,4	42	34,1	62	50,4	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	25	10,2	81	32,9	140	56,9	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	10	10,8	56	60,2	27	29,0	93	100,0	
		Ortaokul	4	7,1	27	48,2	25	44,6	56	100,0	x² =8,204
		Lise	8	17,4	25	54,3	13	28,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	3	5,9	32	62,7	16	31,4	51	100,0	P>0,05
		Toplam	25	10,2	140	56,9	81	32,9	246	100,0	
Ebeveyn ve çocuğun öncelik ve isteklerinin çakışması konusunda	Yaş	25 ve altı	1	2,0	15	30,0	34	68,0	50	100,0	
		26-35	7	6,9	26	25,7	68	67,3	101	100,0	x² =3,794
		36-45	7	8,9	26	32,9	46	58,2	79	100,0	Sd= 6
		46veüstü	1	6,2	5	31,3	10	62,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	16	6,4	72	29,4	158	64,2	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	5	4,0	83	67,5	35	28,5	123	100,0	x² =2,711
		Çalışmayan	11	8,9	75	61,0	37	30,1	123	100,0	Sd=2
		Toplam	16	6,5	158	64,2	72	29,3	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	7	7,5	53	57,0	33	35,5	93	100,0	
		Ortaokul	2	3,6	36	64,3	18	32,1	56	100,0	x² =7,713
		Lise	5	10,9	32	69,6	9	16,5	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	2	3,9	37	72,5	12	23,6	51	100,0	P>0,05
		Toplam	16	6,5	158	64,2	72	29,3	246	100,0	

Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Sorun olan davranışlarda anne babaların uzmana danışma dışında neler yapabileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	6	12,0	13	26,0	31	62,0	50	100,0	
		26-35	13	12,9	46	45,5	42	41,6	101	100,0	**x² =8,398**
		36-45	11	13,9	36	45,6	32	40,5	79	100,0	**Sd= 6**
		46veüstü	1	6,3	6	37,5	9	56,2	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	31	12,6	101	41,1	114	46,3	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	14	11,4	57	46,3	52	42,3	123	100,0	x² =0,379
		Çalışmayan	17	13,8	57	46,3	49	39,9	123	100,0	Sd=2
		Toplam	31	12,6	114	46,3	101	41,1	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	14	15,1	35	37,6	44	47,3	93	100,0	
		Ortaokul	6	10,8	25	44,6	25	44,6	56	100,0	x² =2,188
		Lise	6	13,0	21	45,7	19	41,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	5	9,8	20	39,2	26	51,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	31	12,6	101	41,1	114	46,3	246	100,0	
Çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler konusunda	Yaş	25 ve altı	0	0,0	12	24,0	38	76,0	50	100,0	**x² =6,975**
		26-35	4	4,0	28	27,7	69	68,3	101	100,0	**Sd= 6**
		36-45	4	5,0	30	38,0	45	57,0	79	100,0	**P<0,05**
		46veüstü	1	6,3	4	25,0	11	68,7	16	100,0	
		Toplam	9	3,6	74	30,2	163	66,2	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	2	1,6	90	73,2	31	25,2	123	100,0	**x² =6,497**
		Çalışmayan	7	5,7	73	59,3	43	35,0	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	9	3,7	163	66,3	74	30,0	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	29	31,2	59	63,4	5	5,4	93	100,0	
		Ortaokul	14	25,0	39	69,6	3	5,4	56	100,0	x² =5,407
		Lise	17	37,0	28	60,8	1	2,2	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	14	27,5	37	72,5	0	0,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	74	30,0	163	66,3	9	3,7	246	100,0	
Çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	11	22,0	36	72,0	50	100,0	
		26-35	4	4,0	25	24,8	72	71,2	101	100,0	**x² =8,206**
		36-45	7	8,9	28	35,4	44	55,7	79	100,0	**Sd= 6**
		46veüstü	1	6,3	2	12,4	13	81,3	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	15	6,2	66	27,0	165	66,8	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	6	4,9	23	18,7	94	76,4	123	100,0	**x² =9,867**
		Çalışmayan	9	7,3	43	35,0	71	57,7	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	15	6,1	66	26,8	165	67,1	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	60	64,5	26	28,0	7	7,5	93	100,0	
		Ortaokul	37	66,0	16	28,6	3	5,4	56	100,0	x² =4,604
		Lise	30	65,2	15	32,6	1	2,2	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	38	74,6	9	17,6	4	7,8	51	100,0	P>0,05
		Toplam	165	67,1	66	26,8	15	6,1	246	100,0	

Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuklarda ağır problem davranışlar konusunda ebeveynlerin kime başvuracağı konusunda	Yaş	25 ve altı	2	4,0	18	36,0	30	60,0	50	100,0	
		26-35	9	8,9	27	26,7	65	64,4	101	100,0	x^2 =4,748
		36-45	7	8,9	30	38,0	42	53,1	79	100,0	Sd= 6
		46veüstü	2	12,5	4	25,0	10	62,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	20	8,2	79	31,8	147	60,0	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	9	7,3	33	26,8	81	65,9	123	100,0	**x^2 =3,870**
		Çalışmayan	11	8,9	46	37,4	66	53,7	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	20	8,2	79	31,8	147	60,0	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	49	52,7	33	35,5	11	11,8	93	100,0	
		Ortaokul	30	53,6	20	35,7	6	10,7	56	100,0	x^2 =11,149
		Lise	29	63,1	15	32,6	2	4,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	39	76,5	11	21,5	1	2,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	147	59,8	79	32,1	20	8,1	246	100,0	
Günlük yaşantıda karşılaşılan yemek yememe, duvarı karalama v.b. durumlarda yapılması gerekenler konusunda	Yaş	25 ve altı	6	12,0	19	38,0	25	50,0	50	100,0	
		26-35	8	7,9	35	34,7	58	57,4	101	100,0	x^2 =2,296
		36-45	10	12,6	27	34,2	42	53,2	79	100,0	Sd= 6
		46veüstü	2	12,5	4	25,0	10	62,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	26	11,0	85	34,2	135	54,8	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	12	9,8	41	33,3	70	56,9	123	100,0	x^2 =0,445
		Çalışmayan	14	11,4	44	35,8	65	52,8	123	100,0	Sd=2
		Toplam	26	10,6	85	34,6	135	54,8	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	10	10,7	49	52,7	34	36,6	93	100,0	
		Ortaokul	7	12,5	25	44,6	24	42,9	56	100,0	x^2 =9,429
		Lise	3	6,5	34	73,9	9	19,6	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	6	11,8	27	52,9	18	35,3	51	100,0	P>0,05
		Toplam	26	10,6	135	54,8	85	34,6	246	100,0	

Tablo–3'de Çocuğun davranışlarını yönlendirme konusunda annelerin yaşlarına, çalışma durumlarına ve öğrenim durumlarına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan problem durumların nedenleri konusunda yaşlara göre yapılan değerlendirmede; 25 ve altı yaş grubundaki annelerin % 66,0'ı, 26-35 yaş grubundaki annelerin %67,0'ı, 36-45 yaş grubundaki annelerin % 55,7'si, 46 ve üstü yaş grubundaki annelerin % 37,4 kendilerini yetersiz hissetmektedir. Çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan problem durumların

nedenleri konusunda annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)=17,891$, $P<0,05$].

Çalışma durumlarına göre değerlendirildiğinde, çalışan annelerin %66,7'si, çalışmayan annelerin %56,1'i biraz yeterli hissetmektedir, Çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan problem durumların nedenleri konusunda, annelerin çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(2) =6,792$, $P<0,05$].

Çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler konusunda; 25 ve altı yaş grubundaki annelerin %70,0'ı, 26–35 yaş grubundaki annelerin, %58,4'ü, 36–45 yaş grubundaki annelerin %48,1'i, 46 ve üstü yaş grubundaki annelerin, %50,0'ı kendini yetersiz hissetmektedir. Çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler konusunda; annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 14,354$, $P<0,05$].

Çalışan annelerin, %63,4'ü, çalışmayan annelerin, %50,4'ü kendini yetersiz hissetmektedir. Çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler konusunda; annelerin çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(2)= 8,700$, $P<0,05$].

Sorun olan davranışlarda anne babaların uzmana danışma dışında neler yapabileceği konusunda yaşlara göre yapılan değelendirmede; 25 ve altı yaş grubundaki annelerin 62,0'ı, 46 ve üstü yaş gurbundaki annelerin 56,2'si kendini yetersiz hissederken, 26-35 yaş grubundaki annelerin 45,5'i, 36-45 yaş gurubundaki annelerin 45,6'sı biraz yeterli hissetmektedir. Sorun olan davranışlarda anne babaların uzmana danışma dışında neler yapabileceği konusunda annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 8,398$, $P<0,05$].

Çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler konusunda annelern yaşlarına göre yapılan değerlendirmede; 25 ve altı yaş grubundaki annelerin %76,0'ı, 26-35 yaş grubundaki annelerin %68,3'ü, 36-45 yaş gurubundaki annelerin %57,0'ı, 46 ve üstü yaş grubundaki annelerin %68,7'si

kendilerini yetersiz hissetmektedir. Çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler konusunda annelerin yaş grubuna göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(6)= 6,975$, $P<0,05$].

Annelerin çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede; çalışan annlerin %73,2'si, çalışmayan annelerin %'59,3'ü kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler konusunda çalışma durumlarına göre anlamlı fark oduğu görülmektedir [$x^2(2)=6,497$, $P<0,05$].

Çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi konusunda; 25 ve altı yaş grubundaki annelerin %72,0'ı, 26–35 yaş grubundaki annelerin, %71,2'si, 36–45 yaş grubundaki annelerin, %55,7'si, 46 ve üstü yaş grubundaki annelerin, %81,3'ü kendilerini yetersiz hissetmektedir. Çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi konusunda; annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 8,206$, $P<0,05$].

Çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi konusunda; çalışan annelerin, %76,4'ü, çalışmayan annelerin, %57,7'si kendilerini yetersiz hissetmektedir. Çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi konusunda; annelerin çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(2)= 9,867$, $P<0,05$].

Çocuklarda ağır problem davranışlar konusunda ebeveynlerin kime başvuracağı konusunda çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede; çalışanannelerin %65,9'u, çalışmayan annelerin %53,7'si kendilerini yetersiz hissetmektedir. Çocuklarda ağır problem davranışlar konusunda ebeveynlerin kime başvuracağı konusunda çalışma durumlarına göre anamlı bir fark olduğu gözlemlenmektedir [$x^2(2)=3,870$, $P<0,05$].

Çocuğun davranışlarını yönlendirme alanında, annelerin kendilerini yaş dağılımına göre genel olarak yetersiz gördükleri konuların daha fazla olduğu, yaş

büyüdükçe bu yetersiz hissetme durumunun arttığı gözlemlenmektedir. Konu alan içeriğinin geneline bakıldığında annelerin bu alanda kendilerini en çok olumlu davranışların kazandırılmasında yetersiz hissettikleri gözlemlenmektedir. Bunun nedeni olarak olumsuz davranışların çözümleri konusunda başvuru kaynaklarının daha çok olması düşünülebilir.

Çocuğun davranışlarını yönlendirme alanında çalışmayan annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri çalışan annelere oranla biraz daha yüksektir. Çalışan annelerin çocuğun davranışları ile ilgili konularda kendilerini çalışmayan annelere göre daha yetersiz hissetmelerinin çocuklarıyla verimli zaman geçirememelerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Başka bir açıdan bakıldığında çalışan annelerin farkındalıklarının daha yüksek olduğu ve bu nedenle de bilinçli cevaplar verdikleri de varsayılabilir. Annenin çalışma durumu ile kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında çalışan annelerin kendilerini bu alanın genelinde yetersiz hissederken, çalışmayan annelerin kendilerini daha yeterli hissetmeleri arasında çalışma durumuna göre ters bir orantı olduğu düşünülebilir. Çalışan anneler bu konuda kendilerini daha yetersiz hissetmektedirler.

Çocuğun davranışlarını yönlendirme alanında annelerin öğrenim düzeylerine göre kendilerini en yeterli hissettikleri konu; çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi, en yetersiz hissettikleri konu ise; ebeveyn ve çocuğun öncelik ve isteklerinin çakışması konularıdır. Bu alanda annelerin öğrenim durumları ile kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Annelerin öğrenim düzeyleri ve kendilerini yeterli hissetmeleri arasında bir orantı kurulamamaktadır çünkü dağılım düzensizdir. Bu alanda elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrenim düzeyine göre, davranışsal gelişim ve davranış düzenleme konusunda annelerin farkındalıklarının değişim gösterdiği düşünülebilir. Ancak annelerin öğrenim düzeylerine göre kendilerini olumlu davranışları kazandırma konusunda daha yeterli görürken, olumsuz davranışları çözümlemede kendilerini daha yetersiz gördükleri düşünülebilir. Çocuğun davranışlarını yönlendirme alanında üniversite mezunu annelerin kendilerini olumsuz davranışların kontrolü konusunda yetersiz hissetmelerinin

nedeni olarak farkındalıklarının daha yüksek olduğu, ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin ise olumsuz davranışların kontrolü için uygunluğu tartışılır olan kendilerince yöntemler geliştirmiş olabilecekleri düşünülebilir.

Canpolat'ın (2001) yaptığı araştırmada velilerin disiplin konusunda kendilerini yeterli hissetmedikleri en çok okul ihtiyaçları konusunda çocuklarına yardımcı oldukları tespit edilmiştir. Annelerin bu alanda kendilerini yeterli gördükleri konuların sınırlı olmasından da anlaşılabileceği gibi bu araştırmanın sonucu ile de örtüştüğü düşünülebilir.

Tablo–4 Aile İçi İletişim Konusunda Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Aile İçi İletişim	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma konusunda	Yaş	25 ve altı	1	2,0	15	30,0	34	68,0	50	100,0	
		26-35	5	5,0	25	24,8	71	70,2	101	100,0	**x²=19,290**
		36-45	8	10,1	27	34,2	44	57,7	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	5	31,3	4	25,0	7	43,7	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	19	7,7	71	28,9	156	63,4	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	2	1,6	35	28,5	86	69,9	123	100,0	**x²=13,497**
		Çalışmayan	17	13,8	36	29,3	70	56,9	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	19	7,7	71	28,9	156	63,4	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	31	33,3	51	54,8	11	11,8	93	100,0	
		Ortaokul	14	25,0	38	67,9	4	7,1	56	100,0	x²=10,553
		Lise	9	19,6	33	71,7	4	8,7	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	17	33,3	34	66,7	0	0,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	71	28,9	156	63,4	19	7,7	246	100,0	
Çocuğunuzun davranışlarının nedenlerini anlama konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	19	38,0	28	56,0	50	100,0	
		26-35	5	5,0	45	44,5	51	50,5	101	100,0	**x²=14,583**
		36-45	3	3,8	25	31,6	51	64,6	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	1	6,3	8	50,0	7	43,7	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	12	4,9	97	39,4	137	55,7	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	5	4,0	43	35,0	75	61,0	123	100,0	**x²=9,751**
		Çalışmayan	14	11,4	56	45,5	53	43,1	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	19	7,7	99	40,2	128	52,1	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	3	3,2	51	54,8	39	41,9	93	100,0	
		Ortaokul	2	3,6	35	62,5	19	33,9	56	100,0	x²=6,016
		Lise	4	8,7	24	52,2	18	39,1	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	3	5,9	27	52,9	21	41,2	51	100,0	P>0,05
		Toplam	12	4,9	137	55,7	97	39,4	246	100,0	
Çocuğun iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini anlama konusunda	Yaş	25 ve altı	1	2,0	19	38,0	30	60,0	50	100,0	
		26-35	7	6,9	35	34,7	59	58,4	101	100,0	x²=6,188
		36-45	7	8,9	38	48,1	34	43,0	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	4	25,0	7	43,8	5	31,2	16	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	99	40,2	128	52,1	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	6	4,9	26	21,1	91	74,0	123	100,0	x²=0,366
		Çalışmayan	8	6,5	24	19,5	91	74,0	123	100,0	Sd=2
		Toplam	14	5,7	50	20,3	182	74,0	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	8	8,6	44	47,3	41	44,1	93	100,0	
		Ortaokul	6	10,7	28	50,0	22	39,3	56	100,0	x²=10,587
		Lise	4	8,7	23	50,0	19	41,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	1	2,0	33	64,7	17	33,3	51	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	128	52,1	99	40,2	246	100,0	

Aile İçi İletişim	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapmanız gerektiği konusunda	Yaş	25 ve altı	1	2,0	8	16,0	41	82,0	50	100,0	
		26-35	4	4,0	23	22,8	74	73,2	101	100,0	**x²=13,016**
		36-45	7	8,9	15	19,0	57	72,1	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	2	12,5	4	25,0	10	62,5	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	14	5,7	50	20,3	182	74,0	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	4	3,3	28	22,7	91	74,0	123	100,0	**x²=21,031**
		Çalışmayan	18	14,6	47	38,2	58	47,2	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	22	8,9	75	30,5	149	60,6	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	23	24,7	66	71,0	4	4,3	93	100,0	
		Ortaokul	8	14,3	41	73,2	7	12,5	56	100,0	x²=11,059
		Lise	10	21,7	33	71,7	3	6,6	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	9	17,6	42	82,4	0	0,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	50	20,3	182	74,0	14	5,7	246	100,0	
Evde ailenizle ilgili kararlar verilirken çocuğun söz hakkının ne olacağı konusunda	Yaş	25 ve altı	2	4,0	12	24,0	36	72,0	50	100,0	
		26-35	7	6,9	28	27,7	66	65,4	101	100,0	x²=1,316
		36-45	9	11,4	29	36,7	41	51,9	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	4	25,0	6	37,5	6	37,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	22	8,9	75	30,5	149	60,6	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	10	8,1	45	36,6	68	55,3	123	100,0	x²=0,093
		Çalışmayan	9	7,3	44	35,8	70	56,9	123	100,0	Sd=2
		Toplam	19	7,7	89	36,2	138	56,1	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	48	51,6	10	10,8	35	37,6	93	100,0	
		Ortaokul	34	60,7	6	10,7	16	28,6	56	100,0	x²=2,459
		Lise	27	58,7	5	10,9	14	30,4	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	40	78,4	1	2,0	10	19,6	51	100,0	P>0,05
		Toplam	149	60,6	22	8,9	75	30,5	246	100,0	
Çocuğa gösterdiğiniz tepkilerin nedenini anlama, anlatma konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	17	34,0	30	60,0	50	100,0	
		26-35	8	7,9	36	35,6	57	56,5	101	100,0	x²=3,992
		36-45	6	7,6	31	39,2	42	53,2	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,5	5	31,3	9	56,2	16	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	89	36,2	138	56,1	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	9	7,3	50	40,7	64	52,0	123	100,0	x²=0,797
		Çalışmayan	10	8,1	56	45,5	57	46,4	123	100,0	Sd=2
		Toplam	19	7,7	106	43,1	121	49,2	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	6	6,5	55	59,1	32	34,4	93	100,0	
		Ortaokul	4	7,1	31	55,4	21	37,5	56	100,0	x²=0,590
		Lise	4	8,7	22	47,8	20	43,5	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	5	9,8	30	58,8	16	31,4	51	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	138	56,1	89	36,2	246	100,0	

Aile İçi İletişim	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Anne-babaların kendi sorunlarını gerektiğinde çocuklarına nasıl anlatacağı konusunda	Yaş	25 ve altı	5	10,0	19	38,0	26	52,0	50	100,0	
		26-35	7	6,9	45	44,6	49	48,5	101	100,0	x^2=4,762
		36-45	5	6,3	38	48,1	36	45,6	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,5	4	25,0	10	62,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	106	43,1	121	49,2	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	7	5,7	51	41,5	65	52,8	123	100,0	x^2=0,949
		Çalışmayan	5	4,1	46	37,4	72	58,5	123	100,0	Sd=2
		Toplam	12	4,9	97	39,4	137	55,7	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	6	6,5	42	45,2	45	48,3	93	100,0	
		Ortaokul	5	8,9	24	42,9	27	48,2	56	100,0	x^2=3,464
		Lise	4	8,7	19	41,3	23	50,0	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	4	7,8	21	41,2	26	51,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	106	43,1	121	49,2	246	100,0	
Anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	9	18,0	38	76,0	50	100,0	
		26-35	7	6,9	38	37,6	56	55,5	101	100,0	**x^2=13,989**
		36-45	7	8,9	27	34,1	45	57,0	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	4	22,2	6	33,3	8	44,5	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	21	8,5	80	32,5	145	59,0	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	8	6,5	37	30,1	78	63,4	123	100,0	x^2=2,475
		Çalışmayan	13	10,6	43	35,0	67	54,4	123	100,0	Sd=2
		Toplam	21	8,5	80	32,5	145	59,0	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	9	9,7	35	37,6	49	52,7	93	100,0	
		Ortaokul	4	7,1	19	33,9	33	59,0	56	100,0	x^2=3,282
		Lise	4	8,7	12	26,1	30	65,2	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	4	7,8	14	27,5	33	64,7	51	100,0	P>0,05
		Toplam	21	8,5	80	32,5	145	59,0	246	100,0	
Çocuğun anne-baba arasındaki tartışmaların ne kadarına şahit olabileceğinin bilinmesi konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	18	36,0	29	58,0	50	100,0	
		26-35	15	14,9	34	33,7	52	51,4	101	100,0	x^2=4,273
		36-45	10	12,7	28	35,4	41	51,9	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,3	8	50,0	7	43,7	16	100,0	P>0,05
		Toplam	29	11,8	88	35,8	129	52,4	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	14	11,4	37	30,1	72	58,5	123	100,0	x^2=4,006
		Çalışmayan	15	12,2	51	41,5	57	46,3	123	100,0	Sd=2
		Toplam	29	11,8	88	35,8	129	52,4	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	11	11,8	35	37,6	47	50,6	93	100,0	
		Ortaokul	6	10,7	23	41,1	27	48,2	56	100,0	x^2=2,463
		Lise	5	10,9	16	34,8	25	54,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	7	13,7	14	27,5	30	58,8	51	100,0	P>0,05
		Toplam	29	11,8	88	35,8	129	52,4	246	100,0	

Aile İçi İletişim	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Sizin çocuk ile konuşurken kendinizi iyi anlatabilmeniz için nasıl konuşmanız gerektiği konusunda	Yaş	25 ve altı	5	10,0	28	56,0	17	34,0	50	100,0	
		26-35	3	3,0	63	62,4	35	34,6	101	100,0	x²=4,788
		36-45	5	6,3	46	58,2	28	35,5	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	0	0,0	9	56,3	7	43,7	16	100,0	P>0,05
		Toplam	13	5,3	146	59,3	87	35,4	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	9	7,3	33	26,8	81	65,9	123	100,0	**x²=8,745**
		Çalışmayan	4	3,3	54	43,9	65	52,8	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	13	5,3	87	35,4	146	59,3	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	52	55,9	4	4,3	37	38,8	93	100,0	
		Ortaokul	33	58,9	2	3,6	21	37,5	56	100,0	x²=7,764
		Lise	29	63,0	1	2,2	16	34,8	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	32	62,7	6	11,8	13	25,5	51	100,0	P>0,05
		Toplam	146	59,3	13	5,3	87	35,4	246	100,0	

Tablo–4'de Aile İçi iletişim konusunda annelerin yaşlarına, çalışma durumlarına, öğrenim durumlarına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma konusunda, annelerin yaşlarına göre yapılan değerlendirmede; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %68,0'i, 26–35 yaş grubundaki annelerin %70,2'si, 36–45 yaş grubundaki annelerin %57,7'si,46 ve üstü yaş grubundaki annelerin %43,7'si kendilerini yetersiz hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)=19,290$, $P<0,05$]. Çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmelerde çalışan annelerin %69,9'u, çalışmayan annelerin %56,9, kendilerini yetersiz hissetmektedirler. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2=(2)13,497$, $P<0,05$]

Çocuğunuzun davranışlarının nedenlerini anlama konusunda, annelerin yaşlarına göre yapılan değerlendirmede, 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %56,0'ı, 26-35 yaş grubundaki annelerin %50,5'i, 36-45 yaş grubundaki annelerin %64,6'sı kendilerini yetersiz hissederken, 46 ve üstü yaş grubundaki annelerin %50,0'ı kendini biraz yeterli hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$x^2(6)=14,583$, $P<0,05$]. Çalışma durumlarına göre

yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %61,0'ı kendini yetersiz hissederken, çalışmayan annelerin %45,5'i biraz yeterli hissetmektedir [$x^2(2)=9,751$, $P<0,05$]

Çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapmanız gerektiği konusunda, yaşa göre yapılan değerlendirmede; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %82,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %73,2'si, 36-45 yaş grubundaki annelerin %72,1'i, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %62,5'i kendilerini yetersiz hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)=13,016$, $P<0,05$]. Çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %74,0'ı, çalışmayan annelerin %47,2'si kendilerini yetersiz hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)=21,031$, $P<0,05$].

Anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konusunda annelerin yaşlarına göre yapılan değerlendirmede; 25 ve altı yaş grubundaki annelerin %76,0'ı, 26-35 yaş grubundaki annelerin %55,5'i, 36-45 yaş grubundaki annelerin %57,0'ı, 46 ve üstü yaş grubundaki annelerin 44,5'i kendilerini yetersiz hissetmektedir. Annelerin yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(6)=13,989$, $P<0,05$]

Sizin çocuk ile konuşurken kendinizi iyi anlatabilmeniz için nasıl konuşmanız gerektiği konusunda, çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %65,9'u, çalışmayan annelerin %52,8'i kendilerini yetersiz hissetmektedir. Çalışma durumuna göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)=8,745$, $P<0,05$]

Aile içi iletişim alanında annelerin yaş dağılımına göre kendilerini yetersiz hissettikleri görülmektedir. Bu alanda kendilerini en az yeterli hissettikleri konunun, çocuğun davranışlarının nedenlerini anlama, en fazla yeterli hissettikleri konunun ise, çocuğun anne-baba arasındaki tartışmaların ne kadarına şahit olabileceğinin bilinmesi olduğu gözlemlenmektedir. Bu alanda yaş ile yeterli hissetme düzeylerinin doğru orantılı olarak arttığı görülmektedir. Yani yaş büyüdükçe yeterli hissetme

oranıda artmıştır. Bu alanda; eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma, çocuğunuzun davranışlarının nedenlerini anlama, çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapılması gerektiği, anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konularında annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Bu alanda annelerin çalışma durumlarıyla kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre; eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma konusunda, çocuğunuzun davranışlarının nedenlerini anlama konusunda, çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapmanız gerektiği konusunda, sizin çocuk ile konuşurken kendinizi iyi anlatabilmeniz için nasıl konuşmanız gerektiği konusunda, anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Çalışan annelerin bu konuda kendilerini çalışmayan annelere oranla daha yetersiz hissettikleri yani bu alanda eğitime ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bunun çalışan annelerin çocuklarıyla zaman geçirme daha da önemlisi nitelikli zaman geçirmeyle ilgili sıkıntılarından kaynaklanabileceği düşünülebileceği gibi çalışan annelerin kendi farkındalıklarıyla ilgili olabileceği de düşünülebilir.

Bu alanda annelerin öğrenim durumlarına göre kendilerini en yeterli hissettikleri konu; evde aile ile ilgili kararlar verilirken çocuğun söz hakkının ne olacağı, kendilerini en az yeterli hissettikleri konu ise; çocuğun davranışlarının nedenlerini anlama konularıdır. Bu alanda annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ile annelerin öğrenim durumları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Ancak aile içi iletişim konusunda üniversite mezunu annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri diğer annelere göre daha düşüktür buradan üniversite mezunu annelerin bu konuda farkındalıklarının daha fazla olduğu düşünülebilir.

Ünal (2003:58-64-98) okul öncesi çocuğu olan annelere ‘’Empatik İletişim Eğitiminin’’annelerin empatik beceri düzeylerine etkisini incelemek amacı ile yaptığı araştırma sonucunda annelerin bu eğitim sonrasında aile içinde empatik düşünme

yeteneklerinin arttığı gözlemlenmiştir. Bu sonuca bakıldığında annelerin aile içerisinde iletişim teknikleri ile ilgili eğitim almaya ihtiyaç duydukları düşünülebilir.

Bergman (1990) ‘ın araştırmalarında da aile içi iletişim konusu, ebeveynlerin ihtiyaç sıralamasında ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo-5 Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme Konularında Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuğunuzun cinsiyetine göre boy uzaması , vücut ağırlığının artması , diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme konusunda	Yaş	25 ve altı	2	4,0	40	80,0	8	16,0	50	100,0	
		26-35	9	8,9	73	72,3	19	18,8	101	100,0	**x²=13,035**
		36-45	9	11,4	48	60,8	22	27,8	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	1	6,2	7	43,8	8	50,0	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	21	8,5	168	68,3	57	23,2	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	24	19,5	90	73,2	9	7,3	123	100,0	x²=2,707
		Çalışmayan	33	26,8	78	63,4	12	9,8	123	100,0	Sd=2
		Toplam	57	23,2	168	68,3	21	8,5	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	58	62,4	29	31,2	6	6,4	93	100,0	
		Ortaokul	33	58,9	14	25,0	9	16,1	56	100,0	**x²=16,951**
		Lise	33	71,7	8	17,4	5	10,9	46	100,0	**Sd=6**
		Üniversite	44	86,3	6	11,7	1	2,0	51	100,0	**P<0,05**
		Toplam	168	68,3	57	23,2	21	8,5	246	100,0	
Çocuk hastalıklarını tanıma ve ilk belirtilerini anlama konusunda	Yaş	25 ve altı	4	8,0	30	60,0	16	32,0	50	100,0	
		26-35	14	13,9	53	52,5	34	33,7	101	100,0	**x²=13,649**
		36-45	10	12,7	35	44,3	34	43,0	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	0	0,0	4	25,0	12	75,0	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	28	11,4	122	49,6	96	39,0	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	49	39,8	60	48,8	14	11,4	123	100,0	x²=0,074
		Çalışmayan	47	38,2	62	50,4	14	11,4	123	100,0	Sd=2
		Toplam	96	39,0	122	49,6	28	11,4	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	37	39,7	46	49,5	10	10,8	93	100,0	
		Ortaokul	20	35,7	27	48,2	9	16,1	56	100,0	x²=8,984
		Lise	14	30,4	24	52,2	8	17,4	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	25	49,0	25	49,0	1	2,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	96	39,0	122	49,6	28	11,4	246	100,0	
Çocuk hasta olduğunda alınacak ilk önlemlerin ne olacağı konusunda	Yaş	25 ve altı	35	70,0	14	28,0	1	2,0	50	100,0	
		26-35	74	73,3	24	23,7	3	3,0	101	100,0	x²=3,510
		36-45	60	75,9	16	20,3	3	3,8	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	9	56,2	6	37,5	1	6,3	16	100,0	P>0,05
		Toplam	178	72,3	60	24,3	8	3,4	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	28	22,8	89	72,3	6	4,9	123	100,0	x²=2,267
		Çalışmayan	32	26,0	89	72,4	2	1,6	123	100,0	Sd=2
		Toplam	60	24,4	178	72,4	8	3,2	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	26	28,0	64	68,8	3	3,2	93	100,0	
		Ortaokul	16	28,6	39	69,6	1	1,8	56	100,0	x²=5,343
		Lise	7	15,2	36	78,3	3	6,5	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	11	21,5	39	76,5	1	2,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	60	24,4	178	72,4	8	3,2	246	100,0	

Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuğun zıplama , tırmanma ,tek ayak üzerinde durma gibi hareketle ilgili , kalem tutma gibi el becerilerinin gelişimine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	37	74,0	11	22,0	2	4,0	50	100,0	
		26-35	61	60,4	32	31,7	8	7,9	101	100,0	x²=6,267
		36-45	50	63,3	25	31,6	4	5,1	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	7	43,7	8	50,0	1	6,3	16	100,0	P>0,05
		Toplam	155	63,0	76	30,9	15	6,1	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	32	26,0	82	66,7	9	7,3	123	100,0	x²=3,017
		Çalışmayan	44	35,8	73	59,3	6	4,9	123	100,0	Sd=2
		Toplam	76	30,9	155	63,0	15	6,1	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	32	34,4	57	61,3	4	4,3	93	100,0	
		Ortaokul	22	39,3	30	53,6	4	7,1	56	100,0	x²=10,149
		Lise	13	28,2	28	60,9	5	10,9	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	9	17,7	40	78,4	2	3,9	51	100,0	P>0,05
		Toplam	76	30,9	155	63,0	15	6,1	246	100,0	
4-6 yaşındaki bir çocuğun ne kadar ve ne aralıklarla yemesi gerektiği konusunda	Yaş	25 ve altı	6	12,0	29	58,0	15	30,0	50	100,0	
		26-35	12	11,9	54	53,4	35	34,7	101	100,0	x²=3,556
		36-45	5	6,4	52	65,8	22	27,8	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,4	9	56,3	5	31,3	16	100,0	P>0,05
		Toplam	25	10,2	144	58,5	77	31,3	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	34	27,6	74	60,2	15	12,2	123	100,0	x²=2,163
		Çalışmayan	43	35,0	70	56,9	10	8,1	123	100,0	Sd=2
		Toplam	77	31,3	144	58,5	25	10,2	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	6	6,5	53	57,0	34	36,5	93	100,0	
		Ortaokul	3	5,4	33	58,9	20	35,7	56	100,0	**x²=18,578**
		Lise	12	26,1	26	56,5	8	17,4	46	100,0	**Sd=6**
		Üniversite	4	7,8	32	62,8	15	29,4	51	100,0	**P<0,05**
		Toplam	25	10,2	144	58,5	77	31,3	246	100,0	
Çocuğun tek ayak üzerinde dengede durma ,tırmanma, zıplama, el tercihi, kalem tutma gibi hareketlerle ilgili becerilerinin yaşına ve cinsiyetine göre nasıl geliştiğini bilme konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	26	52,0	21	42,0	50	100,0	
		26-35	8	7,9	49	48,5	44	43,6	101	100,0	x²=3,810
		36-45	7	8,9	47	59,5	25	31,6	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,2	7	43,8	8	50,0	16	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,8	129	52,4	98	39,8	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	57	46,3	57	46,3	9	7,4	123	100,0	x²=4,409
		Çalışmayan	41	33,3	72	58,5	10	8,1	123	100,0	Sd=2
		Toplam	98	39,8	129	52,5	19	7,7	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	8	8,6	50	53,8	35	37,6	93	100,0	
		Ortaokul	4	7,2	25	44,6	27	48,2	56	100,0	x²=4,947
		Lise	5	10,9	27	58,7	14	30,4	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	2	3,9	27	52,9	22	43,2	51	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,8	129	52,4	98	39,8	246	100,0	

Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Kazalara karşı çevrede ve evde alınacak önlemler konusunda	Yaş	25 ve altı	36	72,0	14	28,0	0	0,0	50	100,0	
		26-35	63	62,4	32	31,7	6	5,9	101	100,0	x^2=5,826
		36-45	47	59,5	26	32,9	6	7,6	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	9	56,2	5	31,3	2	12,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	155	63,0	77	31,3	14	5,7	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	37	30,1	80	65,0	6	4,9	123	100,0	x^2=0,564
		Çalışmayan	40	32,5	75	61,0	8	6,5	123	100,0	Sd=2
		Toplam	77	31,3	155	63,0	14	5,7	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	54	58,0	33	35,5	6	6,5	93	100,0	
		Ortaokul	31	55,4	20	35,7	5	8,9	56	100,0	x^2=8,570
		Lise	32	69,6	11	23,9	3	6,5	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	38	74,5	13	25,5	0	0,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	155	63,0	77	31,3	14	5,7	246	100,0	
Yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	33	66,0	14	28,0	50	100,0	
		26-35	6	5,9	53	52,5	42	41,6	101	100,0	x^2=8,733
		36-45	12	15,2	39	49,4	28	35,4	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,3	8	50,0	7	43,7	16	100,0	P>0,05
		Toplam	22	8,9	133	54,1	91	37,0	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	39	31,7	76	61,8	8	6,5	123	100,0	**x^2=6,208**
		Çalışmayan	52	42,3	57	46,3	14	11,4	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	91	37,0	133	54,1	22	8,9	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	6	6,5	42	45,1	45	48,4	93	100,0	
		Ortaokul	9	16,1	29	51,8	18	32,1	56	100,0	**x^2=14,126**
		Lise	5	10,9	28	60,9	13	28,2	46	100,0	**Sd=6**
		Üniversite	2	3,9	34	66,7	15	29,4	51	100,0	**P<0,05**
		Toplam	22	8,9	133	54,1	91	37,0	246	100,0	
Çocuğun fiziksel, gelişimi ve olgunlaşıp büyümesine destek olmak için anne babanın neler yapması gerektiği konusunda	Yaş	25 ve altı	35	70,0	14	28,0	1	2,0	50	100,0	
		26-35	50	49,5	41	40,6	10	9,9	101	100,0	x^2=12,360
		36-45	38	48,1	38	48,1	3	3,8	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	11	68,7	4	25,0	1	6,3	16	100,0	P>0,05
		Toplam	134	54,5	97	39,4	15	6,1	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	38	30,9	75	61,0	10	8,1	123	100,0	**x^2=8,124**
		Çalışmayan	59	48,0	59	48,0	5	5,0	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	97	39,4	134	54,5	15	6,1	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	41	44,1	48	51,6	4	4,3	93	100,0	
		Ortaokul	30	53,6	23	41,0	3	5,4	56	100,0	**x^2=16,466**
		Lise	13	28,3	27	58,7	6	13,0	46	100,0	**Sd=6**
		Üniversite	13	25,5	36	70,6	2	3,9	51	100,0	**P<0,05**
		Toplam	97	39,4	134	54,5	15	6,1	246	100,0	

Dengeli beslenmenin ne olduğu konusunda	Yaş	25 ve altı	2	4,0	37	74,0	11	22,0	50	100,0	
		26-35	3	3,0	65	64,3	33	32,7	101	100,0	x²=5,729
		36-45	6	7,6	49	62,0	24	30,4	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,5	10	62,5	4	25,0	16	100,0	P>0,05
		Toplam	13	5,3	161	65,4	72	29,3	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	34	27,6	82	66,7	7	5,7	123	100,0	x²=0,355
		Çalışmayan	38	30,9	79	64,2	6	4,9	123	100,0	Sd=2
		Toplam	72	29,3	161	65,4	13	5,3	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	31	33,3	57	67,3	5	5,4	93	100,0	
		Ortaokul	16	28,6	37	66,0	3	5,4	56	100,0	x²=4,135
		Lise	13	28,3	29	63,0	4	8,7	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	12	23,5	38	74,5	1	2,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	72	29,3	161	65,4	13	5,3	246	100,0	
Beslenme yetersizliğinin getireceği sonuçları bilme konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	38	76,0	9	18,0	50	100,0	
		26-35	2	2,0	70	69,3	29	28,7	101	100,0	x²=4,521
		36-45	5	6,3	54	68,4	20	25,3	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,2	10	62,5	5	31,3	16	100,0	P>0,05
		Toplam	11	4,5	172	69,9	63	25,6	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	31	25,2	85	69,1	7	5,7	123	100,0	x²=0,857
		Çalışmayan	32	26,0	87	70,7	4	3,3	123	100,0	Sd=2
		Toplam	63	25,6	172	69,9	11	4,5	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	3	3,2	70	75,3	20	21,5	93	100,0	
		Ortaokul	2	3,6	35	62,5	19	33,9	56	100,0	x²=4,677
		Lise	3	6,5	30	65,2	13	28,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	3	5,9	37	72,5	11	21,6	51	100,0	P>0,05
		Toplam	11	4,5	172	69,9	63	25,6	246	100,0	
Çocuğun bedensel gelişiminde bir bozukluk olduğunda anne-babanın çocuğu nasıl davranması gerektiği konusunda	Yaş	25 ve altı	2	4,0	32	64,0	16	32,0	50	100,0	
		26-35	10	9,9	52	51,5	39	38,6	101	100,0	x²=2,941
		36-45	6	7,6	45	57,0	28	35,4	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,2	9	56,3	6	37,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	138	56,1	89	36,2	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	40	32,5	72	58,5	11	9,0	123	100,0	x²=1,645
		Çalışmayan	49	38,8	66	53,7	8	6,5	123	100,0	Sd=2
		Toplam	89	39,2	138	56,1	19	7,7		100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	7	7,5	54	58,1	32	34,4	93	100,0	
		Ortaokul	5	8,9	31	55,4	20	35,7	56	100,0	x²=5,919
		Lise	1	2,2	23	50,0	22	47,8	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	6	11,8	30	58,8	15	29,4	51	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	138	56,1	89	36,2	246	100,0	
Yabancı cisim yutma ,yanma, zehirlenme gibi kazalarda yapılacak ilk yardım konusunda	Yaş	25 ve altı	4	8,0	32	64,0	14	28,0	50	100,0	
		26-35	12	11,9	56	55,4	33	32,7	101	100,0	x²=3,564
		36-45	5	6,3	45	57,0	29	36,7	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,3	8	50,0	7	43,7	16	100,0	P>0,05
		Toplam	22	8,9	141	57,4	83	33,7	246	100,0	

	Çalı. Dur.	Çalışan	44	35,8	66	53,6	13	16,0	123	100,0	x²=1,603
		Çalışmayan	39	31,7	75	61,0	9	7,3	123	100,0	Sd=2
		Toplam	83	37,7	141	57,3	22	9,0	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	29	31,2	55	59,1	9	9,7	93	100,0	
		Ortaokul	20	35,7	30	53,6	6	10,7	56	100,0	x²=3,984
		Lise	16	34,8	29	63,0	1	2,2	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	18	35,3	27	52,9	6	11,8	51	100,0	P>0,05
		Toplam	83	37,7	141	57,3	22	9,0	246	100,0	
Koruyucu aşıların önemi ve bu aşıların hangi yaşlarda yapılacağı konusunda	Yaş	25 ve altı	5	10,0	32	64,0	13	26,0	50	100,0	
		26-35	7	7,0	66	65,3	28	27,7	101	100,0	x²=2,604
		36-45	5	6,3	50	63,3	24	30,4	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,2	8	50,0	7	43,8	16	100,0	P>0,05
		Toplam	18	7,3	156	63,4	72	29,3	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	37	30,1	75	61,0	11	8,9	123	100,0	x²=1,175
		Çalışmayan	35	28,4	81	65,9	7	5,7	123	100,0	Sd=2
		Toplam	72	29,3	156	63,4	18	7,3	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	55	59,1	31	33,4	7	7,5	93	100,0	
		Ortaokul	35	62,5	17	30,4	4	7,1	56	100,0	x²=8,107
		Lise	37	80,4	6	13,1	3	6,5	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	29	56,9	18	35,3	4	7,8	51	100,0	P>0,05
		Toplam	156	63,4	72	29,3	18	7,3	246	100,0	

Tablo-5'de Fiziksel gelişim, sağlık, beslenme konularında annelerin yaşlarına, çalışma durumlarına, öğrenim durumlarına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. buna göre;

Çocuğun cinsiyetine göre boy uzaması, vücut ağırlığının artması, diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme konusunda; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %80,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %72,3'ü, 36-45 yaş grubundaki annelerin %60,8'i, biraz yeterli, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %50,0'ı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 13,035$, $P<0,05$]. Öğrenim durumuna göre değerlendirildiğinde ilkokul mezunu annelerin %62,4'ü, ortaokul mezunu annelerin %58,9'u, lise mezunu annelerin %71,7'si, üniversite mezunu annelerin %86,3'ü, kendilerini yeterli hissetmektedir. Annelerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 16,951$, $P<0,05$].

Çocuk hastalıklarını tanıma ve ilk belirtilerini anlama konusunda; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %60,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %52,5'i, 36-45

yaş grubundaki annelerin %44,3'ü, biraz yeterli, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %75,0'ı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 13,649$, $P<0,05$].

4-6 yaşındaki bir çocuğun ne kadar ve ne aralıklarla yemesi gerektiği konusunda, öğrenim durumuna göre değerlendirildiğinde ilkokul mezunu annelerin %57,0'ı, ortaokul mezunu annelerin %58,9'u, lise mezunu annelerin %56,5'i, üniversite mezunu annelerin %62,8'i, kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Annelerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 18,578$, $P<0,05$].

Yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme konusunda. Çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %61,8'i, çalışmayan annelerin %46,3'ü kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)= 6,208$, $P<0,05$]. Öğrenim durumuna göre değerlendirildiğinde ilkokul mezunu annelerin %48,4'ü kendini yetersiz hissederken, ortaokul mezunu annelerin %51,8'i, lise mezunu annelerin %60,9'u, üniversite mezunu annelerin %66,7'si, kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Annelerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 14,126$, $P<0,05$].

Çocuğun fiziksel, gelişimi ve olgunlaşıp büyümesine destek olmak için anne babanın neler yapması gerektiği konusunda. Çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %61,0'ı, çalışmayan annelerin %48,0'ı kendilerini biraz yeterli hissederken çalışmayan annelerin %48,0'ı kendilerini yeterli hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)= 8,124$, $P<0,05$]. Öğrenim durumuna göre değerlendirildiğinde ilkokul mezunu annelerin %51,6'sı kendini biraz yeterli, ortaokul mezunu annelerin %53,6'sı, yeterli, lise mezunu annelerin %58,7'si, üniversite mezunu annelerin %70,6'si, kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Annelerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 16,466$, $P<0,05$].

Fiziksel gelişim - sağlık ve beslenme alanlarında annelerin genel olarak kendilerini yeterli hissettikleri ancak bu alan içerisinde de sağlık ve beslenme alanlarında kendilerini daha yeterli görürken fiziksel gelişimin seyri ile ilgili kendilerini daha az yeterli gördükleri görülmektedir. Bu alanda annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ile yaşlarının ters orantılı olarak arttığı yani yaş büyüdükçe yeterli hissetme oranının azaldığı görülmektedir. Bu alanda; çocuğun cinsiyetine göre boy uzaması, vücut ağırlığının artması, diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme, çocuk hastalıklarını tanıma ve ilk belirtilerini anlama konularında annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Bu alanda annelerin çalışma durumları ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre, çocuğun cinsiyetine göre boy uzaması, vücut ağırlığının artması, diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme, 4–6 yaşındaki bir çocuğun ne kadar ve ne aralıklarla yemesi gerektiği, yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme, çocuğun fiziksel, gelişimi ve olgunlaşıp büyümesine destek olmak için anne babanın neler yapması gerektiği konularında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu konularda çalışmayan anneler kendilerini daha yeterli hissetmektedir. Bu alanda çalışan anneler ile çalışmayan anneler arasında annelerin yeterli hissetme düzeyleri çok yakındır. Bu alanın anneler için daha önemli olduğunu düşündürebilir.

Bu alanda annelerin öğrenim düzeylerine göre kendilerini en yeterli hissettikleri konu; çocuğun cinsiyetine göre boy uzaması, vücut ağırlığının artması, diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğu, kendilerini en yetersiz hissettiği konu ise beslenme yetersizliğinin getireceği sonuçları bilme konularıdır. Annelerin fiziksel gelişim, sağlık ve beslenme konularında kendilerini yeterli hissettikleri konuların daha çok sağlık ve gelişim basamakları olduğu görülmektedir. Bu alanlarda kendilerini yeterli hissetmelerinin nedenleri doktorlar ve medyanın bu alanlarda halkı aydınlatmaları ve bu konuların daha somut olmasıdır. Bu alanda annelerin öğrenim durumları ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arsında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olan konular; çocuğun cinsiyetine göre boy uzaması, vücut

ağırlığının artması, diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme, 4-6 yaşındaki bir çocuğun ne kadar ve ne aralıklarla yemesi gerektiği, yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme, çocuğun fiziksel, gelişimi ve olgunlaşıp büyümesine destek olmak için anne babanın neler yapması gerektiği konularıdır. Annelerin öğrenim düzeyleri ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ters bir orantı yani annelerin öğrenim düzeyleri azaldıkça yeterlili hissetme oranlarının arttığı göze çarpmaktadır, bu ters orantının nedeni farkındalık düzeyleri olabileceği gibi aile eğitimlerinin daha çok eğitim düzeyi düşük annelere verilmesinin de olabileceği düşünülebilir.

Bergman (1990)'ın araştırmasında da fiziksel gelişim - sağlık ve beslenme alanı ihtiyaç derecelendirmesinde beşinci sırada yer almaktadır. Kırış (1988:27-58) televizyonda yayınlanan kısa süreli sağlık eğitim programlarının gecekondu bölgelerinde yaşayan kadınların davranışları üzerindeki etkisini araştırdığı araştırmasında televizyon programının etkileri yaş grubuna, eğitim durumuna, kentte yaşam süresine, çalışıp çalışmama durumuna göre değişmektedir. Bu çalışma sonucunda da görüldüğü gibi annelerin öğrenim düzeyleri aile eğitim programları sonucunda yeterlilik düzeylerini etkilemektedir.

Tablo-6 Zihinsel Gelişim Konusunda Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Zihinsel Gelişim	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Teyp ve özellikle radyo gibi sadece dinlemeye yönelik araçların çocuğun dil gelişimini nasıl etkilediğini bilme konusunda	Yaş	25 ve altı	21	42,0	25	50,0	4	8,0	50	100,0	
		26-35	44	43,6	47	46,5	10	9,9	101	100,0	x^2=7,793
		36-45	32	40,5	33	41,8	14	17,7	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	3	18,8	9	56,2	4	25,0	16	100,0	P>0,05
		Toplam	100	40,7	114	46,3	32	13,0	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	11	8,9	54	43,9	58	47,2	123	100,0	x^2=3,800
		Çalışmayan	21	17,1	46	37,4	56	45,5	123	100,0	Sd=2
		Toplam	32	13,0	100	40,7	114	46,3	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	15	16,1	32	34,4	46	49,5	93	100,0	
		Ortaokul	6	10,7	21	37,5	29	51,8	56	100,0	x^2=7,970
		Lise	8	17,4	20	43,5	18	39,1	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	3	5,9	27	52,9	21	41,2	51	100,0	P>0,05
		Toplam	32	13,0	100	40,7	114	46,3	246	100,0	
Çocuğunuzun çeşitli olaylarla ilgili soruları karşısında nasıl davranılacağı konusunda	Yaş	25 ve altı	11	22,0	39	78,0	0	0,0	50	100,0	
		26-35	28	27,7	73	72,3	0	0,0	101	100,0	**x^2=13,607**
		36-45	20	25,3	55	69,6	4	5,1	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	3	18,8	11	68,7	2	12,5	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	62	25,2	178	72,4	6	2,4	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	2	1,6	94	76,4	27	22,0	123	100,0	x^2=2,261
		Çalışmayan	4	3,3	84	68,2	35	28,5	123	100,0	Sd=2
		Toplam	6	2,4	178	72,4	62	25,2	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	26	28,0	65	69,8	2	2,2	93	100,0	
		Ortaokul	17	30,4	37	66,1	2	3,5	56	100,0	x^2=9,270
		Lise	13	28,3	31	67,4	2	4,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	6	11,8	45	88,2	0	0,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	62	25,2	178	72,4	6	2,4	246	100,0	
Çocuğun dikkat becerilerini desteklemek için anne- babanın neler yapabileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	18	36,0	1	2,0	31	62,0	50	100,0	
		26-35	47	46,5	5	5,0	49	48,5	101	100,0	x^2=4,426
		36-45	38	48,1	5	6,3	36	45,6	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	6	37,5	1	6,3	9	56,2	16	100,0	P>0,05
		Toplam	109	44,3	12	4,9	125	50,8	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	5	4,1	71	57,7	47	38,2	123	100,0	x^2=4,710
		Çalışmayan	7	5,7	54	43,9	62	50,4	123	100,0	Sd=2
		Toplam	12	4,9	125	50,8	109	44,3	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	46	49,5	39	41,9	8	8,6	93	100,0	
		Ortaokul	27	48,2	28	50,0	1	1,8	56	100,0	x^2=7,045
		Lise	26	56,5	20	43,5	0	0,0	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	26	51,0	22	43,1	3	5,9	51	100,0	P>0,05
		Toplam	125	50,8	109	44,3	12	4,9	246	100,0	

Zihinsel Gelişim	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	2	4,0	39	78,0	9	18,0	50	100,0	
		26-35	2	2,0	78	77,2	21	20,8	101	100,0	**x²=18,402**
		36-45	2	2,5	49	62,0	28	35,5	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	3	18,8	9	56,2	4	25,0	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	9	3,7	175	71,1	62	25,2	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	5	4,1	97	78,9	21	17,0	123	100,0	**x²=8,626**
		Çalışmayan	4	3,3	78	63,4	41	33,3	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	9	3,7	175	71,1	62	25,2	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	7	7,5	58	62,4	28	30,1	93	100,0	
		Ortaokul	1	1,8	39	69,6	16	28,6	56	100,0	x²=11,870
		Lise	0	0,0	36	78,3	10	21,7	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	1	2,0	42	82,3	8	15,7	51	100,0	P>0,05
		Toplam	9	3,7	175	71,1	62	25,2	246	100,0	
Çocuğun yakın ve uzak çevresinin ve çevresindeki varlıkların; nasıl ve hangi yaşlarda farkına varacağı konusunda	Yaş	25 ve altı	2	4,0	28	56,0	20	40,0	50	100,0	
		26-35	7	6,9	65	64,4	29	28,7	101	100,0	x²=2,449
		36-45	4	5,1	49	62,0	26	32,9	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,3	9	56,3	6	37,4	16	100,0	P>0,05
		Toplam	14	5,7	151	61,4	81	32,9	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	6	4,9	74	60,1	43	35,0	123	100,0	x²=0,654
		Çalışmayan	8	6,5	77	62,6	38	30,9	123	100,0	Sd=2
		Toplam	14	5,7	151	61,4	81	32,9	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	3	3,2	56	60,2	34	36,6	93	100,0	
		Ortaokul	7	12,5	33	58,9	16	28,6	56	100,0	x²=8,846
		Lise	3	6,5	31	67,4	12	26,1	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	1	2,0	31	60,8	19	37,2	51	100,0	P>0,05
		Toplam	14	5,7	151	61,4	81	32,9	246	100,0	
Çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	35	70,0	13	26,0	2	4,0	50	100,0	
		26-35	61	60,4	32	31,7	8	7,9	101	100,0	x²=8,823
		36-45	47	59,5	24	30,4	8	10,1	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	10	62,5	2	12,5	4	25,0	16	100,0	P>0,05
		Toplam	153	62,2	71	28,9	22	8,9	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	9	7,3	84	68,3	30	24,4	123	100,0	x²=3,902
		Çalışmayan	13	10,6	69	56,1	41	33,3	123	100,0	Sd=2
		Toplam	22	8,9	153	62,2	71	28,9	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	27	29,0	53	57,0	13	14,0	93	100,0	
		Ortaokul	23	41,1	28	50,0	5	8,9	56	100,0	**x²=14,328**
		Lise	11	23,9	34	73,9	1	2,2	46	100,0	**Sd=6**
		Üniversite	10	19,6	38	74,5	3	5,9	51	100,0	**P<0,05**
		Toplam	71	28,9	153	62,2	22	8,9	246	100,0	

Zihinsel Gelişim	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocukta renk, şekil, büyüklük kavramlarının; zaman, sayı ve para kavramının hangi yaşlarda ve nasıl geliştiği konusunda	Yaş	25 ve altı	7	14,0	31	62,0	12	24,0	50	100,0	
		26-35	8	7,9	50	49,5	43	42,6	101	100,0	x^2=7,154
		36-45	9	11,4	44	55,7	26	32,9	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	3	18,8	9	56,3	4	25,0	16	100,0	P>0,05
		Toplam	27	11,0	134	54,4	85	34,6	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	13	10,6	67	54,4	43	35,0	123	100,0	x^2=0,049
		Çalışmayan	14	11,4	67	54,4	42	34,1	123	100,0	Sd=2
		Toplam	27	11,0	134	54,4	85	34,6	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	10	10,8	52	55,9	31	33,3	93	100,0	
		Ortaokul	6	10,7	30	53,6	20	35,7	56	100,0	x^2=0,793
		Lise	5	10,9	23	50,0	18	39,1	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	6	11,8	29	56,9	16	31,3	51	100,0	P>0,05
		Toplam	27	11,0	134	54,4	85	34,6	246	100,0	
Çocuğun televizyon seyretmesinin nasıl kısıtlanacağı ve t.v programlarından yaşına uygun olanları seyretmesi için ne yapılması gerektiği konusunda	Yaş	25 ve altı	36	72,0	14	28,0	0	0,0	50	100,0	
		26-35	66	65,3	29	28,8	6	5,9	101	100,0	x^2=8,808
		36-45	42	53,2	34	43,0	3	3,8	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	11	68,8	4	25,0	1	6,2	16	100,0	P>0,05
		Toplam	155	63,0	81	32,9	10	4,1	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	6	4,9	77	62,6	40	32,5	123	100,0	x^2=0,419
		Çalışmayan	4	3,3	78	63,4	41	33,3	123	100,0	Sd=2
		Toplam	10	4,1	155	63,0	81	32,9	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	65	69,9	26	28,0	2	2,1	93	100,0	
		Ortaokul	29	51,8	24	42,9	3	5,3	56	100,0	x^2=8,636
		Lise	29	63,0	13	28,3	4	8,7	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	32	62,7	18	35,3	1	2,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	155	63,0	81	32,9	10	4,1	246	100,0	
Çocukta konuşma becerisinin nasıl geliştiğini bilme konusunda	Yaş	25 ve altı	1	2,0	35	70,0	14	28,0	50	100,0	
		26-35	8	7,9	59	58,4	34	33,7	101	100,0	x^2=7,251
		36-45	4	5,1	43	54,4	32	40,5	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,5	11	68,7	3	18,8	16	100,0	P>0,05
		Toplam	15	6,1	148	60,2	83	33,7	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	9	7,3	74	60,2	40	32,5	123	100,0	x^2=0,708
		Çalışmayan	6	4,9	74	60,1	43	35,0	123	100,0	Sd=2
		Toplam	15	6,1	148	60,2	83	33,7	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	6	6,5	55	59,1	32	34,4	93	100,0	
		Ortaokul	2	3,6	33	58,9	21	37,5	56	100,0	x^2=3,469
		Lise	5	10,9	28	60,9	13	28,2	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	2	3,9	32	62,8	17	33,3	51	100,0	P>0,05
		Toplam	15	6,1	148	60,2	83	33,7	246	100,0	

Tablo-6'da zihinsel gelişim konusunda annelerin yaşlarına, çalışma durumlarına, öğrenim durumlarına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmektedir. Buna göre;

Çocuğun çeşitli olaylarla ilgili soruları karşısında nasıl davranılacağı konusunda; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %78,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %72,3'ü, 36-45 yaş grubundaki annelerin %69,6'sı, biraz yeterli, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %68,7'si kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 13,607$, $P<0,05$].

Çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %78,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %77,2'si, 36-45 yaş grubundaki annelerin %62,0'ı, biraz yeterli, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %56,2'si kendilerini yetersiz hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 18,402$, $P<0,05$]. Çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %78,9'u, çalışmayan annelerin %63,4'ü kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)= 8,626$, $P<0,05$].

Çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği konusunda; Öğrenim durumuna göre değerlendirildiğinde ilkokul mezunu annelerin %57,0'ı, ortaokul mezunu annelerin %50,0'ı, lise mezunu annelerin %73,9'u, üniversite mezunu annelerin %74,5'i, kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Annelerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 14,328$, $P<0,05$].

Zihinsel gelişim alanında annelerin kendilerini genel anlamda yetersiz hissettikleri görülmektedir. Bu alan içerisinde çocuğun bilişsel sürecinin nasıl destekleneceği konusunda kendilerini biraz daha yeterli hissederken, sürecin ilerleyişi konusunda daha az yeterli hissettikleri görülmektedir. Bu alanda annelerin kendilerini en yeterli gördükleri konu; çocuğun televizyon seyretmesinin nasıl

kısıtlanacağı ve t.v programlarından yaşına uygun olanları seyretmesi için ne yapılması gerektiği konusu, en yetersiz hissettikleri konu ise, çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusudur. Bu alanda; çocuğun çeşitli olaylarla ilgili soruları karşısında nasıl davranılacağı, çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konularında annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Bu alanda annelerin çalışma durumları ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre, çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği konusunda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu alanda çalışan annelerin kendilerini daha yeterli hissettiği görülmektedir. Ancak genele bakıldığında annelerin zihinsel gelişim süreçleri ve çocuklara cevap verme konusunda eğitime ihtiyaç duydukları düşünülebilir.

Bu alanda öğrenim düzeylerine göre kendilerini en yeterli hissettikleri konu; çocuğun televizyon seyretmesinin nasıl kısıtlanacağı ve t.v programlarından yaşına uygun olanları seyretmesi için ne yapılması gerektiği, en yetersiz hissettiği konu ise; çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konularıdır. Bu alanda annelerin daha çok çocuğun zihinsel gelişim süreçleri hakkında kendilerini yeterli hissederken gelişim süreçlerini nasıl desteklemeleri gerektiği ve sorulara cevap verme konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri görülmektedir. Bunun nedeni olarak öğrenim düzeyi ne olursa olsun okuryazar her annenin gelişim süreci ve sırası hakkında bilgiye ulaşabileceği kaynakların çok olması düşünülebilir. Bu alanda annelerin öğrenim düzeyi ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre sadece; Çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği konusunda anlamlı bir sonuç olduğu görülmektedir. Annelerin eğitim düzeyleri ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında özellikle gelişim süreci konularında ters orantı, zihinsel gelişim alanını destekleme konularında doğru orantı olduğu görülmektedir. Yani öğrenim düzeyi yükseldikçe annelerin gelişim alanını

desteklemek konusunda kendilerini yeterli hissetme düzeyleri artmaktadır. Buradan; öğrenim düzeyi yüksek annelerin farkındalıklarının fazla ve ihtiyaçlarının farklı olduğu düşünülebilir.

Ercan (1993:38–56)'ın Anne Çocuk Eğitim Programı'nın elverişsiz şartlardan gelen çocukların bilişsel gelişimleri üzerindeki kısa süreli etkisini incelemek amacı ile yaptığı araştırma sonucunda anneleri Anne Çocuk Eğitim Programına davet edilmiş olan çocuklar Wechsler Analitik Üçlü Sınıflama Becerileri Testi, Çoklu Sınıflama ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka ölçeğinin Sözcük Dağarcığı alt testlerinde anneleri böyle bir eğitim almamış kontrol grubu çocuklarına göre daha başarılı bulunmuşlardır**.** Bu araştırma sonucunda da görüldüğü gibi öğrenim düzeyi düşük annelerin zihinsel gelişim alanlarında eğitime ihtiyaçları vardır.

Tablo–7 Genel Kişilik Gelişimi Konusunda Annelerin Yaşlarına, Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Genel Kişilik Gelişimi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konusunda	Yaş	25 ve altı	0	0,0	43	86,0	7	14,0	50	100,0	
		26-35	3	3,0	65	64,3	33	32,7	101	100,0	**x²=22,905**
		36-45	6	7,6	42	53,2	31	39,2	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	3	18,8	8	50,0	5	31,2	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	12	4,9	158	64,2	76	30,9	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	6	4,9	89	72,3	28	22,8	123	100,0	**x²=7,795**
		Çalışmayan	6	4,9	69	56,1	48	39,0	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	12	4,9	158	64,2	76	30,9	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	7	7,5	56	60,2	30	32,3	93	100,0	
		Ortaokul	2	3,6	38	67,8	16	28,6	56	100,0	x²=8,573
		Lise	3	6,5	25	54,3	18	39,2	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	0	0,0	39	76,5	12	23,5	51	100,0	P>0,05
		Toplam	12	4,9	158	64,2	76	30,9	246	100,0	
Çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz konusunda	Yaş	25 ve altı	13	26,0	37	74,0	0	0,0	50	100,0	
		26-35	40	39,6	59	58,4	2	2,0	101	100,0	**x²=12,761**
		36-45	29	36,7	46	58,2	4	5,1	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	8	50,0	6	37,5	2	12,5	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	90	36,6	148	60,1	8	3,3	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	1	0,8	85	69,1	37	30,1	123	100,0	**x²=10,615**
		Çalışmayan	7	5,7	63	51,2	53	43,1	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	8	3,3	148	60,2	90	36,6	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	6	6,5	53	57,0	34	36,5	93	100,0	
		Ortaokul	0	0,0	31	55,4	25	44,6	56	100,0	x²=10,423
		Lise	2	4,3	27	58,7	17	37,0	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	0	0,0	37	72,5	14	27,5	51	100,0	P>0,05
		Toplam	8	3,3	148	60,2	90	36,5	246	100,0	
Öz güven ve bu becerinin gelişim yaşları konusunda	Yaş	25 ve altı	0	0,0	33	55,4	17	44,6	50	100,0	
		26-35	4	4,0	68	67,3	29	28,7	101	100,0	x²=11,948
		36-45	3	3,8	46	58,2	30	38,0	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,5	5	31,2	9	56,3	16	100,0	P>0,05
		Toplam	9	3,7	152	61,7	85	34,6	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	1	0,8	84	68,3	38	30,9	123	100,0	x²=**8,082**
		Çalışmayan	8	6,5	68	55,3	47	38,2	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	9	3,7	152	61,8	85	34,6	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	36	38,7	52	55,9	5	5,4	93	100,0	
		Ortaokul	15	26,8	40	71,4	1	1,8	56	100,0	x²=7,138
		Lise	16	34,8	27	58,7	3	6,5	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	18	35,3	33	64,7	0	0,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	85	34,6	152	61,7	9	3,7	246	100,0	

Genel Kişilik Gelişimi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocukların akran, yetişkin ve kardeşleriyle ilişkilerinin yaşlara göre nasıl geliştiği konusunda	Yaş	25 ve altı	17	34,0	33	66,0	0	0,0	50	100,0	
		26-35	40	39,6	54	53,5	7	6,9	101	100,0	**x²=17,176**
		36-45	26	32,9	50	63,3	3	3,8	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	6	33,3	8	44,5	4	22,2	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	89	36,2	143	58,1	14	5,7	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	5	4,1	73	59,3	45	36,6	123	100,0	x²=1,217
		Çalışmayan	9	7,3	70	56,9	44	35,8	123	100,0	Sd=2
		Toplam	14	5,7	143	58,1	89	36,2	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	51	54,8	33	35,5	9	9,7	93	100,0	
		Ortaokul	38	67,9	15	26,8	3	5,4	56	100,0	x²=10,887
		Lise	22	47,8	22	47,8	2	4,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	32	62,7	19	37,3	0	0,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	143	58,1	89	36,2	14	5,7	246	100,0	
Çocuğun güven ve kişilik kazanabilmesi için anne-babanın ne yapabileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	37	74,0	10	20,0	50	100,0	
		26-35	7	6,9	64	63,4	30	29,7	101	100,0	x²=3,762
		36-45	3	3,8	55	69,6	21	26,6	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,5	10	62,5	4	25,0	16	100,0	P>0,05
		Toplam	15	6,1	166	67,5	65	26,4	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	5	4,0	91	74,0	27	22,0	123	100,0	x²=5,070
		Çalışmayan	10	8,1	75	61,0	38	30,9	123	100,0	Sd=2
		Toplam	15	6,1	166	67,5	65	26,4	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	57	61,3	25	26,9	11	11,8	93	100,0	
		Ortaokul	38	67,9	17	30,4	1	1,7	56	100,0	x²=10,340
		Lise	32	69,6	12	26,1	2	4,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	39	76,5	11	21,5	1	2,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	166	67,5	65	26,4	15	6,1	246	100,0	
Anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin;bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	2	4,0	33	66,0	15	30,0	50	100,0	
		26-35	10	9,9	54	53,5	37	36,6	101	100,0	x²=5,148
		36-45	9	11,4	38	48,1	32	40,5	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,3	8	50,0	7	43,7	16	100,0	P>0,05
		Toplam	22	8,9	133	54,1	91	37,0	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	5	4,1	73	59,3	45	36,6	123	100,0	**x²=7,827**
		Çalışmayan	17	13,8	60	48,8	46	37,4	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	22	8,9	133	54,1	91	37,0	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	11	11,8	51	54,8	31	33,4	93	100,0	
		Ortaokul	6	10,8	25	44,6	25	44,6	56	100,0	x²=8,303
		Lise	4	8,7	23	50,0	19	41,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	1	2,0	34	66,7	16	31,4	51	100,0	P>0,05
		Toplam	22	8,9	133	54,1	91	37,0	246	100,0	

Genel Kişilik Gelişimi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuk cinsel organıyla oynadığında nasıl davranılacağı konusunda	Yaş	25 ve altı	9	18,0	22	44,0	19	38,0	50	100,0	
		26-35	14	13,9	40	39,6	47	46,5	101	100,0	x^2=2,988
		36-45	12	15,2	37	46,8	30	38,0	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,2	7	43,8	8	50,0	16	100,0	P>0,05
		Toplam	36	14,6	106	43,1	104	42,3	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	21	17,1	47	38,2	55	44,7	123	100,0	x^2=2,705
		Çalışmayan	15	12,2	59	48,0	49	39,8	123	100,0	Sd=2
		Toplam	36	14,6	106	43,1	104	42,3	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	9	9,7	47	50,5	37	39,8	93	100,0	
		Ortaokul	9	16,1	20	35,7	27	48,2	56	100,0	x^2=7,065
		Lise	10	21,7	20	43,5	16	34,8	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	8	15,7	19	37,2	24	47,1	51	100,0	P>0,05
		Toplam	36	14,6	106	43,1	104	42,3	246	100,0	
Çocuğun ahlak anlayışının gelişimde ,örneğin; çocuğun evdeki kuralları benimsemesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	38	76,0	9	18,0	50	100,0	
		26-35	3	3,0	61	60,4	37	36,6	101	100,0	x^2=8,852
		36-45	4	5,1	46	58,2	29	36,7	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,5	9	56,2	5	31,3	16	100,0	P>0,05
		Toplam	12	4,9	154	62,6	80	32,5	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	5	4,1	93	75,6	25	20,3	123	100,0	**x^2=18,233**
		Çalışmayan	7	5,7	61	49,6	55	44,7	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	12	4,9	154	62,6	80	32,5	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	3	3,2	48	51,6	42	45,2	93	100,0	
		Ortaokul	2	3,6	39	69,6	15	26,8	56	100,0	x^2=12,232
		Lise	3	6,5	32	69,6	11	23,9	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	4	7,8	35	68,7	12	23,5	51	100,0	P>0,05
		Toplam	12	4,9	154	62,6	80	32,5	246	100,0	
Çocukta duygusal gelişimin, sevgi ,kıskançlık duygusunun, öfke ve saldırganlık tepkilerinin nasıl geliştiği ve farklı yaşlarda nasıl değiştiğini bilme konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	31	62,0	16	32,0	50	100,0	
		26-35	13	12,8	44	43,6	44	43,6	101	100,0	x^2=6,789
		36-45	5	6,3	38	48,1	36	45,6	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,5	8	50,0	6	37,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	23	9,3	121	49,2	102	41,5	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	13	10,6	67	54,4	43	35,0	123	100,0	x^2=4,298
		Çalışmayan	10	8,1	54	43,9	59	48,0	123	100,0	Sd=2
		Toplam	23	9,3	121	49,2	102	41,5	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	10	10,8	48	51,6	35	37,6	93	100,0	
		Ortaokul	3	5,4	27	48,2	26	46,4	56	100,0	x^2=4,277
		Lise	4	8,7	19	41,3	23	50,0	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	6	11,8	27	52,9	18	35,3	51	100,0	P>0,05
		Toplam	23	9,3	121	49,2	102	41,5	246	100,0	

Genel Kişilik Gelişimi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocukta ahlak anlayışının nasıl geliştiği ve farklı yaşlarda nasıl değiştiğini bilme konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	33	66,0	14	28,0	50	100,0	
		26-35	8	7,9	53	52,5	40	39,6	101	100,0	x^2=7,010
		36-45	7	8,9	49	62,0	23	29,1	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	1	6,3	6	37,5	9	56,2	16	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	141	57,3	86	35,0	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	8	6,5	73	59,3	42	34,1	123	100,0	x^2=0,698
		Çalışmayan	11	8,9	68	55,3	44	35,8	123	100,0	Sd=2
		Toplam	19	7,7	141	57,3	86	35,0	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	8	8,6	51	54,8	34	36,6	93	100,0	
		Ortaokul	1	1,8	34	60,7	21	37,5	56	100,0	x^2=5,221
		Lise	4	8,7	25	54,3	17	37,0	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	6	11,8	31	60,7	14	27,5	51	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	141	57,3	86	35,0	246	100,0	
Çocuğunuzun cinsel konulardaki sorularına hangi yaşlarda nasıl cevap verileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	12	24,0	31	62,0	7	14,0	50	100,0	
		26-35	44	43,6	49	48,5	8	7,9	101	100,0	x^2=8,043
		36-45	26	32,9	41	51,9	12	15,2	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	6	37,5	7	43,7	3	18,8	16	100,0	P>0,05
		Toplam	88	35,8	128	52,0	30	12,2	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	15	12,2	64	52,0	44	35,8	123	100,0	x^2=0,000
		Çalışmayan	15	12,2	64	52,0	44	35,8	123	100,0	Sd=2
		Toplam	30	12,2	128	52,0	88	35,8	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	9	9,7	49	52,7	35	37,6	93	100,0	
		Ortaokul	7	12,5	28	50,0	21	37,5	56	100,0	x^2=2,143
		Lise	7	15,2	26	56,5	13	28,3	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	7	13,7	25	49,0	19	37,3	51	100,0	P>0,05
		Toplam	30	12,2	128	52,0	88	35,8	246	100,0	
Çocuğunuzun nasıl bir kişi olduğunu , kendine güvenip güvenmediğini , bağımsız olup olmadığını, girişken mi çekingen mi olduğunu v.b. özelliklerini nasıl anlayabileceğiniz konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	29	58,0	18	36,0	50	100,0	
		26-35	6	5,9	65	64,4	30	29,7	101	100,0	x^2=2,917
		36-45	5	6,3	44	55,7	30	38,0	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	2	12,5	10	62,5	4	25,0	16	100,0	P>0,05
		Toplam	16	6,5	148	60,2	82	33,3	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	7	5,7	81	65,9	35	28,4	123	100,0	x^2=3,330
		Çalışmayan	9	7,3	67	54,5	47	38,2	123	100,0	Sd=2
		Toplam	16	6,5	148	60,2	82	33,3	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	5	5,4	51	54,8	37	39,8	93	100,0	
		Ortaokul	3	5,4	32	57,1	21	37,5	56	100,0	x^2=7,108
		Lise	3	6,5	29	63,0	14	30,5	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	5	9,8	36	70,6	10	19,6	51	100,0	P>0,05
		Toplam	16	6,5	148	60,2	82	33,3	246	100,0	

Genel Kişilik Gelişimi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuğunuzda paylaşma ve sevgi duygusunun, saygı ve vicdanın sağlıklı gelişmesi için neler yapılabileceğiniz konusunda	Yaş	25 ve altı	3	6,0	35	70,0	12	24,0	50	100,0	
		26-35	6	5,9	64	63,4	31	30,7	101	100,0	x^2=3,321
		36-45	2	2,5	53	67,1	24	30,4	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	0	0,0	10	62,5	6	37,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	11	4,5	162	65,9	73	29,6	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	7	5,7	87	70,7	29	23,6	123	100,0	x^2=4,789
		Çalışmayan	4	3,3	75	61,0	44	35,7	123	100,0	Sd=2
		Toplam	11	4,5	162	65,8	73	29,7	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	61	65,6	29	31,2	3	3,2	93	100,0	
		Ortaokul	34	60,7	21	37,5	1	1,8	56	100,0	x^2=5,932
		Lise	33	71,7	10	21,7	3	6,6	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	34	66,7	13	25,5	4	7,8	51	100,0	P>0,05
		Toplam	162	65,9	73	29,7	11	4,4	246	100,0	

Tablo-7'de genel kişilik gelişimi konusunda annelerin yaşlarına, çalışma durumlarına, öğrenim durumlarına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konusunda; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %86,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %64,3'ü, 36-45 yaş grubundaki annelerin %53,2'si, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %50,0'ı kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)=22,905$, $P<0,05$]. Çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %72,3'ü, çalışmayan annelerin %56,1'i kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)= 7,795$, $P<0,05$].

Çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz konusunda; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %74,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %58,4'ü, 36-45 yaş grubundaki annelerin %58,2'si biraz yeterli, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %50,0'ı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)=12,761$, $P<0,05$]. Çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %69,1'i, çalışmayan annelerin %51,2'si

kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)= 10,615$, $P<0,05$].

Öz güven ve bu becerinin gelişim yaşları konusunda; çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %68,3'ü, çalışmayan annelerin %55,3'ü kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)= 8,082$, $P<0,05$].

Çocukların akran, yetişkin ve kardeşleriyle ilişkilerinin yaşlara göre nasıl geliştiği konusunda; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %66,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %53,5'i, 36-45 yaş grubundaki annelerin %63,3'ü, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %44,5'i kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 17,176$, $P<0,05$].

Anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin; bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği konusunda; çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %59,3'ü, çalışmayan annelerin %48,8'i kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)=7,827$, $P<0,05$].

Çocuğun ahlak anlayışının gelişimde, örneğin; çocuğun evdeki kuralları benimsemesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %75,6'sı, çalışmayan annelerin %49,6'sı kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)=18,233$, $P<0,05$].

Genel kişilik gelişimi alanında annelerin yaşarlına göre, kendilerini en az yeterli hissettikleri konu; öz güven ve bu becerinin gelişim yaşları, en fazla yeterli hissettikleri konu ise, çocuğun duygusal gelişimi için neler yapılabileceği

konularıdır. Annelerin özellikle cinsel gelişim ve genel ahlak konularında kendilerini daha az yeterli hissettikleri görülmektedir. Annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ile yaş dağılımları arasında bir orantı bulunamamıştır. Bu konu alanında; çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma, çocuğun duygusal gelişimi için neler yapılabileceği, çocukların akran, yetişkin ve kardeşleriyle ilişkilerinin yaşlara göre nasıl geliştiği konularında annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Bu alanda çalışan ve çalışmayan annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasıda ki-kare testi sonuçlarına göre; çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konusunda, çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz konusunda, öz güven ve bu becerinin gelişim yaşları konusunda, anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin; bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği konusunda, çocuğun ahlak anlayışının gelişimde, örneğin; çocuğun evdeki kuralları benimsemesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda, anlamlı bir fark görülmektedir. Annelerin bu alanda kendilerini daha yetersiz görmelerinin nedeni olarak özellikle ahlaki konularda ülkemizde var olan tabular düşünülebilir. Genele bakıldığında annelerin özellikle ahlaki gelişim ve cinsel eğitim konularında kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir.

Bu alanda annelerin öğrenim düzeylerine göre kendilerini en yeterli buldukları konu; çocuğun güven ve kişilik kazanabilmesi için anne- babanın ne yapabileceği, en yetersiz buldukları konu ise; çocuğun duygusal gelişimi için neler yapılabilineceği konularıdır bu alan içerisinde de annelerin çözüm yolları konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri görülmektedir. Ülkemizde eğitim düzeyi düşük ailelerde cinsel eğitim konularında konuşmak ayıp sayıldığı için annelerin bu konularda çocuklarına yeterli ve gerekli cevabı vermekte zorlandıkları bilinmektedir. Bu alanda kendilerini yetersiz gördükleri diğer bir konunun da cinsel eğitimle ilgili konular olduğu görülmektedir. Bu alanda annelerin öğrenim düzeyleri ile kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonucuna göre anlamlı bir faklılık

olmadığı görülmüştür. Annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve öğrenim düzeyleri arsında bir orantı kurulamamıştır çünkü dağılım düzenli değildir.

Tablo–8 Okul Öncesi Eğitimin Önemi Konusunda Annelerin Yaşlarına Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Okul Öncesi Eğitiminb Önemi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği konusunda	Yaş	25 ve altı	32	64,0	13	26,0	5	10,0	50	100,0	
		26-35	62	61,4	33	32,7	6	5,9	101	100,0	**x²=24,666**
		36-45	30	38,0	31	39,2	18	22,8	79	100,0	**Sd=6**
		46veüstü	5	31,3	5	31,3	6	37,4	16	100,0	**P<0,05**
		Toplam	129	52,4	82	33,3	35	14,3	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	33	26,8	80	65,0	10	8,2	123	100,0	**x²=17,000**
		Çalışmayan	49	39,8	49	39,8	25	20,4	123	100,0	**Sd=2**
		Toplam	82	33,3	129	52,4	35	14,3	246	100,0	**P<0,05**
	Öğrenim Durumu	İlkokul	41	44,1	34	6,6	18	19,4	93	100,0	
		Ortaokul	27	48,2	19	33,9	10	17,9	56	100,0	**x²=13,173**
		Lise	25	54,3	15	32,6	6	13,1	46	100,0	**Sd=6**
		Üniversite	36	70,6	14	27,4	1	2,0	51	100,0	**P<0,05**
		Toplam	129	52,5	82	33,3	35	14,2	246	100,0	
Yuvaya devam eden çocuğunuzun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	31	62,0	18	36,0	1	2,0	50	100,0	**x²=14,052**
		26-35	49	48,5	39	38,6	13	12,9	101	100,0	**Sd=6**
		36-45	36	45,6	26	32,9	17	21,5	79	100,0	**P<0,05**
		46veüstü	6	37,4	5	31,3	5	31,3	16	100,0	
		Toplam	122	49,6	88	35,8	36	14,6	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	41	33,4	71	57,7	11	8,9	123	100,0	x²=9,132
		Çalışmayan	47	38,2	51	41,5	25	20,3	123	100,0	Sd=2
		Toplam	88	35,8	122	49,6	36	14,6	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	43	46,2	32	34,4	18	19,4	93	100,0	
		Ortaokul	25	44,6	19	33,9	12	21,5	56	100,0	x²=12,020
		Lise	22	47,8	19	41,3	5	10,9	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	32	62,7	18	35,3	1	2,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	122	49,6	88	35,8	36	14,6	246	100,0	
3-6 yaşlar arasında okul öncesi eğitimin çocuğun genel gelişimine, katkıları konusunda	Yaş	25 ve altı	35	70,0	14	28,0	1	2,0	50	100,0	
		26-35	60	59,4	32	31,7	9	8,9	101	100,0	x²=7,380
		36-45	43	54,4	30	38,0	6	7,6	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	8	50,0	5	31,3	3	18,7	16	100,0	P>0,05
		Toplam	146	59,4	81	32,9	19	7,7	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	36	29,3	79	64,2	8	6,5	123	100,0	x²=2,460
		Çalışmayan	45	36,6	67	54,5	11	8,9	123	100,0	Sd=2
		Toplam	81	32,9	146	59,4	19	7,7	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	51	54,8	34	36,6	8	8,6	93	100,0	
		Ortaokul	26	46,4	26	46,4	4	7,2	56	100,0	x²=12,124
		Lise	31	67,4	11	23,9	4	8,7	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	38	74,5	10	19,6	3	5,9	51	100,0	P>0,05
		Toplam	146	59,4	81	32,9	19	7,7	246	100,0	

Anne-babanın çocuğun gittiği/gideceği yuvadan beklentilerinin neler olması gerektiği konusunda	Yaş	25 ve altı	29	58,0	16	32,0	5	10,0	50	100,0	
		26-35	52	51,5	35	34,6	14	13,9	101	100,0	x²=5,425
		36-45	39	49,4	27	31,4	13	16,5	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	8	50,0	3	18,7	5	31,3	16	100,0	P>0,05
		Toplam	128	52,0	81	32,9	37	15,1	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	37	30,1	72	58,5	14	11,4	123	100,0	x²=4,794
		Çalışmayan	44	35,8	56	45,5	23	18,7	123	100,0	Sd=2
		Toplam	81	32,9	128	52,0	37	15,1	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	48	51,6	33	35,5	12	12,9	93	100,0	
		Ortaokul	28	50,0	18	32,1	10	17,9	56	100,0	x²=2,200
		Lise	23	50,0	14	30,4	9	19,6	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	29	56,9	16	31,3	6	11,8	51	100,0	P>0,05
		Toplam	128	52,0	81	32,9	37	15,1	246	100,0	

Tablo–8'de okul öncesi eğitimin önemi konusunda annelerin yaşlarına çalışma durumlarına, öğrenim durumlarına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. buna göre;

Anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği konusunda; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %64,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %61,4'ü kendilerini yeterli, 36-45 yaş grubundaki annelerin %39,2'si, biraz yeterli, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %37,4'ü kendilerini yetersiz hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)=24,666, P<0,05$]. Çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmede çalışan annelerin %65,0'ı, çalışmayan annelerin %39,8'i kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$x^2(2)=17,000, P<0,05$]. Öğrenim durumuna göre değerlendirildiğinde ilkokul mezunu annelerin %44,1'i, ortaokul mezunu annelerin %48,2'si, lise mezunu annelerin %54,3'ü, üniversite mezunu annelerin %70,6'sı, kendilerini yeterli hissetmektedir. Annelerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)= 13,173, P<0,05$].

Yuvaya devam eden çocuğunuzun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konusunda; 25 ve altı yaş gurubundaki annelerin %62,0'ı, 26-35 yaş gurubundaki annelerin %48,5'i, 36-45 yaş grubundaki annelerin

%45,6'sı, 46 ve üstü yaş gurubundaki annelerin %37,4'ü kendilerini yeterli hissetmektedir. Annelerin yaşlarına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(6)=14,052$, $P<0,05$].

Okul öncesi eğitimin önemi alanında; annelerin yaşlarına göre kendilerini en fazla yeterli gördükleri konu, 3-6 yaşlar arasında okul öncesi eğitimin çocuğun genel gelişimine, katkıları, en az yeterli gördükleri konu ise; anne-babanın çocuğun gittiği/gideceği yuvadan beklentilerinin neler olması gerektiği konusudur. Bu alanda; anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği, yuvaya devam eden çocuğun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konularında da annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Okul öncesi eğitimin önemi alanında çalışan ve çalışmayan annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasıda ki-kare testi sonuçlarına göre sadece anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği konusunda anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Çalışan annelerin bu alanda kendilerini çalışmayan annelere göre kendilerini daha yetersiz hissettikleri görülmektedir, bu konuda çalışan annelerin okul öncesi eğitimden beklentileri ve olması gerekenler konusunda ki düşüncelerinin çelişmesinin neden olabileceği düşünülebilir.

Okul öncesi eğitimin önemi alanında annelerin öğrenim düzeylerine göre kendilerini genel olarak yeterli hissettikleri görülmektedir. Bu alanda annelerin eğitim düzeyleri ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare tesri sonuçlarına göre anlamlı çıkan tek konu içeriği; anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği konusudur. Annelerin eğitim düzeyleri ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında eşit bir dağılım olduğu görülmektedir. Annelerin kendilerini okul öncesi eğitim ve önemi alanında bu kadar yeterli görürken çocukların sadece %41,1'inin okul öncesi eğitime devam ediyor olması düşündürücü bir sonuçtur.

Okul öncesi eğitimin önemi alanında ebeveynlerin kendilerini yeterli hissettikleri görülmektedir. Ancak bu alanda okul öncesi eğitimin çocuğun gelişimine katkılarından çok okul öncesi eğitim kurumlarının seçimi ve bu kurumdan ailelerin neler beklediği konusunda daha yeterlilerdir. Araştırmaya katılan çocukların % 58,9'unun yani yarısından fazlasının okul öncesi eğitim kurumuna devam etmemesi annelerin okul öncesi eğitimin önemi alanında kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ile çocukların okul öncesi eğitime devam etme durumlarıyla bir çelişki olduğu görülmektedir.

Tablo–9 Oyun ve Oyuncak Seçimi Konusunda Annelerin Yaşlarına Çalışma Durumlarına, Öğrenim Durumlarına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Oyun ve Oyuncak Seçimi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Oyunun çocuğun genel gelişimini nasıl etkilediği konusunda	Yaş	25 ve altı	38	76,0	10	20,0	2	4,0	50	100,0	
		26-35	74	73,3	20	19,8	7	6,9	101	100,0	x^2=2,261
		36-45	54	68,4	20	25,3	5	6,3	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	13	81,3	2	12,5	1	6,2	16	100,0	P>0,05
		Toplam	179	72,8	52	21,1	15	6,1	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	21	17,1	95	77,2	7	5,7	123	100,0	x^2=2,666
		Çalışmayan	31	25,2	84	68,3	8	6,5	123	100,0	Sd=2
		Toplam	52	21,1	179	72,8	15	6,1	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	70	75,3	18	19,3	5	5,4	93	100,0	
		Ortaokul	31	55,4	19	33,9	6	10,7	56	100,0	x^2=12,108
		Lise	38	82,6	6	13,0	2	4,4	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	40	78,4	9	17,6	2	4,0	51	100,0	P>0,05
		Toplam	179	72,8	52	21,1	15	6,1	246	100,0	
Anne-babanın çocuğun yaşına ve gelişimine göre nasıl oyuncak seçeceği konusunda	Yaş	25 ve altı	34	68,0	12	24,0	4	8,0	50	100,0	
		26-35	65	64,4	30	29,7	6	5,9	101	100,0	x^2=12,508
		36-45	39	49,4	38	48,1	2	2,5	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	10	62,5	4	25,0	2	12,5	16	100,0	P>0,05
		Toplam	148	60,2	84	34,1	14	5,7	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	38	30,9	77	62,6	8	6,5	123	100,0	x^2=1,291
		Çalışmayan	46	37,4	71	57,7	6	4,9	123	100,0	Sd=2
		Toplam	84	34,1	148	60,2	14	5,7	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	54	58,1	34	36,5	5	5,4	93	100,0	
		Ortaokul	34	60,7	18	32,2	4	7,1	56	100,0	x^2=2,435
		Lise	28	60,9	17	37,0	1	2,1	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	32	62,7	15	29,5	4	7,8	51	100,0	P>0,05
		Toplam	148	60,2	84	34,1	14	5,7	246	100,0	
Çocuğa oyuncak alırken emniyet açısından nelere dikkat edileceği konusunda	Yaş	25 ve altı	33	66,0	11	22,0	6	12,0	50	100,0	
		26-35	69	68,3	26	25,8	6	5,9	101	100,0	x^2=3,362
		36-45	49	62,0	25	31,6	5	6,4	79	100,0	Sd=6
		46veüstü	11	68,8	4	25,0	1	6,2	16	100,0	P>0,05
		Toplam	162	65,9	66	26,8	18	7,3	246	100,0	
	Çalı. Dur.	Çalışan	32	26,0	82	66,7	9	7,3	123	100,0	x^2=0,085
		Çalışmayan	34	27,6	80	65,0	9	7,4	123	100,0	Sd=2
		Toplam	66	26,8	162	65,9	18	7,3	246	100,0	P>0,05
	Öğrenim Durumu	İlkokul	60	64,5	24	25,8	9	9,7	93	100,0	
		Ortaokul	36	64,3	17	30,3	3	5,4	56	100,0	x^2=4,263
		Lise	31	67,4	14	30,4	1	2,2	46	100,0	Sd=6
		Üniversite	35	68,6	11	21,6	5	9,8	51	100,0	P>0,05
		Toplam	162	65,9	66	26,8	18	7,3	246	100,0	

Tablo-9'da oyun ve oyuncak seçimi konusunda annelerin yaşlarına çalışma durumlarına, öğrenim durumlarına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Oyun ve oyuncak seçimi konusunda annelerin yaşlarına göre kendilerini yeterli hissettikleri görülmektedir. Bu alanda annelerin yaşları ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Oyun ve oyuncak seçimi alanında annelerin çalışma durumlarıyla kendini yeterli hissetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Çalışan annelerin çalışmayanlara göre kendilerini daha az yeterli hissettikleri göze çarpmaktadır. Bu konuda kendilerini yetersiz hissetme nedenlerinin çocuklarıyla nitelikli zaman geçirememeleri ve faydalı zaman geçirme konusunda eğitime ihtiyaç duymaları olabilir.

Oyun ve oyuncak seçimi alanında annelerin öğrenim düzeylerine göre kendilerini yeterli hissetme düzeyleri tüm konular için yüksektir. Bu alanda ki kare testi sonuçlarına göre anlamlı fark olan sonuç yoktur. Annelerin öğrenim durumlarıyla kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında bir ters orantı olduğu göze çarpmaktadır. Annelerin oyun ve oyuncaklar konusunda yeterli hissetme düzeylerinin yüksek olmasını medya ve yazlı basın tarafından yapılan etkinliklerle bağdaştırmak mümkün olabilir. Bergman (1990) 'ın araştırmasında da oyun ve oyuncak seçimi ihtiyaç sıralamasında en son sırada yer almaktadır.

Tablo–10 Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme Konusunda Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine, Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan problem durumların nedenleri konusunda	Cinsiyet	Kız	13	8,3	98	62,4	46	29,3	157	100,0	x^2=1,182
		Erkek	5	5,6	53	59,6	31	34,8	89	100,0	Sd=2
		Toplam	18	7,3	151	61,4	77	31,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	53	63,9	25	30,1	83	100,0	x^2=2,441
		Beş yaş	6	7,4	45	55,6	30	37,0	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	7	8,6	53	64,6	22	26,8	82	100,0	P>0,05
		Toplam	18	7,3	151	61,4	77	31,3	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	1	2,2	30	66,7	14	31,1	45	100,0	x^2=8,794
		2	5	4,9	66	64,0	32	31,1	103	100,0	Sd=8
		3	8	12,1	37	56,1	21	31,8	66	100,0	P>0,05
		4	4	12,9	18	58,1	9	29,0	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	18	7,3	151	61,4	77	31,3	246	100,0	
Çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler konusunda	Cinsiyet	Kız	15	9,5	86	54,8	56	35,7	157	100,0	x^2=1,496
		Erkek	10	11,2	54	60,7	25	28,1	89	100,0	Sd=2
		Toplam	25	10,2	140	56,9	81	32,9	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	9	10,8	49	59,1	25	30,1	83	100,0	x^2=0,788
		Beş yaş	9	11,1	44	54,3	28	34,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	7	8,6	47	57,3	28	34,1	82	100,0	P>0,05
		Toplam	25	10,2	140	56,9	81	32,9	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	2	4,4	28	62,3	15	33,3	45	100,0	**x^2=17,236**
		2	7	6,8	64	62,1	32	31,1	103	100,0	**Sd=8**
		3	9	13,6	32	48,5	25	37,9	66	100,0	**P<0,05**
		4	6	19,4	16	51,6	9	29,0	31	100,0	
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	25	10,2	140	56,9	81	32,9	246	100,0	
Ebeveyn ve çocuğun öncelik ve isteklerinin çakışması konusunda	Cinsiyet	Kız	8	5,1	110	70,1	39	24,8	157	100,0	**x^2=6,531**
		Erkek	8	9,0	48	53,9	33	37,1	89	100,0	**Sd=2**
		Toplam	16	6,5	158	64,2	72	29,3	246	100,0	**P<0,05**
	Yaş	Dört yaş	4	4,8	56	67,5	23	27,7	83	100,0	x^2=1,452
		Beş yaş	5	6,2	50	61,7	26	32,1	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	7	8,5	52	63,5	23	28,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	16	6,5	158	64,2	72	29,3	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	1	2,2	34	75,6	10	22,2	45	100,0	x^2=9,054
		2	6	5,8	69	67,0	28	27,2	103	100,0	Sd=8
		3	7	10,6	37	56,1	22	33,3	66	100,0	P>0,05
		4	2	6,5	18	58,0	11	35,5	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	16	6,5	158	64,2	72	29,3	246	100,0	

Çocuğun Davranışlarını Yönlendirme	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Sorun olan davranışlarda anne babaların uzmana danışma dışında neler yapabileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	17	10,8	79	50,3	61	38,9	157	100,0	x^2=3,078
		Erkek	14	15,8	35	39,3	40	44,9	89	100,0	Sd=2
		Toplam	31	12,6	114	46,3	101	41,1	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	12	14,5	31	37,3	40	48,2	83	100,0	x^2=5,629
		Beş yaş	12	14,8	39	48,2	30	37,0	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	7	8,5	44	53,7	31	37,8	82	100,0	P>0,05
		Toplam	31	12,6	114	46,3	101	41,1	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	7	15,5	21	46,7	17	37,8	45	100,0	x^2=5,215
		2	11	10,7	45	43,7	47	45,6	103	100,0	Sd=8
		3	7	10,6	31	47,0	28	42,4	66	100,0	P>0,05
		4	6	19,4	16	51,6	9	29,0	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	31	12,6	114	46,3	101	41,1	246	100,0	
Çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler konusunda	Cinsiyet	Kız	5	3,2	107	68,1	45	28,7	157	100,0	x^2=0,791
		Erkek	4	4,5	56	62,9	29	32,6	89	100,0	Sd=2
		Toplam	9	3,6	163	66,3	74	30,1	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	2	2,4	62	74,7	19	22,9	83	100,0	x^2=4,226
		Beş yaş	4	4,9	50	61,8	27	33,3	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	3	3,7	51	62,2	28	34,1	82	100,0	P>0,05
		Toplam	9	3,7	163	66,2	74	30,1	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	0	0,0	31	68,9	14	31,1	45	100,0	**x^2=28,215**
		2	2	1,9	78	75,8	23	22,3	103	100,0	**Sd=8**
		3	2	3,0	35	53,1	29	43,9	66	100,0	
		4	5	16,1	19	61,3	7	22,6	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	9	3,7	163	66,2	74	30,1	246	100,0	
Çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi konusunda	Cinsiyet	Kız	10	6,4	105	66,8	42	26,8	157	100,0	x^2=0,056
		Erkek	5	5,6	60	67,4	24	27,0	89	100,0	Sd=2
		Toplam	15	6,1	165	67,1	66	26,8	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	55	66,3	23	27,7	83	100,0	x^2=0,103
		Beş yaş	5	6,2	54	66,7	22	27,1	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	5	6,1	56	68,3	21	25,6	82	100,0	P>0,05
		Toplam	15	6,1	165	67,1	66	26,8	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	2	4,4	34	75,6	9	20,0	45	100,0	**x^2=18,429**
		2	6	5,8	75	72,8	22	21,4	103	100,0	**Sd=8**
		3	2	3,0	37	56,1	27	40,9	66	100,0	**P<0,05**
		4	5	16,1	19	61,3	7	22,6	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	15	6,1	165	67,1	66	26,8	246	100,0	
Çocuklarda ağır problem davranışlar konusunda ebeveynlerin kime başvuracağı konusunda	Cinsiyet	Kız	13	8,3	92	58,6	52	33,1	157	100,0	x^2=0,246
		Erkek	7	7,9	55	61,8	27	30,3	89	100,0	Sd=2
		Toplam	20	8,1	147	59,8	79	32,1	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	52	62,7	26	31,3	83	100,0	x^2=1,385
		Beş yaş	8	9,9	45	55,5	28	34,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	7	8,5	50	61,0	25	30,5	82	100,0	P>0,05
		Toplam	20	8,1	147	59,8	79	32,1	246	100,0	

	Çocuk Sayısı	1	2	4,4	34	75,6	9	20,0	45	100,0	**x²=25,190**
		2	11	10,7	63	61,2	29	28,1	103	100,0	
		3	2	3,0	34	51,5	30	45,5	66	100,0	**Sd=8**
		4	4	12,9	16	51,6	11	35,5	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	20	8,1	147	59,8	79	32,1	246	100,0	
Günlük yaşantıda karşılaşılan yemek yememe, duvarı karalama v.b. durumlarda yapılması gerekenler konusunda	Cinsiyet	Kız	20	12,7	78	49,7	59	37,6	157	100,0	x²=5,219
		Erkek	6	6,7	57	64,1	26	29,2	89	100,0	Sd=2
		Toplam	26	10,6	135	54,9	85	34,5	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	11	13,3	43	51,8	29	34,9	83	100,0	x²=1,589
		Beş yaş	7	8,6	44	54,4	30	37,0	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	8	9,8	48	58,5	26	31,7	82	100,0	P>0,05
		Toplam	26	10,6	135	54,9	85	34,5	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	7	15,6	25	55,5	13	28,9	45	100,0	x²=10,706
		2	9	8,7	57	55,3	37	36,0	103	100,0	Sd=8
		3	3	4,5	36	54,5	27	41,0	66	100,0	
		4	7	22,6	16	51,6	8	25,8	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	26	10,6	135	54,9	85	34,5	246	100,0	

Tablo–10'da çocuğun davranışlarını yönlendirme konusunda annelerin çocuklarının cinsiyetlerine, yaşlarına ve sahip oldukları çocuk sayısına göre kendini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %62,3'ü, iki çocuğa sahip annelerin %62,1'i, üç çocuğa sahip annelerin %48,5'i, dört çocuğa sahip annelerin %51,6'sı kendilerini biraz yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)=17,236$, $P<0,05$].

Ebeveyn ve çocuğun öncelik ve isteklerinin çakışması konusunda; çocuğun cinsiyetine göre yapılan değerlendirmede; kız çocuk annelerinin % 70,1'i, erkek çocuk annelerinin % 53,9'u kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir [$x^2(2)=6,531$, $P<0,05$].

Çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek

çocuğa sahip annelerin %68,9'u, iki çocuğa sahip annelerin %75,8'i, üç çocuğa sahip annelerin %53,1'i, dört çocuğa sahip annelerin %61,3'ü kendilerini biraz yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 28,215$, $P<0,05$].

Çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %75,6'sı, iki çocuğa sahip annelerin %72,8'i, üç çocuğa sahip annelerin %56,1'i, dört çocuğa sahip annelerin %61,3'ü kendilerini biraz yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 18,429$, $P<0,05$].

Çocuklarda ağır problem davranışlar konusunda ebeveynlerin kime başvuracağı konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %75,6'sı, iki çocuğa sahip annelerin %61,2'si, üç çocuğa sahip annelerin %51,5'i, dört çocuğa sahip annelerin %51,6'sı kendilerini biraz yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 25,190$, $P<0,05$].

Çocuğun davranışlarını yönlendirme alanında annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyeti ve yaşlarına göre kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sadece ailedeki çocuk sayısı ile yeterlilik düzeyi arasında bazı konularda anlamlı fark olduğu görülmektedir. Bu konular; çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler, ebeveyn ve çocuğun öncelik ve isteklerinin çakışması, çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler, çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi, çocuklarda ağır problem davranışlar konusunda ebeveynlerin kime başvuracağı konularıdır.

Çocuğun davranışlarını yönlendirme alanında geneline bakıldığında annelerin özellikle olumsuz davranışlarla baş etme ve olumlu davranışları öğretme konularında yetersizlik hissettikleri göze çarpmaktadır.

Goldstein(1980) araştırmasında ebeveyn eğitim programlarının annelerin ebeveynlik tutumları ve davranışlarına da olan etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda PET programına katılan annelerin eğitim sonucunda ebeveyn tutumlarında ve davranışlarında önemli derecede değişimin olmadığı saptanmıştır. Annelerin çocuklarının yaşı, cinsiyeti, ailedeki çocuk sayısı ne olursa olsun, özellikle davranış kontrolü üzerinde eğitim bile alsalar uygulamada zorlandıkları düşünülebilir.

Tablo–11 Aile İçi İletişim Konusunda Annelerin Sahip Oldukları Çocukların Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Aile İçi İletişim	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma konusunda	Cinsiyet	Kız	12	7,6	99	63,1	46	29,3	157	100,0	x^2=0,041
		Erkek	7	7,9	57	64,0	25	28,1	89	100,0	Sd=2
		Toplam	19	7,7	156	63,4	71	28,9	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	4	4,8	54	65,1	25	30,1	83	100,0	x^2=3,612
		Beş yaş	5	6,2	53	65,4	23	28,4	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	10	12,2	49	59,8	23	28,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	156	63,4	71	28,9	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	0	0,0	32	71,1	13	28,9	45	100,0	**x^2=23,812**
		2	3	2,9	75	72,8	25	24,3	103	100,0	**Sd=8**
		3	10	15,2	33	50,0	23	34,8	66	100,0	
		4	6	19,4	15	48,4	10	32,3	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	19	7,7	156	63,4	71	28,9	246	100,0	
Çocuğunuzun davranışlarının nedenlerini anlama konusunda	Cinsiyet	Kız	12	7,6	84	53,5	61	38,9	157	100,0	x^2=0,392
		Erkek	7	7,9	44	49,4	38	42,7	89	100,0	Sd=2
		Toplam	19	7,7	128	52,1	99	40,2	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	6	7,3	49	59,0	28	33,7	83	100,0	x^2=2,850
		Beş yaş	6	7,4	41	50,6	34	42,0	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	7	8,5	38	46,3	37	45,2	82	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	128	52,0	99	41,3	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	1	2,2	33	73,3	11	24,5	45	100,0	**x^2=28,320**
		2	5	4,9	61	59,2	37	35,9	103	100,0	**Sd=8**
		3	7	10,6	22	33,3	37	56,1	66	100,0	
		4	6	19,4	12	38,7	13	41,9	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	19	7,7	128	52,0	99	40,3	246	100,0	
Çocuğun iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini anlama konusunda	Cinsiyet	Kız	5	3,2	117	74,5	35	22,3	157	100,0	x^2=5,634
		Erkek	9	10,1	65	73,0	15	16,9	89	100,0	Sd=2
		Toplam	14	5,7	182	74,0	50	20,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	63	75,9	15	18,1	83	100,0	x^2=1,667
		Beş yaş	5	6,2	56	69,1	20	24,7	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	4	4,9	63	76,8	15	18,3	82	100,0	P>0,05
		Toplam	14	5,7	182	74,0	50	20,3	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	3	6,7	35	77,7	7	15,6	45	100,0	x^2=9,807
		2	6	5,8	78	75,7	19	18,4	103	100,0	Sd=8
		3	3	4,5	51	77,3	12	18,2	66	100,0	
		4	2	6,5	18	58,0	11	35,5	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	14	5,7	182	74,0	50	20,3	246	100,0	
Çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapmanız gerektiği konusunda	Cinsiyet	Kız	16	10,2	102	65,0	39	24,8	157	100,0	**x^2=6,681**
		Erkek	6	6,7	47	52,8	36	40,5	89	100,0	**Sd=2**
		Toplam	22	8,9	149	60,6	75	30,5	246	100,0	**P<0,05**
	Yaş	Dört yaş	7	8,4	55	66,3	21	25,3	83	100,0	x^2=7,499
		Beş yaş	5	6,2	54	66,6	22	27,2	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	10	12,2	40	48,8	32	39,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	22	8,9	149	60,6	75	30,5	246	100,0	

	Çocuk Sayısı	1	0	0,0	38	84,4	7	15,6	45	100,0	**x^2=29,141**
		2	7	6,8	67	65,0	29	28,2	103	100,0	**Sd=8**
		3	8	12,1	33	50,0	25	37,9	66	100,0	
		4	7	22,6	10	32,2	14	45,2	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	22	8,9	149	60,6	75	30,5	246	100,0	
Evde ailenizle ilgili kararlar verilirken çocuğun söz hakkının ne olacağı konusunda	Cinsiyet	Kız	13	8,3	86	54,8	58	36,9	157	100,0	x^2=0,379
		Erkek	6	6,8	52	58,4	31	34,8	89	100,0	Sd=2
		Toplam	19	7,7	138	56,1	89	36,2	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	7	8,4	44	53,0	32	38,6	83	100,0	x^2=3,543
		Beş yaş	3	3,7	48	59,3	30	37,0	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	9	11,0	46	56,1	27	32,9	82	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	138	56,1	89	36,2	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	5	11,1	27	60,0	13	28,9	45	100,0	x^2=5,732
		2	8	7,7	59	57,3	36	35,0	103	100,0	Sd=8
		3	3	4,5	38	57,6	25	37,9	66	100,0	
		4	3	9,6	14	45,2	14	45,2	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	19	7,7	138	56,1	89	36,2	246	100,0	
Çocuğa gösterdiğiniz tepkilerin nedenini anlama, anlatma konusunda	Cinsiyet	Kız	15	9,6	71	45,2	71	45,2	157	100,0	x^2=3,728
		Erkek	4	4,5	50	56,2	35	39,3	89	100,0	Sd=2
		Toplam	19	7,7	121	49,2	106	43,1	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	11	13,2	37	44,6	35	42,2	83	100,0	x^2=5,697
		Beş yaş	4	4,9	43	53,1	34	42,0	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	4	4,9	41	50,0	37	45,1	82	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	121	49,2	106	43,1	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	6	13,3	23	51,1	16	35,6	45	100,0	x^2=7,494
		2	6	5,8	54	52,4	43	41,8	103	100,0	Sd=8
		3	3	4,5	30	45,5	33	50,0	66	100,0	
		4	4	12,9	14	45,2	13	41,9	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	19	7,7	121	49,2	106	43,1	246	100,0	
Anne-babaların kendi sorunlarını gerektiğinde çocuklarına nasıl anlatacağı konusunda	Cinsiyet	Kız	8	5,1	90	57,3	59	37,6	157	100,0	x^2=0,627
		Erkek	4	4,5	47	52,8	38	42,7	89	100,0	Sd=2
		Toplam	12	4,9	137	55,7	97	39,4	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	4	4,8	45	54,2	34	41,0	83	100,0	x^2=1,583
		Beş yaş	4	4,9	42	51,9	35	43,2	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	4	4,9	50	61,0	28	34,1	82	100,0	P>0,05
		Toplam	12	4,9	137	55,7	97	39,4	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	3	6,6	21	46,7	21	46,7	45	100,0	x^2=4,827
		2	3	2,9	61	59,2	39	37,9	103	100,0	Sd=8
		3	5	7,6	37	56,0	24	36,4	66	100,0	
		4	1	3,3	17	54,8	13	41,9	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	12	4,9	137	55,7	97	39,4	246	100,0	
Anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konusunda	Cinsiyet	Kız	15	9,6	90	57,3	52	33,1	157	100,0	x^2=0,767
		Erkek	6	6,7	55	61,8	28	31,5	89	100,0	Sd=2
		Toplam	21	8,5	145	59,0	80	32,5	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	12	14,5	48	57,8	23	27,7	83	100,0	x^2=6,867
		Beş yaş	6	7,4	48	59,3	27	33,3	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	3	3,7	49	59,8	30	36,5	82	100,0	P>0,05
		Toplam	21	8,5	145	59,0	80	32,5	246	100,0	

	Çocuk Sayısı	1	4	8,9	32	71,1	9	20,0	45	100,0	**x²=18,365**
		2	6	5,8	60	58,3	37	35,9	103	100,0	**Sd=8**
		3	4	6,1	42	63,6	20	30,3	66	100,0	
		4	7	22,6	11	35,5	13	41,9	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	21	8,6	145	58,9	80	32,5	246	100,0	
Çocuğun anne-baba arasındaki tartışmaların ne kadarına şahit olabileceğinin bilinmesi konusunda	Cinsiyet	Kız	20	12,7	82	52,3	55	35,0	157	100,0	x²=0,403
		Erkek	9	10,1	47	52,8	33	37,1	89	100,0	Sd=2
		Toplam	29	11,8	129	52,4	88	35,8	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	10	12,0	45	54,3	28	33,7	83	100,0	x²=3,866
		Beş yaş	13	16,0	42	51,9	26	32,1	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	6	7,3	42	51,2	34	41,5	82	100,0	P>0,05
		Toplam	29	11,8	129	52,4	88	35,8	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	6	13,3	26	57,8	13	28,9	45	100,0	x²=14,205
		2	12	11,7	60	58,3	31	30,0	103	100,0	Sd=8
		3	7	10,6	28	42,4	31	47,0	66	100,0	
		4	3	9,7	15	48,4	13	41,9	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	29	11,8	129	52,4	88	35,8	246	100,0	
Sizin çocuk ile konuşurken kendinizi iyi anlatabilmeniz için nasıl konuşmanız gerektiği konusunda	Cinsiyet	Kız	11	7,0	88	56,1	58	36,9	157	100,0	x²=3,535
		Erkek	2	2,2	58	65,2	29	32,6	89	100,0	Sd=2
		Toplam	13	5,3	146	59,3	87	35,4	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	51	61,4	27	32,6	83	100,0	x²=2,641
		Beş yaş	6	7,4	47	58,0	28	34,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	2	2,4	48	58,6	32	39,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	13	5,3	146	59,3	87	35,4	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	5	11,1	25	55,6	15	33,3	45	100,0	x²=7,111
		2	4	3,9	65	63,1	34	33,0	103	100,0	
		3	2	3,0	40	60,6	24	36,4	66	100,0	Sd=8
		4	2	6,5	16	51,6	13	41,9	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	13	5,3	146	59,3	87	35,4	246	100,0	

Tablo–11'de aile içi iletişim konusunda annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine yaşlarına ve sahip oldukları çocuk sayısına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma konusunda. ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %71,1'i, iki çocuğa sahip annelerin %72,8'i, üç çocuğa sahip annelerin %50,0'ı, dört çocuğa sahip annelerin %48,4'ü, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 23,812$, $P<0,05$].

Çocuğunuzun davranışlarının nedenlerini anlama konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %73,3'ü, iki çocuğa sahip annelerin %59,2'i kendilerini biraz yeterli, üç çocuğa sahip annelerin %56,1'i, dört çocuğa sahip annelerin %41,9'u, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 28,320$, $P<0,05$].

Çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapmanız gerektiği konusunda, Çocuğun cinsiyetine göre yapılan değerlendirmede; kız çocuk annelerinin %65,0'ı, erkek çocuk annelerinin %52,8'i kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir [$x^2(2)=6,681$, $P<0,05$]. Ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %84,4'ü, iki çocuğa sahip annelerin %65,0'ı, üç çocuğa sahip annelerin %50,0'ı, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini biraz yeterli, dört çocuğa sahip annelerin %45,2'si kendilerini yetersiz hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)=29,141$, $P<0,05$].

Anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konusunda ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %71,1'i, iki çocuğa sahip annelerin %58,3'ü, üç çocuğa sahip annelerin %63,6'sı kendilerini biraz yeterli, dört çocuğa sahip annelerin %41,9'u, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)=18,365$, $P<0,05$].

Bu alanda annelerin çocuklarının cinsiyeti ve yaşları ile kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu alanda anneler kendilerini en çok yetersiz hissettiği yani eğitime ihtiyaç duydukları konunun; çocuğa gösterilen tepkilerin nedenini anlama, anlatma konusu yani empatik düşünme becerisidir.

Bu alanda annelerin sahip olduğu çocuk sayısı ile kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ancak bu alanda da sadece; eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma, çocuğun

davranışlarının nedenlerini anlama, çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapmanız gerektiği, anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konularında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Ailedeki çocuk sayısı arttıkça annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri artmaktadır, ancak ailedeki çocuk sayısı üçten faza olduğunda bu oran azalmaktadır. Çocuk sayısının artması annelerin deneyim sahibi olması ile orantılı olarak kendilerini yeterli hissetme düzeylerininde arttığı düşünülebilir ancak çocuk sayısı dört ve üzerine çıktığında anne yaşının büyümesi ve çocuklarına etkili zaman ayıramamasıyla orantılı olarak yeterli hissetme düzeylerininde düşmesini etkilediği düşünülebilir.

Kanisberg ve Levant (1988) araştırmalarında davranışsal beceri ve iletişim becerileri eğitimi grubundan birine katılan ebeveynlerin eğitim sonucundaki tutumlarını ve çocukların benlik kavramlarındaki ve davranışlarındaki değişiklikleri incelemişlerdir. Araştırma sonucunda iletişim becerileri eğitimi alan ebeveynlerin kontrol grubundaki ebeveynlere göre çocukların cinsiyetleri ve yaşları farketmeksizin çocukları ile daha olumlu iletişim kurdukları saptanmıştır. Bu çalışmada ise annelerin aile içi iletişim konusunda yeterliliklerinin arttırılması için eğitime ihtiyaçları olduğu sonucu çıkarılabilir.

Tablo-12 Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme Konularında Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine, Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%		f		%	f	%	
Çocuğunuzun cinsiyetine göre boy uzaması , vücut ağırlığının artması , diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme konusunda	Cinsiyet	Kız	31	19,7	113	72,0	13	8,3	157	100,0	x²=3,092
		Erkek	26	29,2	55	61,8	8	9,0	89	100,0	Sd=2
		Toplam	57	23,2	168	68,3	21	8,5	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	18	21,7	8	9,6	57	68,7	83	100,0	x²=1,106
		Beş yaş	17	21,0	7	8,6	57	70,4	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	22	26,8	6	7,3	54	65,9	82	100,0	P>0,05
		Toplam	57	23,2	21	8,5	168	68,3	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	10	22,2	32	71,1	3	6,7	45	100,0	x²=11,442
		2	20	19,4	76	73,8	7	6,8	103	100,0	Sd=8
		3	14	21,2	43	65,2	9	13,6	66	100,0	
		4	12	38,7	17	54,8	2	6,5	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	57	23,2	168	68,3	21	8,5	246	100,0	
Çocuk hastalıklarını tanıma ve ilk belirtilerini anlama konusunda	Cinsiyet	Kız	56	35,7	82	52,2	19	12,1	157	100,0	x²=2,058
		Erkek	40	44,9	40	44,9	9	10,2	89	100,0	Sd=2
		Toplam	96	39,0	122	49,6	28	11,4	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	35	42,2	8	9,6	40	48,2	83	100,0	8,003
		Beş yaş	25	30,9	15	18,5	41	50,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	36	43,9	5	6,1	41	50,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	96	39,0	28	11,4	122	49,6	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	12	26,7	27	60,0	6	13,3	45	100,0	x²=5,420
		2	41	39,8	50	48,5	12	11,7	103	100,0	Sd=8
		3	28	42,4	31	47,0	7	10,6	66	100,0	
		4	15	48,4	13	41,9	3	9,7	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	96	39,0	122	49,6	28	11,4	246	100,0	
Çocuk hasta olduğunda alınacak ilk önlemlerin ne olacağı konusunda	Cinsiyet	Kız	38	24,2	114	72,6	5	3,2	157	100,0	x²=0,016
		Erkek	22	24,7	64	71,9	3	3,4	89	100,0	Sd=2
		Toplam	60	24,3	178	72,4	8	3,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	26	31,3	1	1,2	56	67,5	83	100,0	x²=5,383
		Beş yaş	19	23,5	4	4,9	58	71,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	15	18,3	3	3,7	64	78,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	60	24,3	8	3,3	178	72,4	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	12	26,7	33	73,3	0	0,0	45	100,0	x²=3,049
		2	23	22,3	75	72,8	5	4,9	103	100,0	Sd=8
		3	17	25,8	47	71,2	2	3,0	66	100,0	
		4	8	25,8	22	71,0	1	3,2	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	60	24,3	178	72,4	8	3,3	246	100,0	

Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme	Değişken		Yeterliyim		Biraz yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%		f		%	f	%	
Çocuğun zıplama , tırmanma ,tek ayak üzerinde durma gibi hareketle ilgili , kalem tutma gibi el becerilerinin gelişimine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	49	31,2	99	63,1	9	5,7	157	100,0	x^2=0,109
		Erkek	27	30,4	56	62,9	6	6,7	89	100,0	Sd=2
		Toplam	76	30,9	155	63,0	15	6,1	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	25	30,1	4	4,8	54	65,1	83	100,0	x^2=0,727
		Beş yaş	24	29,6	6	7,4	51	63,0	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	27	32,9	5	6,1	50	61,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	76	30,9	15	6,1	155	63,0	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	13	28,9	31	68,9	1	2,2	45	100,0	**x^2=23,239**
		2	27	26,3	67	65,0	9	8,7	103	100,0	**Sd=8**
		3	22	33,3	40	60,6	4	6,1	66	100,0	
		4	14	5,2	17	54,8	0	0,0	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	76	30,9	155	63,0	15	6,1	246	100,0	
4-6 yaşındaki bir çocuğun ne kadar ve ne aralıklarla yemesi gerektiği konusunda	Cinsiyet	Kız	48	30,6	90	57,3	19	12,1	157	100,0	x^2=1,788
		Erkek	29	32,6	54	60,7	6	6,7	89	100,0	Sd=2
		Toplam	77	31,3	144	58,5	25	10,2	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	31	37,4	8	9,6	44	53,0	83	100,0	x^2=5,007
		Beş yaş	25	30,8	11	13,6	45	55,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	21	25,6	6	7,3	55	67,1	82	100,0	P>0,05
		Toplam	77	31,3	25	10,2	144	58,5	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	15	33,3	23	51,1	7	15,6	45	100,0	x^2=6,817
		2	29	28,1	63	61,2	11	10,7	103	100,0	Sd=8
		3	23	34,8	37	56,1	6	9,1	66	100,0	
		4	9	29,0	21	67,7	1	3,3	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	77	31,3	144	58,5	25	10,2	246	100,0	
Çocuğun tek ayak üzerinde dengede durma ,tırmanma, zıplama, el tercihi, kalem tutma gibi hareketlerle ilgili becerilerinin yaşıma ve cinsiyetine göre nasıl geliştiğini bilme konusunda	Cinsiyet	Kız	60	38,2	84	53,5	13	8,3	157	100,0	x^2=0,554
		Erkek	38	42,7	45	50,6	6	6,7	89	100,0	Sd=2
		Toplam	98	39,9	129	52,4	19	7,7	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	41	49,4	6	7,2	36	43,4	83	100,0	x^2=5,372
		Beş yaş	30	37,0	7	8,6	44	54,4	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	27	32,9	6	7,3	49	59,8	82	100,0	P>0,05
		Toplam	98	39,9	19	7,7	129	52,4	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	18	40,0	22	48,9	5	11,1	45	100,0	x^2=10,715
		2	42	40,7	56	54,4	5	4,9	103	100,0	Sd=8
		3	25	37,9	38	57,6	3	4,5	66	100,0	
		4	13	41,9	12	38,7	6	19,4	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	98	39,8	129	52,5	19	7,7	246	100,0	

Fiziksel Gelişim, Sağlık, Beslenme	Değişken		Yeterliyim		Biraz yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Kazalara karşı çevrede ve evde alınacak önlemler konusunda	Cinsiyet	Kız	46	29,3	103	65,6	8	5,1	157	100,0	x^2=1,290
		Erkek	31	34,9	52	58,4	6	6,7	89	100,0	Sd=2
		Toplam	77	31,3	155	63,0	14	5,7	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	27	32,6	6	7,2	50	60,2	83	100,0	x^2=5,073
		Beş yaş	25	30,9	7	8,6	49	60,5	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	25	30,5	1	1,2	56	68,3	82	100,0	P>0,05
		Toplam	77	31,3	14	5,7	155	63,0	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	11	24,5	33	73,3	1	2,2	45	100,0	x^2=11,958
		2	33	32,0	66	64,1	4	3,9	103	100,0	Sd=8
		3	22	33,3	40	60,6	4	6,1	66	100,0	
		4	10	32,3	16	51,6	5	16,1	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	77	31,3	155	63,0	14	5,7	246	100,0	
Yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme konusunda	Cinsiyet	Kız	52	33,1	87	55,4	18	11,5	157	100,0	x^2=4,990
		Erkek	39	43,8	46	51,7	4	4,5	89	100,0	Sd=2
		Toplam	91	37,0	133	54,1	22	8,9	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	34	41,0	8	9,6	41	49,4	83	100,0	x^2=3,060
		Beş yaş	25	30,9	9	11,1	47	58,0	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	32	39,0	5	6,1	45	54,9	82	100,0	P>0,05
		Toplam	91	37,0	22	8,9	133	54,1	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	17	37,7	25	55,6	3	6,7	45	100,0	**x^2=20,297**
		2	34	33,0	64	62,1	5	4,9	103	100,0	**Sd=8**
		3	25	37,9	35	53,0	6	9,1	66	100,0	
		4	15	48,4	8	25,8	8	25,8	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	91	37,0	133	54,1	22	8,9	246	100,0	
Çocuğun fiziksel, gelişimi ve olgunlaşıp büyümesine destek olmak için anne babanın neler yapması gerektiği konusunda	Cinsiyet	Kız	60	38,2	90	57,3	7	4,5	157	100,0	x^2=2,723
		Erkek	37	41,6	44	49,4	8	9,0	89	100,0	Sd=2
		Toplam	97	39,4	134	54,5	15	6,1	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	29	34,9	6	7,3	48	57,8	83	100,0	x^2=1,368
		Beş yaş	35	43,2	4	4,9	42	51,9	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	33	40,2	5	6,1	44	53,7	82	100,0	P>0,05
		Toplam	97	39,4	15	6,1	134	54,5	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	10	22,2	30	66,7	5	11,1	45	100,0	x^2=14,869
		2	40	38,8	59	57,3	4	3,9	103	100,0	Sd=8
		3	35	53,0	26	39,4	5	7,6	66	100,0	
		4	12	38,7	18	58,1	1	3,2	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	97	39,4	134	54,5	15	6,1	246	100,0	
Dengeli beslenmenin ne olduğu konusunda	Cinsiyet	Kız	48	30,6	101	64,3	8	5,1	157	100,0	x^2=0,364
		Erkek	24	27,0	60	67,4	5	5,6	89	100,0	Sd=2
		Toplam	72	29,3	161	65,4	13	5,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	23	27,7	5	6,0	55	66,3	83	100,0	x^2=8,516
		Beş yaş	29	35,8	7	8,6	45	55,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	20	24,4	1	1,2	61	74,4	82	100,0	P>0,05
		Toplam	72	29,3	13	5,3	161	65,4	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	11	24,5	32	71,1	2	4,4	45	100,0	x^2=4,905
		2	29	28,1	69	67,0	5	4,9	103	100,0	Sd=8
		3	21	31,9	42	63,6	3	4,5	66	100,0	
		4	10	32,2	18	58,1	3	9,7	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	

		Toplam	72	29,3	161	65,4	13	5,3	246	100,0	
Beslenme yetersizliğinin getireceği sonuçları bilme konusunda	Cinsiyet	Kız	38	24,2	112	71,3	7	4,5	157	100,0	x²=0,460
		Erkek	25	28,1	60	67,4	4	4,5	89	100,0	Sd=2
		Toplam	63	25,6	172	69,9	11	4,5	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	23	27,7	6	7,2	54	65,1	83	100,0	x²=4,887
		Beş yaş	17	21,0	4	4,9	60	74,1	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	23	28,0	1	1,3	58	70,7	82	100,0	P>0,05
		Toplam	63	25,6	11	4,5	172	69,9	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	10	22,2	32	71,1	3	6,7	45	100,0	x²=9,882
		2	19	18,4	79	76,7	5	4,9	103	100,0	Sd=8
		3	24	36,4	41	62,1	1	1,5	66	100,0	
		4	10	32,2	19	61,3	2	6,5	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	63	25,6	172	69,9	11	4,5	246	100,0	
Çocuğun bedensel gelişiminde bir bozukluk olduğunda anne-babanın çocuğu nasıl davranması gerektiği konusunda	Cinsiyet	Kız	56	35,7	89	56,7	12	7,6	157	100,0	x²=0,062
		Erkek	33	37,0	49	55,1	7	7,9	89	100,0	Sd=2
		Toplam	89	36,2	138	56,1	19	7,7	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	35	42,2	10	12,0	38	45,8	83	100,0	6,762
		Beş yaş	27	33,3	5	6,2	49	60,5	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	27	32,9	4	4,9	51	62,2	82	100,0	P>0,05
		Toplam	89	36,2	19	7,7	138	56,1	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	14	31,1	26	57,8	5	11,1	45	100,0	x²=6,734
		2	32	31,1	62	60,2	9	8,7	103	100,0	Sd=8
		3	28	42,5	35	53,0	3	4,5	66	100,0	
		4	14	45,2	15	48,4	2	6,4	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	89	36,2	138	56,1	19	7,7	246	100,0	
Yabancı cisim yutma ,yanma, zehirlenme gibi kazalarda yapılacak ilk yardım konusunda	Cinsiyet	Kız	51	32,5	88	56,0	18	11,5	157	100,0	x²=3,410
		Erkek	32	36,0	53	59,6	4	4,4	89	100,0	Sd=2
		Toplam	83	33,7	141	57,4	22	8,9	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	30	36,1	11	13,3	42	50,6	83	100,0	x²=5,717
		Beş yaş	29	35,8	7	8,6	45	55,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	24	29,2	4	4,9	54	65,9	82	100,0	P>0,05
		Toplam	83	33,8	22	8,9	141	57,3	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	10	22,2	27	60,0	8	17,8	45	100,0	x²=10,739
		2	37	35,9	59	57,3	7	6,8	103	100,0	Sd=8
		3	24	36,4	39	59,1	3	4,5	66	100,0	
		4	11	35,5	16	51,6	4	12,9	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	83	33,8	141	57,3	22	8,9	246	100,0	
Koruyucu aşıların önemi ve bu aşıların hangi yaşlarda yapılacağı konusunda	Cinsiyet	Kız	42	26,8	104	66,2	11	7,0	157	100,0	x²=1,543
		Erkek	30	33,7	52	58,4	7	7,9	89	100,0	Sd=2
		Toplam	72	29,3	156	63,4	18	7,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	23	27,7	9	10,8	51	61,5	83	100,0	x²=3,711
		Beş yaş	26	32,1	6	7,4	49	60,5	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	23	28,0	3	3,7	56	68,3	82	100,0	P>0,05
		Toplam	72	29,3	18	7,3	156	63,4	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	14	31,1	25	55,6	6	13,3	45	100,0	x²=7,299
		2	27	26,2	69	67,0	7	6,8	103	100,0	Sd=8
		3	18	27,3	45	68,2	3	4,5	66	100,0	
		4	13	41,9	16	51,6	2	6,5	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	72	29,3	156	63,4	18	7,3	246	100,0	

Tablo-12'de fiziksel gelişim, sağlık, beslenme konularında annelerin çocuklarının cinsiyetlerine, yaşlarına ve sahip oldukları çocuk sayısına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Çocuğun zıplama, tırmanma, tek ayak üzerinde durma gibi hareketle ilgili, kalem tutma gibi el becerilerinin gelişimine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %68,9'u, iki çocuğa sahip annelerin %65,0'ı, üç çocuğa sahip annelerin %60,6'sı, dört çocuğa sahip annelerin %54,8'i biraz yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 23,239$, $P<0,05$].

Yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %55,6'sı, iki çocuğa sahip annelerin %62,1'i, üç çocuğa sahip annelerin %53,0'ı biraz yeterli, dört çocuğa sahip annelerin %48,4'ü yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)=20,297$, $P<0,05$].

Bu alanda annelerin genel olarak kendilerini yeterli görmektedir. Ancak çocukların fiziksel gelişim süreci ile ilgili biraz daha yetersiz hissettikleri görülmektedir. Annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ile çocuklarının cinsiyetleri ve yaşları ile anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Sadece ailedeki çocuk sayısı ile anlamlı bir fark olduğu ancak bu alanda sadece; yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme, çocuğun zıplama, tırmanma, tek ayak üzerinde durma gibi hareketle ilgili, kalem tutma gibi el becerilerinin gelişimine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konularında anlamlı bir fark bulunmuştur. Annelerin bu alanda kendilerini yeterli hissetmelerinin nedeni olarak özellikle sağlık alanında çok fazla kaynağa amaçları dışında dahi ulaşıyor olmaları düşünülebilir.

Ebeveynler özellikle sağlık konusunda daha dikkatlidirler ve daha çok bilgi almak isterler Aktaş (2001)'ın yaptığı araştırma sonuçlarına göre televizyonda yayınlanan sağlık eğitim programları içerik olarak yeterlidir. Buda ailelerin sağlık ve beslenme konularında kendilerini yeterli hissetmelerinin nedenlerinden biridir.

Tablo-13 Zihinsel Gelişim Konusunda Annelerin Sahip Oldukları Çocukların Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Zihinsel Gelişim	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Teyp ve özellikle radyo gibi sadece dinlemeye yönelik araçların çocuğun dil gelişimini nasıl etkilediğini bilme konusunda	Cinsiyet	Kız	18	11,5	62	39,5	77	49,0	157	100,0	x^2=1,622
		Erkek	14	15,7	38	42,7	37	41,6	89	100,0	Sd=2
		Toplam	32	13,0	100	40,7	114	46,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	11	13,2	33	39,8	39	47,0	83	100,0	x^2=1,469
		Beş yaş	13	16,1	32	39,5	36	44,4	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	8	9,8	35	42,7	39	47,6	82	100,0	P>0,05
		Toplam	32	13,0	100	40,7	114	46,3	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	3	6,7	26	57,7	16	35,6	45	100,0	**x^2=22,756**
		2	11	10,7	42	40,8	50	48,5	103	100,0	**Sd=8**
		3	8	12,1	21	31,8	37	56,1	66	100,0	
		4	9	29,0	11	35,5	11	35,5	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	32	13,0	100	40,7	114	46,3	246	100,0	
Çocuğunuzun çeşitli olaylarla ilgili soruları karşısında nasıl davranılacağı konusunda	Cinsiyet	Kız	1	0,6	115	73,3	41	26,1	157	100,0	x^2=5,969
		Erkek	5	5,6	63	70,8	21	23,6	89	100,0	Sd=2
		Toplam	6	2,4	178	72,4	62	25,2	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	3	3,6	59	71,1	21	5,3	83	100,0	x^2=3,087
		Beş yaş	3	3,7	58	71,6	20	24,7	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	0	0,0	61	74,4	21	25,6	82	100,0	P>0,05
		Toplam	6	2,4	178	72,4	62	25,2	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	0	0,0	39	86,7	6	13,3	45	100,0	x^2=13,559
		2	1	1,0	78	75,7	24	23,3	103	100,0	Sd=8
		3	3	4,6	41	62,1	22	33,3	66	100,0	
		4	2	6,4	19	61,3	10	32,3	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	6	2,4	178	72,4	62	25,2	246	100,0	
Çocuğun dikkat becerilerini desteklemek için anne- babanın neler yapabileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	6	3,9	77	49,0	74	47,1	157	100,0	x^2=2,041
		Erkek	6	6,8	48	53,9	35	39,3	89	100,0	Sd=2
		Toplam	12	4,9	125	50,8	109	44,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	6	7,2	44	53,0	33	39,8	83	100,0	x^2=2,638
		Beş yaş	2	2,5	41	50,6	38	46,9	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	4	4,9	40	48,8	38	46,3	82	100,0	P>0,05
		Toplam	12	4,9	125	50,8	109	44,3	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	3	6,7	29	64,4	13	28,9	45	100,0	x^2=8,310
		2	3	2,9	53	51,5	47	45,6	103	100,0	Sd=8
		3	4	6,0	30	45,5	32	48,5	66	100,0	
		4	2	6,5	13	41,9	16	51,6	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	
		Toplam	12	4,9	125	50,8	109	44,3	246	100,0	
Çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	4	2,5	116	73,9	37	23,6	157	100,0	x^2=2,385
		Erkek	5	5,6	59	66,3	25	28,1	89	100,0	Sd=2
		Toplam	9	3,7	175	71,1	62	25,2	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	57	68,7	21	25,3	83	100,0	x^2=3,839
		Beş yaş	3	3,7	55	67,9	23	28,4	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	1	1,2	63	76,8	18	22,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	9	3,7	175	71,1	62	25,2	246	100,0	

	Çocuk Sayısı	1	0	0,0	38	84,4	7	15,6	45	100,0	**x^2=46,303**
		2	3	2,9	79	76,7	21	20,4	103	100,0	**Sd=8**
		3	1	1,5	42	63,6	23	34,9	66	100,0	
		4	4	12,9	16	51,6	11	35,5	31	100,0	**P<0,05**
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	9	3,7	175	71,1	62	25,2	246	100,0	
Çocuğun yakın ve uzak çevresinin ve çevresindeki varlıkların; nasıl ve hangi yaşlarda farkına varacağı konusunda	Cinsiyet	Kız	7	4,5	95	60,5	55	35,0	157	100,0	x^2=1,796
		Erkek	7	7,9	56	62,9	26	29,2	89	100,0	Sd=2
		Toplam	14	5,7	151	61,4	81	32,9	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	7	8,4	45	54,3	31	37,3	83	100,0	x^2=4,846
		Beş yaş	4	4,9	49	60,5	28	34,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	3	3,7	57	69,5	22	26,8	82	100,0	P>0,05
		Toplam	14	5,7	151	61,4	81	32,9	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	2	4,4	28	62,3	15	33,3	45	100,0	x^2=6,680
		2	3	2,9	67	65,1	33	32,0	103	100,0	Sd=8
		3	7	10,6	39	59,1	20	30,3	66	100,0	
		4	2	6,5	16	51,6	13	41,9	31	100,0	P>0,05
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	
		Toplam	14	5,7	151	61,4	81	32,9	246	100,0	
Çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	14	8,4	100	63,7	43	27,4	157	100,0	x^2=0,483
		Erkek	8	9,0	53	59,5	28	31,5	89	100,0	Sd=2
		Toplam	22	8,9	153	62,2	71	28,9	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	8	9,6	58	69,9	17	20,5	83	100,0	x^2=5,645
		Beş yaş	9	11,1	45	55,6	27	33,3	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	5	6,1	50	61,0	27	32,9	82	100,0	P>0,05
		Toplam	22	8,9	153	62,2	71	28,9	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	4	8,9	35	77,8	6	13,3	45	100,0	**x^2=30,323**
		2	8	7,8	69	67,0	26	25,2	103	100,0	
		3	3	4,5	33	50,0	30	45,5	66	100,0	**Sd=8**
		4	6	19,4	16	51,6	9	29,0	31	100,0	
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	**P<0,05**
		Toplam	22	8,9	153	62,2	71	28,9	246	100,0	
Çocukta renk, şekil, büyüklük kavramlarının; zaman, sayı ve para kavramının hangi yaşlarda ve nasıl geliştiği konusunda	Cinsiyet	Kız	20	12,7	86	54,8	51	32,5	157	100,0	x^2=1,774
		Erkek	7	7,9	48	53,9	34	38,2	89	100,0	Sd=2
		Toplam	27	11,0	134	54,5	85	34,5	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	12	14,5	47	56,6	24	28,9	83	100,0	x^2=5,554
		Beş yaş	10	12,3	45	55,6	26	32,1	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	5	6,1	42	51,2	35	42,7	82	100,0	P>0,05
		Toplam	27	11,0	134	54,5	85	34,5	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	9	20,0	22	48,9	14	31,1	45	100,0	x^2=15,131
		2	7	6,8	61	59,2	35	34,0	103	100,0	
		3	4	6,1	33	50,0	29	43,9	66	100,0	Sd=8
		4	7	22,6	17	54,8	7	22,6	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	27	11,0	134	54,5	85	34,5	246	100,0	
Çocuğun televizyon seyretmesinin nasıl kısıtlanacağı ve t.v programlarından yaşına uygun olanları seyretmesi için ne yapılması gerektiği konusunda	Cinsiyet	Kız	5	3,2	103	65,6	49	31,2	157	100,0	x^2=1,680
		Erkek	5	5,6	52	58,4	32	36,0	89	100,0	Sd=2
		Toplam	10	4,1	155	63,0	81	32,9	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	2	2,4	51	61,4	30	36,2	83	100,0	x^2=2,398
		Beş yaş	5	6,2	53	65,4	23	28,4	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	3	3,7	51	62,2	28	34,1	82	100,0	P>0,05
		Toplam	10	4,1	155	63,0	81	32,9	246	100,0	

	Çocuk Sayısı	1	3	6,7	28	62,2	14	31,1	45	100,0	x²=3,262
		2	2	1,9	67	65,1	34	33,0	103	100,0	
		3	3	4,5	41	62,2	22	33,3	66	100,0	Sd=8
		4	2	6,5	18	58,0	11	35,5	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	10	4,1	155	63,0	81	32,9	246	100,0	
Çocukta konuşmabecerisinin nasıl geliştiğini bilme konusunda	Cinsiyet	Kız	10	6,4	95	60,5	52	33,1	157	100,0	x²=0,111
		Erkek	5	5,6	53	59,6	31	34,8	89	100,0	Sd=2
		Toplam	15	6,1	148	60,2	83	33,7	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	6	7,3	47	56,6	30	36,1	83	100,0	x²=5,945
		Beş yaş	1	1,3	53	65,4	27	33,3	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	8	9,8	48	58,5	26	31,7	82	100,0	P>0,05
		Toplam	15	6,1	148	60,2	83	33,7	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	2	4,4	29	64,4	14	31,2	45	100,0	x²=6,887
		2	7	6,8	64	62,1	32	31,1	103	100,0	
		3	2	3,0	39	59,1	25	37,9	66	100,0	Sd=8
		4	4	12,9	16	51,6	11	35,5	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	15	6,1	148	60,2	83	33,7	246	100,0	

Tablo-13'de zihinsel gelişim konusunda annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine yaşlarına ve sahip oldukları çocuk sayısına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Teyp ve özellikle radyo gibi sadece dinlemeye yönelik araçların çocuğun dil gelişimini nasıl etkilediğini bilme konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %57,7'si,biraz yeterli, iki çocuğa sahip annelerin %48,5'i, üç çocuğa sahip annelerin %56,1'i yetersiz, dört çocuğa sahip annelerin %35,5'i biraz yeterli, %35,'i yetersiz, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 22,756$, $P<0,05$].

Çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %84,4'ü, iki çocuğa sahip annelerin %76,7'si, üç çocuğa sahip annelerin %63,6'sı, dört çocuğa sahip annelerin %51,6'sı biraz yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 46,303$, $P<0,05$].

Çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %77,8'i, iki çocuğa sahip annelerin %67,0'ı, üç çocuğa sahip annelerin %50,0'ı, dört çocuğa sahip annelerin %51,6'sı biraz yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)=30,323$, $P<0,05$].

Bu alanda annelerin kendilerini zihinsel gelişimi nasıl destekleneceği konusunda daha yeterli hissederken bu gelişim alanının süreci hakkında daha az bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ile çocuklarının yaşı ve cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Buna karşılık ailedeki çocuk sayısı ile annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında sadece; teyp ve özellikle radyo gibi sadece dinlemeye yönelik araçların çocuğun dil gelişimini nasıl etkilediğini bilme, çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konularında anlamlı bir fark görülmektedir. Bunun nedeni olarak da annelerin bu alan için yapılabilecekler konusunda okuldan ve televizyondan bilgi almanın daha kolay olduğu düşünülebilir.

Baydar ve diğ. (2005)'in yaptığı araştırmada çocukların zihinsel gelişim ve akademik becerilerini desteklemek amacıyla yapılan bunun yanı sıra annelere bu konuda bilgiler veren televizyon programı sonrasında annelerin öğretim becerileri ve diğer becerilerinde gözle görülür farklar olduğu saptanmıştır. Buda ailelerin zihinsel gelişim alanında eğitim aldıklarında yeterlilik düzeylerinin artığını gösteren bir sonuçtur. Bu alanda çocukların cinsiyetleri, yaşları ya da ailedeki çocuk sayısına göre annelerin eğitim almak istedikleri konular fak göstermemektedir.

Tablo–14 Genel Kişilik Gelişimi Konusunda Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Genel Kişilik Gelişimi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konusunda	Cinsiyet	Kız	5	3,2	108	68,8	44	28,0	157	100,0	x^2=5,113
		Erkek	7	7,9	50	56,1	32	36,0	89	100,0	Sd=2
		Toplam	12	4,9	158	64,2	76	30,9	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	59	71,1	19	22,9	83	100,0	x^2=7,821
		Beş yaş	5	6,2	53	65,4	23	28,4	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	2	2,4	46	56,1	34	41,5	82	100,0	P>0,05
		Toplam	12	4,9	158	64,2	76	30,9	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	1	2,2	36	80,0	8	17,8	45	100,0	**x^2=21,735**
		2	3	2,9	71	68,9	29	28,2	103	100,0	
		3	3	4,5	38	57,6	25	37,9	66	100,0	**Sd=8**
		4	5	16,2	13	41,9	13	41,9	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	**P<0,05**
		Toplam	12	4,9	158	64,2	76	30,9	246	100,0	
Çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz konusunda	Cinsiyet	Kız	3	1,9	97	61,8	57	36,3	157	100,0	x^2=2,599
		Erkek	5	5,6	51	57,3	33	37,1	89	100,0	Sd=2
		Toplam	8	3,2	148	60,2	90	36,6	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	2	2,4	54	65,1	27	32,5	83	100,0	x^2=3,547
		Beş yaş	2	2,5	51	63,0	28	34,5	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	4	4,9	43	52,4	35	42,7	82	100,0	P>0,05
		Toplam	8	3,2	148	60,2	90	36,6	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	1	2,3	33	73,3	11	24,4	45	100,0	**x^2=16,441**
		2	1	1,0	63	61,1	39	37,9	103	100,0	
		3	2	3,0	35	53,1	29	43,9	66	100,0	**Sd=8**
		4	4	12,9	16	51,6	11	35,5	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	**P<0,05**
		Toplam	8	3,2	148	60,2	90	36,6	246	100,0	
Öz güven ve bu becerinin gelişim yaşları konusunda	Cinsiyet	Kız	6	3,8	98	62,4	53	33,8	157	100,0	x^2=0,139
		Erkek	3	3,3	54	60,7	32	36,0	89	100,0	Sd=2
		Toplam	9	3,6	152	61,8	85	34,6	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	2	2,4	52	62,7	29	34,9	83	100,0	x^2=2,281
		Beş yaş	2	2,5	52	64,2	27	33,3	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	5	6,1	48	58,5	29	35,4	82	100,0	P>0,05
		Toplam	9	3,6	152	61,8	85	34,6	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	1	2,2	30	66,7	14	31,1	45	100,0	x^2=14,171
		2	1	1,0	63	61,1	39	37,9	103	100,0	
		3	3	4,5	44	66,7	19	28,8	66	100,0	Sd=8
		4	4	12,9	15	48,4	12	38,7	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	9	3,6	152	61,8	85	34,6	246	100,0	
Çocukların akran, yetişkin ve kardeşleriyle ilişkilerinin yaşlara göre nasıl geliştiği konusunda	Cinsiyet	Kız	8	5,1	94	59,9	55	35,0	157	100,0	x^2=0,655
		Erkek	6	6,7	49	55,1	34	38,2	89	100,0	Sd=2
		Toplam	14	5,7	143	58,1	89	36,2	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	44	53,0	34	41,0	83	100,0	x^2=2,586
		Beş yaş	5	6,2	52	64,2	24	29,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	4	4,9	47	57,3	31	37,8	82	100,0	P>0,05
		Toplam	14	5,7	143	58,1	89	36,2	246	100,0	

	Çocuk Sayısı	1	1	2,2	30	66,7	14	31,1	45	100,0	x²=11,352
		2	5	4,8	56	54,4	42	40,8	103	100,0	
		3	3	4,6	41	62,1	22	33,3	66	100,0	Sd=8
		4	5	16,1	16	51,6	10	32,3	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	14	5,7	143	58,1	89	36,2	246	100,0	
Çocuğun güven ve kişilik kazanabilmesi için anne- babanın ne yapabileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	9	5,7	108	68,8	40	25,5	157	100,0	x²=0,352
		Erkek	6	6,7	58	65,2	25	28,1	89	100,0	Sd=2
		Toplam	15	6,1	166	67,5	65	26,4	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	6	7,2	54	65,1	23	27,7	83	100,0	x²=1,065
		Beş yaş	4	4,9	58	71,6	19	23,5	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	5	6,1	54	65,9	23	28,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	15	6,1	166	67,5	65	26,4	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	1	2,3	33	73,3	11	24,4	45	100,0	x²=8,940
		2	6	5,9	71	68,9	26	25,2	103	100,0	
		3	3	4,5	45	68,2	18	27,3	66	100,0	Sd=8
		4	5	16,1	16	51,6	10	32,3	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	15	6,1	166	67,5	65	26,4	246	100,0	
Anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin;bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	14	8,9	86	54,8	57	36,3	157	100,0	x²=0,096
		Erkek	8	9,0	47	52,8	34	38,2	89	100,0	Sd=2
		Toplam	22	8,9	133	54,1	91	37,0	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	39	47,0	39	47,0	83	100,0	x²=5,915
		Beş yaş	8	9,8	48	59,3	25	30,9	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	9	11,0	46	56,1	27	32,9	82	100,0	P>0,05
		Toplam	22	8,9	133	54,1	91	37,0	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	2	4,4	31	68,9	12	26,7	45	100,0	**x²=19,771**
		2	5	4,9	57	55,3	41	39,8	103	100,0	
		3	7	10,6	32	48,5	27	40,9	66	100,0	**Sd=8**
		4	8	25,8	13	41,9	10	32,3	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	**P<0,05**
		Toplam	22	8,9	133	54,1	91	37,0	246	100,0	
Çocuk cinsel organıyla oynadığında nasıl davranılacağı konusunda	Cinsiyet	Kız	26	16,6	66	42,0	65	41,4	157	100,0	x²=1,290
		Erkek	10	11,3	40	44,9	39	43,8	89	100,0	Sd=2
		Toplam	36	14,6	106	43,1	104	42,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	13	15,6	33	39,8	37	44,6	83	100,0	x²=7,063
		Beş yaş	11	13,6	29	35,8	41	50,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	12	14,6	44	53,7	26	31,7	82	100,0	P>0,05
		Toplam	36	14,6	106	43,1	104	42,3	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	9	20,0	17	37,8	19	42,2	45	100,0	x²=5,270
		2	13	12,6	44	42,7	46	44,7	103	100,0	
		3	11	16,7	32	48,5	23	34,8	66	100,0	Sd=8
		4	3	9,7	13	41,9	15	48,4	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	36	14,6	106	43,1	104	42,3	246	100,0	
Çocuğun ahlak anlayışının gelişimde ,örneğin; çocuğun evdeki kuralları benimsemesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	9	5,7	99	63,1	49	31,2	157	100,0	x²=0,893
		Erkek	3	3,4	55	61,8	31	34,8	89	100,0	Sd=2
		Toplam	12	4,9	154	62,6	80	32,5	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,0	53	63,9	25	30,1	83	100,0	x²=1,874
		Beş yaş	4	4,9	53	65,5	24	29,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	3	3,7	48	58,5	31	37,8	82	100,0	P>0,05
		Toplam	12	4,9	154	62,6	80	32,5	246	100,0	

	Çocuk Sayısı	1	4	8,9	32	71,1	9	20,0	45	100,0	x^2=14,149
		2	1	1,0	71	68,9	31	30,1	103	100,0	
		3	5	7,6	34	51,5	27	40,9	66	100,0	Sd=8
		4	2	6,5	16	51,6	13	41,9	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	12	4,9	154	62,6	80	32,5	246	100,0	
Çocukta duygusal gelişimin, sevgi ,kıskançlık duygusunun, öfke ve saldırganlık tepkilerinin nasıl geliştiği ve farklı yaşlarda nasıl değiştiğini bilme konusunda	Cinsiyet	Kız	14	8,9	84	53,5	59	37,6	157	100,0	x^2=3,309
		Erkek	9	10,1	37	41,6	43	48,3	89	100,0	Sd=2
		Toplam	23	9,3	121	49,2	102	41,5	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	11	13,3	42	50,6	30	36,1	83	100,0	x^2=4,254
		Beş yaş	4	4,9	39	48,2	38	46,9	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	8	9,7	40	48,8	34	41,5	82	100,0	P>0,05
		Toplam	23	9,3	121	49,2	102	41,5	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	7	15,5	26	57,8	12	26,7	45	100,0	x^2=11,167
		2	8	7,8	54	52,4	41	39,8	103	100,0	
		3	4	6,1	27	40,9	35	53,0	66	100,0	Sd=8
		4	4	12,9	13	41,9	14	45,2	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	23	9,3	121	49,2	102	41,5	246	100,0	
Çocukta ahlak anlayışının nasıl geliştiği ve farklı yaşlarda nasıl değiştiğini bilme konusunda	Cinsiyet	Kız	15	9,6	87	55,4	55	35,0	157	100,0	x^2=2,158
		Erkek	4	4,5	54	60,7	31	34,8	89	100,0	Sd=2
		Toplam	19	7,7	141	57,3	86	35,0	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,1	49	59,0	29	34,9	83	100,0	x^2=2,274
		Beş yaş	5	6,1	45	55,6	31	38,3	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	9	11,0	47	57,3	26	31,7	82	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	141	57,3	86	35,0	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	6	13,4	28	62,2	11	24,4	45	100,0	x^2=5,977
		2	5	4,8	59	57,3	39	37,9	103	100,0	
		3	5	7,6	36	54,5	25	37,9	66	100,0	Sd=8
		4	3	9,7	17	54,8	11	35,5	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	19	7,7	141	57,3	86	35,0	246	100,0	
Çocuğunuzun cinsel konulardaki sorularına hangi yaşlarda nasıl cevap verileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	21	13,4	85	54,1	51	32,5	157	100,0	x^2=2,178
		Erkek	9	10,1	43	48,3	37	41,6	89	100,0	Sd=2
		Toplam	30	12,2	128	52,0	88	35,8	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	15	18,1	40	48,2	28	33,7	83	100,0	x^2=9,149
		Beş yaş	8	9,9	50	61,7	23	28,4	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	7	8,5	38	46,4	37	45,1	82	100,0	P>0,05
		Toplam	30	12,2	128	52,0	88	35,8	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	7	15,5	21	46,7	17	37,8	45	100,0	x^2=6,112
		2	8	7,8	57	55,3	38	36,9	103	100,0	
		3	9	13,6	32	48,5	25	37,9	66	100,0	Sd=8
		4	6	19,4	17	54,8	8	25,8	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	30	12,2	128	52,0	88	35,8	246	100,0	
Çocuğunuzun nasıl bir kişi olduğunu , kendine güvenip güvenmediğini , bağımsız olup olmadığını, girişken mi çekingen mi olduğunu v.b. özelliklerini nasıl anlayabileceğiniz konusunda	Cinsiyet	Kız	11	7,0	94	59,9	52	33,1	157	100,0	x^2=0,180
		Erkek	5	5,6	54	60,7	30	33,7	89	100,0	Sd=2
		Toplam	16	6,5	148	60,2	82	33,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	8	9,7	48	57,8	27	32,5	83	100,0	x^2=2,647
		Beş yaş	4	4,9	52	64,2	25	30,9	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	4	4,9	48	58,5	30	36,6	82	100,0	P>0,05
		Toplam	16	6,5	148	60,2	82	33,3	246	100,0	

	Çocuk Sayısı	1	4	8,9	31	68,9	10	22,2	45	100,0	x²=15,315
		2	4	3,9	68	66,0	31	30,0	103	100,0	
		3	3	4,6	36	54,5	27	40,9	66	100,0	Sd=8
		4	5	16,2	13	41,9	13	41,9	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	16	6,5	148	60,2	82	33,3	246	100,0	
Çocuğunuzda paylaşma ve sevgi duygusunun, saygı ve vicdanın sağlıklı gelişmesi için neler yapılabileceğiniz konusunda	Cinsiyet	Kız	8	5,1	102	65,0	47	29,9	157	100,0	x²=0,440
		Erkek	3	3,4	60	67,4	26	29,2	89	100,0	Sd=2
		Toplam	11	4,4	162	65,9	73	29,7	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	5	6,3	57	68,7	21	25,3	83	100,0	x²=2,509
		Beş yaş	4	4,9	53	65,5	24	29,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	2	2,4	52	63,4	28	34,2	82	100,0	P>0,05
		Toplam	11	4,4	162	65,9	73	29,7	246	100,0	
	Çocuk Sayısı	1	4	8,9	31	68,9	10	22,2	45	100,0	x²=11,650
		2	4	3,9	70	68,0	29	28,1	103	100,0	
		3	3	4,5	45	68,2	18	27,3	66	100,0	Sd=8
		4	0	0,0	15	48,4	16	51,6	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	11	4,4	162	65,9	73	29,7	246	100,0	

Tablo-14'de genel kişilik gelişimi konusunda annelerin çocuklarının cinsiyetlerine yaşlarına ve sahip oldukları çocuk sayısına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %80,0'ı, iki çocuğa sahip annelerin %68,9'u, üç çocuğa sahip annelerin %57,6'sı, dört çocuğa sahip annelerin %41,9'u biraz yeterli, dört çocuğa sahip annelerin %41,9'u, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 21,735$, $P<0,05$].

Çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %73,3'ü, iki çocuğa sahip annelerin %61,1'i, üç çocuğa sahip annelerin %53,1'i, dört çocuğa sahip annelerin %51,6'sı, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)=16,441$, $P<0,05$].

Anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin; bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %68,9'u, iki çocuğa sahip annelerin %55,3'ü, üç çocuğa sahip annelerin %48,5'i, dört çocuğa sahip annelerin %41,9'u biraz yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yetersiz hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)=19,771$, $P<0,05$].

Bu alanda annelerin özellikle cinsel konularla ilgili açıklama ve sorunlarda kız çocukları olan anneler kendilerini daha yeterli hissederken, erkek çocuk sahibi olan annelerin kendilerini daha yetersiz hissettiği görülmektedir. Bunun yine ülkemizdeki tabulardan kaynaklandığı düşünülebilir.

Bu alanda annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ile çocuklarının cinsiyeti ve yaşlarıyla arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Genele bakıldığında annelerin kendilerini en yetersiz hissettikleri alanlardan biridir. Bunun nedeni çocukların kişilik gelişiminin ailelerde önem sırasında genellikle geri planda bırakılması olarak düşünülebilir ancak ailedeki çocuk sayısı arttıkça bu alandaki yeterlilik düzeyinin arttığı düşünülebilir ama çocuk sayısı üçü geçtiğinde bu oran yine aşağıya doğru inmektedir.

Bu alanda annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ile ailedeki çocuk sayısı arasında anlamlı fark bulunan konular; anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin; bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği, çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz, çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konularıdır.

Turan Diğ.(1999:306-325) yaptıkları araştırmada Anne çocuk Eğitimi Programının annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerine ve ev ortamlarının düzenlenmesine etkisini incelemişlerdir. Annelerin bilgi düzeyi arttıkça bunu ev ortamlarına da yansıttıkları bulunmuştur. Bu araştırma sonucunda şu

düşünülebilir, anneler kişilik gelişimi konusunda bilgilendirildikleri taktirde bu alandaki yeterlilik düzeylerinin de artabileceği düşünülebilir.

Tablo–15 Okul Öncesi Eğitim Konusunda Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Okul Öncesi Eğitimin Önemi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği konusunda	Cinsiyet	Kız	50	31,8	81	51,6	26	16,6	157	100,0	x²=2,007
		Erkek	32	36,0	48	53,9	9	10,1	89	100,0	Sd=2
		Toplam	82	33,4	129	52,4	35	14,2	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	26	31,3	13	15,7	44	53,0	83	100,0	x²=3,825
		Beş yaş	23	28,4	14	17,3	44	54,3	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	33	40,2	8	9,8	41	50,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	82	33,4	35	14,2	129	52,4	246	100,0	
	Çocuk sayısı	1	12	26,6	3	6,7	30	66,7	45	100,0	**x²=24,058**
		2	32	31,1	9	8,7	62	60,2	103	100,0	
		3	25	37,9	14	21,2	27	40,9	66	100,0	**Sd=8**
		4	13	41,9	8	25,8	10	32,3	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	**P<0,05**
		Toplam	82	33,4	35	14,2	129	52,4	246	100,0	
Yuvaya devam eden çocuğunuzun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	61	38,8	75	47,8	21	13,4	157	100,0	x²=1,912
		Erkek	27	30,3	47	52,8	15	16,9	89	100,0	Sd=2
		Toplam	88	35,8	122	49,6	36	14,6	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	22	26,5	16	19,3	45	54,2	83	100,0	x²=7,278
		Beş yaş	37	45,7	9	11,1	35	43,2	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	29	35,4	11	13,4	42	51,2	82	100,0	P>0,05
		Toplam	88	35,8	36	14,6	122	49,6	246	100,0	
	Çocuk sayısı	1	16	35,5	3	6,7	26	57,8	45	100,0	**x²=16,337**
		2	37	35,9	11	10,7	55	53,4	103	100,0	
		3	27	40,9	13	19,7	26	39,4	66	100,0	**Sd=8**
		4	8	25,8	8	25,8	15	48,4	31	100,0	
		5 ve üzeri	0	0,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0	**P<0,05**
		Toplam	88	35,8	36	14,6	122	49,6	246	100,0	
3-6 yaşlar arasında okul öncesi eğitimin çocuğun genel gelişimine, katkıları konusunda	Cinsiyet	Kız	49	31,2	95	60,5	13	8,3	157	100,0	x²=0,661
		Erkek	32	36,0	51	57,3	6	6,7	89	100,0	Sd=2
		Toplam	81	32,9	146	59,4	19	7,7	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	26	31,3	11	13,3	46	55,4	83	100,0	x²=5,435
		Beş yaş	28	34,6	4	4,9	49	60,5	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	27	32,9	4	4,9	51	62,2	82	100,0	P>0,05
		Toplam	81	32,9	19	7,7	146	59,4	246	100,0	
	Çocuk sayısı	1	12	26,7	2	4,4	31	68,9	45	100,0	x²=9,853
		2	29	28,2	7	6,8	67	65,0	103	100,0	
		3	26	39,4	6	9,1	34	51,5	66	100,0	Sd=8
		4	13	41,9	4	12,9	14	45,2	31	100,0	
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	81	32,9	19	7,7	146	59,4	246	100,0	

Anne-babanın çocuğun gittiği/gideceği yuvadan beklentilerinin neler olması gerektiği konusunda	Cinsiyet	Kız	55	35,0	79	50,4	23	14,6	157	100,0	x²=0,873
		Erkek	26	29,2	49	55,1	14	15,7	89	100,0	Sd=2
		Toplam	81	32,9	128	52,1	37	15,0	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	26	31,3	14	16,9	43	51,8	83	100,0	x²=0,687
		Beş yaş	29	35,8	11	13,6	41	50,6	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	26	31,7	12	14,6	44	53,7	82	100,0	P>0,05
		Toplam	81	32,9	37	15,1	128	52,0	246	100,0	
	Çocuk sayısı	1	12	26,7	6	13,3	27	60,0	45	100,0	x²=15,291
		2	34	33,0	8	7,8	61	59,2	103	100,0	
		3	24	36,4	16	24,2	26	39,4	66	100,0	Sd=8
		4	10	32,2	7	22,6	14	45,2	31	100,0	
		5 ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	81	32,9	37	15,1	128	52,0	246	100,0	

Tablo–15de okul öncesi eğitim konusunda annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine yaşlarına ve sahip oldukları çocuk sayısına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %66,7'si, iki çocuğa sahip annelerin %60,2'si, üç çocuğa sahip annelerin %40,9'u yetersiz, dört çocuğa sahip annelerin %41,9'u yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 24,058$, $P<0,05$].

Yuvaya devam eden çocuğunuzun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %57,8'i, iki çocuğa sahip annelerin %53,4'ü, dört çocuğa sahip annelerin %48,4'u yetersiz, üç çocuğa sahip annelerin %40,9'i yeterli, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini biraz yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)= 16,337$, $P<0,05$].

Bu alanda annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve çocukların yaş ve cinsiyeti ile aralarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu alanda

aralarında fark bulunan tek değişken ailedeki çocuk sayısıdır. Bu değişkene göre ise anlamlı bulunan konular; anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği, yuvaya devam eden çocuğunuzun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konularıdır.

Alanda genel olarak kendilerini yeterli hissetmelerine rağmen kendilerini en yetersiz hissettikleri konunun okul öncesi eğitimin çocuğun genel kişilik gelişimine katkıları olması annelerin okul öncesi eğitim konusunda farkındalıklarının düzeyini gösterdiği düşünülebilir.

Tablo-16 Oyun ve Oyuncak Seçimi Konusunda Annelerin Sahip Oldukları Çocukların Cinsiyetlerine Yaşlarına ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilerini Yeterli Hissetme Düzeylerinin Dağılımı

Oyun ve Oyuncak Seçimi	Değişken		Yeterliyim		Biraz Yeterliyim		Yeterli Değilim		Toplam		
			f	%	f	%	f	%	f	%	
Oyunun çocuğun genel gelişimini nasıl etkilediği konusunda	Cinsiyet	Kız	35	22,3	111	70,7	11	7,0	157	100,0	x^2=1,116
		Erkek	17	19,1	68	76,4	4	4,5	89	100,0	Sd=2
		Toplam	52	21,1	179	72,8	15	6,1	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	21	25,3	3	3,6	59	71,1	83	100,0	x^2=4,752
		Beş yaş	17	21,0	8	9,9	56	69,1	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	14	17,1	4	4,9	64	78,0	82	100,0	P>0,05
		Toplam	52	21,1	15	6,1	179	72,8	246	100,0	
	Çocuk sayısı	1	7	15,5	3	6,7	35	77,8	45	100,0	x^2=14,411
		2	16	15,5	4	3,9	83	80,6	103	100,0	
		3	20	30,3	4	6,1	42	63,6	66	100,0	Sd=8
		4	8	25,8	4	12,9	19	61,3	31	100,0	
		5ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	52	21,1	15	6,1	179	72,8	246	100,0	
Anne-babanın çocuğun yaşına ve gelişimine göre nasıl oyuncak seçeceği konusunda	Cinsiyet	Kız	49	31,2	99	63,1	9	5,7	157	100,0	x^2=1,701
		Erkek	35	39,3	49	55,1	5	5,6	89	100,0	Sd=2
		Toplam	84	34,1	148	60,2	14	5,7	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	25	30,2	8	9,6	50	60,2	83	100,0	x^2=4,627
		Beş yaş	27	33,3	3	3,7	51	63,0	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	32	39,0	3	3,7	47	57,3	82	100,0	P>0,05
		Toplam	84	34,1	14	5,7	148	60,2	246	100,0	
	Çocuk sayısı	1	11	24,4	4	8,9	30	66,7	45	100,0	**x^2=15,848**
		2	33	32,0	4	3,9	66	64,1	103	100,0	
		3	29	43,9	1	1,6	36	54,5	66	100,0	**Sd=8**
		4	10	32,3	5	16,1	16	51,6	31	100,0	
		5ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	**P<0,05**
		Toplam	84	34,1	14	5,7	148	60,2	246	100,0	
Çocuğa oyuncak alırken emniyet açısından nelere dikkat edileceği konusunda	Cinsiyet	Kız	43	27,4	101	64,3	13	8,3	157	100,0	x^2=0,754
		Erkek	23	25,9	61	68,5	5	5,6	89	100,0	Sd=2
		Toplam	66	26,8	162	65,9	18	7,3	246	100,0	P>0,05
	Yaş	Dört yaş	25	30,1	5	6,0	53	63,9	83	100,0	x^2=3,548
		Beş yaş	18	22,2	9	11,1	54	66,7	81	100,0	Sd=4
		Altı yaş	23	28,0	4	4,9	55	67,1	82	100,0	P>0,05
		Toplam	66	26,8	18	7,3	162	65,9	246	100,0	
	Çocuk sayısı	1	9	20,0	5	11,1	31	68,9	45	100,0	x^2=11,443
		2	29	28,2	3	2,9	71	68,9	103	100,0	
		3	20	30,3	5	7,6	41	62,1	66	100,0	Sd=8
		4	7	22,6	5	16,1	19	61,3	31	100,0	
		5ve üzeri	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	P>0,05
		Toplam	66	26,8	18	7,3	162	65,9	246	100,0	

Tablo-16'da oyun ve oyuncak seçimi konusunda annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine yaşlarına ve sahip oldukları çocuk sayısına göre kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre;

Anne-babanın çocuğun yaşına ve gelişimine göre nasıl oyuncak seçeceği konusunda, ailedeki çocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede; tek çocuğa sahip annelerin %66,7'si, iki çocuğa sahip annelerin %64,1'i, üç çocuğa sahip annelerin %54,5'i, dört çocuğa sahip annelerin %51,6'sı yetersiz, beş ve üzeri çocuğa sahip annelerin tamamı kendilerini yeterli hissetmektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir fark görülmektedir [$x^2(8)=15,848$, $P<0,05$].

Bu alanda annelerin kendilerini diğer alanlara göre daha yeterli hissettikleri görülmektedir. Bu alanda annelerin çocuklarının yaşları ve cinsiyetlerine göre kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Yani çocukların yaşları ve cinsiyetleri annelerin ihtiyaç duydukları konuları faklılaştırmamaktadır. Bu alanda sadece, anne-babanın çocuğun yaşına ve gelişimine göre nasıl oyuncak seçeceği konusunda ailedeki çocuk sayısı ile annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. 2 ve 3 çocuğu olan annelerin diğer annelere göre kendilerini daha yeterli hissettiği görülmektedir. Deneyim üç çocuğa kadar anneler için bir avantaj gibi görülmektedir. Bunun sebebi olarak ailelerin daha fazla çocuğu olan annelere göre daha bilinçli oldukları düşünülebilir.

Roberts (1988:6-10) araştırmasında Hawaili çocuk ve ebeveynlerin katıldığı ev merkezli Prekindergarden Educational Programı (PREP)'nın değerlendirmesini yapmıştır. PREP'e katılan ebeveynler çocuğun doğumu, çocukla nasıl oyun oynayacakları, farklı yaşlardaki çocukların gelişimleri konularında önemli bilgiler edindiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynler bu bilgileri çocukları ile birlikte kullandıklarını ve bunları komşularına ve arkadaşlarına aktardıklarını söylemişlerdir. Bu araştırmanın sonucundan görülebileceği gibi anneler oyun alanında eğitime ihtiyaç duymaktadırlar ancak bunu fark edebilmeleri için önce oyun ve oyuncaklar

konusunda bilinçlenmeleri gerekmektedir. Çocuk sayısı arttıkça oyun ve oyuncak konusunda kendilerini yeterli hissetmelerinin nedeni bu olarak düşünülebilir.

BÖLÜM- IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında ki altı alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar bundan önceki bölümlerde açıklanmıştı. Bu bölümde araştırmanın III. bölümünde verilen bulguların ışığında ulaşılan sonuçlar ve araştırmacılar ve program yapımcılarına öneriler yer almaktadır.

1.Sonuç

Bu araştırmayla dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik, ihtiyaç duydukları konular; annelerin eğitim düzeylerine, annelerin çalışma durumuna, annenin yaşına, çocuğun cinsiyetine, çocuğun yaşına, ailedeki çocuk sayısına ve konu alanlarına göre ihtiyaç dağılımlarının farklılık gösterip göstermediği, en çok ihtiyaç duyulan konu alanları belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın bulguları ışığında alt problemlere yönelik olarak şu sonuçlara ulaşmak mümkün görünmektedir.

Annelerin, eğitim programı için ihtiyaç duydukları konuların ilk sırasında davranış yönlendirme alanı, ikinci sırada aile içi iletişim ve genel kişilik gelişimi alanları, üçüncü sırada zihinsel gelişim alanı, dördüncü sırada okul öncesi eğitimin önemi alanı, beşinci sırada fiziksel gelişim alanı, son sırada ise oyun ve oyuncak seçimi alanı gelmektedir (Tablo-2).

Annelerin, çocuğun davranışlarını yönlendirme alanında, çalışma durumları, yaşları ve öğrenim düzeyleri arasıda konu alanının tümünde anlamlı bir fark olmadığı, ancak bu konu alanı içerisinde çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan problem durumların nedenleri, çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler, sorun olan davranışlarda anne babaların uzmana danışma

dışında neler yapabileceği, çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler, çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi konularında annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan problem durumların nedenleri, çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler, çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler, çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi, çocuklarda ağır problem davranışlar konusunda ebeveynlerin kime başvuracağı konularında annelerin çalışma durumları ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Bu alanda annelerin eğitim durumları ile kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir (Tablo-3).

Annelerin, aile içi iletişim alanında, yaşlarına, öğrenim düzeylerine, çalışma durumlarına göre konu alanının tümünde anlamlı bir fark olmadığı, ancak bu konu alanı içerisinde eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma, çocuğunuzun davranışlarının nedenlerini anlama, çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapılması gerektiği, anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konularında annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma konusunda, çocuğunuzun davranışlarının nedenlerini anlama konusunda, çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapmanız gerektiği konusunda, sizin çocuk ile konuşurken kendinizi iyi anlatabilmeniz için nasıl konuşmanız gerektiği konusunda,çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu alanda annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ile annelerin öğrenim durumları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo-4).

Annelerin, fiziksel gelişim alanında, yaşlarına, öğrenim düzeylerine, çalışma durumlarına göre konu alanının tümünde anlamlı bir fark olmadığı, ancak bu konu

alanı içerisinde, çocuğun cinsiyetine göre boy uzaması, vücut ağırlığının artması, diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme, çocuk hastalıklarını tanıma ve ilk belirtilerini anlama konularında annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Annelerin çalışma durumları ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre, çocuğun cinsiyetine göre boy uzaması, vücut ağırlığının artması, diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme, 4–6 yaşındaki bir çocuğun ne kadar ve ne aralıklarla yemesi gerektiği, yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme, çocuğun fiziksel, gelişimi ve olgunlaşıp büyümesine destek olmak için anne babanın neler yapması gerektiği konularında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu alanda annelerin öğrenim durumları ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arsında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olan konular; çocuğun cinsiyetine göre boy uzaması, vücut ağırlığının artması, diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme, 4-6 yaşındaki bir çocuğun ne kadar ve ne aralıklarla yemesi gerektiği, yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme, çocuğun fiziksel, gelişimi ve olgunlaşıp büyümesine destek olmak için anne babanın neler yapması gerektiği konularıdır (Tablo-5).

Annelerin, zihinsel gelişim alanında, yaşlarına, öğrenim düzeylerine, çalışma durumlarına göre konu alanının tümünde anlamlı bir fark olmadığı, ancak bu konu alanı içerisinde, çocuğun çeşitli olaylarla ilgili soruları karşısında nasıl davranılacağı, çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konularında annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu alanda annelerin çalışma durumları ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre, çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği konusunda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu alanda annelerin öğrenim düzeyi ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonuçlarına göre sadece; Çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği konusunda anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (Tablo-6).

Annelerin, genel kişilik gelişimi alanında, yaşlarına, eğitim düzeylerine, çalışma durumlarına göre konu alanının tümünde anlamlı bir fark olmadığı, ancak bu konu alanı içerisinde çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma, çocuğun duygusal gelişimi için neler yapılabileceği, çocukların akran, yetişkin ve kardeşleriyle ilişkilerinin yaşlara göre nasıl geliştiği konularında annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu alanda çalışan ve çalışmayan annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasıda ki-kare testi sonuçlarına göre; çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konusunda, çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz konusunda, öz güven ve bu becerinin gelişim yaşları konusunda, anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin; bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği konusunda, çocuğun ahlak anlayışının gelişimde, örneğin; çocuğun evdeki kuralları benimsemesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konusunda, anlamlı bir fark görülmektedir. Bu alanda annelerin öğrenim düzeyleri ile kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare testi sonucuna göre anlamlı bir faklılık olmadığı görülmüştür (Tablo-7).

Annelerin, okul öncesi eğitimin önemi, yaşlarına, öğrenim düzeylerine, çalışma durumlarına göre konu alanının tümünde anlamlı bir fark olmadığı, ancak bu konu alanı içerisinde Bu alanda; anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği, yuvaya devam eden çocuğun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konularında da annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri ve yaş dağılımları arasında ki-kare testi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Çalışan ve çalışmayan annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasıda ki-kare testi sonuçlarına göre sadece anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği konusunda anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu alanda annelerin eğitim düzeyleri ve kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında ki-kare tesri sonuçlarına göre anlamlı çıkan tek konu içeriği; anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği konusudur (Tablo-8).

Annelerin, oyun ve oyuncak seçimi alanında, yaşlarına, öğrenim düzeylerine, çalışma durumlarına göre konu alanının tümünde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo-9).

Çocuğun davranışlarını yönlendirme alanında annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına göre alanın tümünde anlamlı bir fark olmadığı, Sadece ailedeki çocuk sayısı ile yeterlilik düzeyi arasında bazı konularda anlamlı fark olduğu görülmektedir. Bu konular; çocuğun saldırgan veya çekingen olmaması için yapılması gerekenler, ebeveyn ve çocuğun öncelik ve isteklerinin çakışması, çocuklara olumlu davranışları öğretme konusunda anne babaların yapması gerekenler, çocuğa diş fırçalama, düzenli uyuma v.b. konusunun öğretimi, çocuklarda ağır problem davranışlar konusunda ebeveynlerin kime başvuracağı konularıdır (Tablo-10).

Aile içi iletişim alanında annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına göre alanın tümünde anlamlı bir fark olmadığı. Bu alanda annelerin sahip olduğu çocuk sayısı ile kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ancak bu alanda da sadece; eşler arası tartışmalarda çocuklara zarar vermeden çözüm yolları bulma, çocuğun davranışlarının nedenlerini anlama, çocuğunuz size bir sorununu getirdiğinde, ne yapmanız gerektiği, anne-babanın çocuklarına ait duygu ve düşüncelerini onlara nasıl anlatacağı konularında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (Tablo-11).

Fiziksel gelişim, sağlık, beslenme alanında annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına göre alanın tümünde anlamlı bir fark olmadığı, sadece ailedeki çocuk sayısı ile anlamlı bir fark olduğu ancak bu alanda sadece; yiyeceklerin besin değerlerinin ne olduğunu bilme, çocuğun zıplama, tırmanma, tek ayak üzerinde durma gibi hareketle ilgili, kalem tutma gibi el becerilerinin gelişimine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği konularında anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo-12).

Zihinsel gelişim alanında annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına göre alanın tümünde anlamlı bir fark olmadığı, Buna karşılık ailedeki çocuk sayısı ile annelerin kendilerini yeterli hissetme düzeyleri arasında sadece; teyp ve özellikle radyo gibi sadece dinlemeye yönelik araçların çocuğun dil gelişimini nasıl etkilediğini bilme, çocuğun kavramları öğrenmesine yardımcı olmak için anne-babanın neler yapabileceği, çocuğa okunacak veya çocuğun bakacağı kitapların seçiminde nelere dikkat edileceği, konularında anlamlı bir fark görülmektedir (Tablo-13).

Genel kişilik gelişimi alanında annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına göre alanın tümünde anlamlı bir fark olmadığı, sahip oldukları çocuk sayısına göre ise sadece anne –babanın çocuğun kişilik gelişimini örneğin; bağımsız davranmasını desteklemek ve sağlıklı bir şekilde yönlendirmek için neler yapılabileceği, çocuğunuzun duygusal gelişimi için neler yapabileceğiniz, çocuklara kız erkek arasındaki farkı anlatma konularında anlamlı fark olduğu görülmektedir (Tablo-14).

Okul öncesi eğitim alanında annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına göre alanın tümünde anlamlı bir fark olmadığı, sahip oldukları çocuk sayısına göre ise sadece anne –babanın çocuğun gittiği /gideceği yuva ile ne kadar yakın bir ilişkisinin olması gerektiği, yuvaya devam eden çocuğunuzun hangi durumlarda yuvaya yollamaktansa evde tutmanın tercih edilebileceği konularında anlamlı fark olduğu görülmektedir (Tablo-15).

Oyun ve oyuncak seçimi alanında annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına göre alanın tümünde anlamlı bir fark olmadığı, sahip oldukları çocuk sayısına göre ise sadece, anne-babanın çocuğun yaşına ve gelişimine göre nasıl oyuncak seçeceği konusunda anlamlı fark olduğu görülmektedir (Tablo-16).

Bu araştırmanın genel amacına yönelik sonuç ise araştırmaya katılan ebeveynlerin en çok ihtiyaç duyduğu üç konu alanı; davranış yönlendirme, genel kişilik gelişimi, aile içi iletişim alanlarıdır.

2. Öneriler

1.Yapılacak veya var olan aile eğitimine yönelik programlarda gelişim alanlarının ilerleyiş süreci ve olumsuz davranışlarla baş etme konuları yer almalıdır.

2.Yapılacak olan aile eğitim çalışmalarında genel kişilik gelişimi, davranış yönlendirme ve fiziksel gelişim alanları öncelikli konular arasında yer almalıdır.

3.Aileler aile içi iletişim ve okul öncesi eğitim konusunda bilinçlendirilmelidir.

4.Aile eğitimine yönelik programlar sonrasında bu programların etkililiğini ölçen araştırmalar yapılmalıdır.

5. Bu konu alanında araştırma yapacak olan araştırmacıların hissedilen yeterliliğin yanı sıra davranışsal yeterliliği de ölçebilir.

6. Bu araştırma sonuçları değerlendirilerek deneysel bir çalışma yapılabilir.

7. Araştırma konusu hakkında daha güvenilir veriler elde etmek amacıyla örneklem genişletilerek yeni araştırmalar yapılabilir.

8.Eğitimin gerekliliğine dair ailelerde bilinçlenme ve talep yaratılmalıdır.

9.Aile eğitim modellerinden sadece birini kullanmak yerine yararlanacak kitlenin ihtiyaçlarına, özelliklerine ve koşullarına uygun olarak birden fazla model birbiri ile bağlantılı biçimde kullanılabilir.

10. Ailelerin ebeveynliğe ilişkin bilgi ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek için onların bu konudaki sorunlarını inceleyen araştırmalar artırılabilir.

KAYNAKÇA

AKSOY, Ayşe, Z.,F. TEMEL ve S. BAYKAN (1995) 0-4 Yaş Anne Eğitim Programının Değerlendirilmesi, Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, Elazığ: s:120

AKTAŞ, Deniz,(2001) Türkiye de Anne-Çocuk Sağlığı Eğitimde Televizyonun Yeri ve Önemi Master Tezi, Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s:19–23, 77–78

AYÇİÇEĞİ, Ayşe. (1993). The Effect Of The Mother Training Program. Boğaziçi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

AZİZ, Aysel, (1975), Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri Ve Önemi, Ankara, Sevinç Matbaası, s:37

BAYDAR, Nazlı. GÖKŞEN Fatoş. KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem. ve KUNTAY, Aylin.(2003). "Benimle Oynar mısın?" Etkinlik Araştırması. Koç Üniversitesi. www.AÇEV.com

BAYKAN, Suna ve Diğ.(1995). Ankara'da Farklı Sosyo Ekonomik Düzeydeki 0–6 Yaş Çocukların Gelişim Durumlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, Ankara: s:1,6

BEKMAN, Sevda.(1998), Eşit Fırsat Anne-Çocuk Eğitiminin Değerlendirilmesi, Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayınlar, s: 10–11

BEKMAN, Sevda.(1996–1999). Anne Çocuk Eğitim Programının Okul Başarısına Etkisi. Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi, XVII. s:17–33

BERGMAN, Fulya (1990). Needs Assessment for Parent Education, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul. s:15,16,13,27

CANPOLAT, Taner. (2001). Öğretmen Aile İşbirliği ile Ailelerin Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi.. Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

ÇÖRÜŞ, Gül. (1996). A Follow-Up Study Of The Effectiveness Of The Mother Training Program On Mothers. Boğaziçi Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

DARDAĞAN, MELİHSE. (2000). İlköğretim Dönemi Çocukların Sosyal Ve Akademik Becerilerini Geliştirmede Yardımcı Ebeveyn Eğitim Programının Değerlendirilmesi. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

ERCAN Sevil. (1993) The Short-Term Effects Of The Home Intervention Program On The Cognitive Development Of Children. Boğaziçi Üniversitesi, Yüksek lisans Tezi. İstanbul

ERDEN, Salih (1985). Basın ve Kitle Eğitimi, Kitle İletişim Araçları ve Eğitim Sempozyumu, Ankara, s: 53

ERSOY, Özlem ve TEZEL ŞAHİN, Fatma. (1999). 0-6 yaş Döneminde Anne Baba Eğitiminin Önemi. Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi: s:58,104

EVANS, Timothy. ve Shah.(1995), Integrated Child Development Center. s:24.

FINE, M. Jary., (1980). Handbook of Parent Education. Academic Pres, New York.

GİNOTT, Haim (1969). Betwen Parent and Child. İn Fine M.J. (1980) (Ed.) Handbook of Parent Education. Academic Pres New York

GOLDSTEIN, Judith A. Carman. (1980). Effects Of Parent Effectiveness Training And Assertiveness Training On Self-Assessed Parental Attitudes And Behaviors Of Women. Dissertation Abstracts İnternational,

GORDON, I. John. (1976).Building Effective Home-School Relationships.In P.P. Olmsted and R. I. Rubin (1980) Parent Education Fallow Through Program, UNC School of Education, Chapel Hill

HALL, M.Colin. (1978). The Responsive Parenting Program. In M.J. Fine (1980) (Ed.)Handbook of Parent Education. Academic Press.

HATIRLI, Ayla.(1998), Aile Eğitimi ve Aile Sağlığı, T.C. Devlet Bakanlığı Aile Araştırma Kurulu Başkanlığı 3. Aile Şurası Bildirileri, Ankara, s:297

HAEGERT, Linda Moxley ve SERBİN, Lisa A. (1983). Developmental Education For Parents Of Delayed Infants: Effects On Parental Motivation And Children's Developmental. Child Development, 54:1324–1331

HİNDİN, Toby J.(2001) A Media Literacy NNutrition Education Curriculum For Head Start Parents About The Effects Of Television Advertising on Their Children's Food Requests, A Thesis Colombia University. New York .

1. İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı. (1999), "Ana Baba Okulu Projesi", İstanbul Çocukları Vakfı, S:354-357

KANİSBERG, Joel ve LEVANT, Ronald (1988). Parental Attıtudes And Children's Self-Concept And Bahavior Following Parent's Prticipation İn Parent Training Groups. Journal of Community Psychology, 16 :152-154

KARAASLAN, Tuğba. ve BAL, Servet. (2002). Çok Düşük Doğum Ağırlıklı Prematüre Bebeklerin Gelişimine Ev Merkezli Erken Eğitim Programlarının Etkisinin İncelenmesi. Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Dergisi, 1(6-7), Haziran-Aralık, s:31

KIRIŞ, Ferudun (1988). Televizyonda Yayınlanan Kısa Süreli Sağlık Eğitimi Programlarının Ankara'daki Gecekondu Kadınlarının Davranışlarına Etkisine İlişkin Bazı Faktörler. Hacettepe Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi Ankara

KURTULUŞ, Zeynep, (2003) Anne Eğitim Programının 4-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Alt Sosyo Ekonomik Düzeydeki Annelerin ve Babaların Aile İlişkilerini Algılamasına Etkisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

LEVENSTEIN, Phyllıs. (1988),Messages From Home The Mother Child Home Program And The Prevention Of School Disavanted. Ohio State University Pres.s:51,52,58,126

LEVENSTEIN, Phyllıs. ve Diğ.(1998), Long-Term Impact Of A Verbal Interaction Program For At-Risk Todlers: An Exploratory Study Of High School Outcomes İn A Replication Of The Mother Child Home Program. Journal Of A Applled Development Psychology, 19(2), 267-285

LEVİNGER, Ann Cotton. (1982), Effects Of One Versus Two-Parent Participation İn Parent Training. Dissertation Abstracts International.

MADDEN, John and O'HARA John and LEVENSTEIN, Phyllıs.(1984). Home Again: Effects Of The Mother Child Home Program And Child. Child Development, 55, s:636-647

MC GUİNESS, Thony. P. (1977) Teaching Parents About Reality Threapy, Academic Pres Newyork

MC CAFFREY, Catherine. (2000) A Comparision of the Effects of a One-Session Video Versus Two-session Live Presentation Format of the Compass Parent Education Program. A Thesis.California State University. Long Heach

MURGHY, C.H. (1990). Head Start at 25. Children Today, 19(3) ,s:1

MYERS, Robert. , Hayatta Kalan On İki, Ankara , 1996, s: 122,123, 142 ,131

NAZİK, Behire. (1997). 0-6 Yaş Çocuğa Sahip Olan Annelere Verilen, Ev Kazalarında İlkyardım Eğitimi Modellerinin Araştırılması. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. Ankara

OKTAY, Ayla (1999). Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem. Epsilon Yayıncılık, İstanbul. s:96;

ÖMEROĞLU, Esra. (1992). 0-3 Yaş Erken Çocukluk Eğitim Araştırma Projesi 1988-1992. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi, s:103-105

ÖMEROĞLU, Esra, KURTULMUŞ, Z. ve YAYLA, Ş. (2001), Hıgh/Scope ve Head Start Eğitim Programlarında Aile Eğitimi, Gazi Üniversitesi Anaokulu / Anasınıfı Öğretmen El Kitabı., YA-PA. İstanbul..s:295-297

ÖZGEN Mesut.(1985), Radyo ve Televizyonda Eğitim Yayınları, Kitle İletişim Araçları ve Eğitim Sempozyumu, Ankara, s: 21–22

ÖZKÖK, Suzan (1997). Erken Çocukluk Eğitimi Programlarının Toplumsal Gelişmeye Katkısı. Yaygın Eğitim: Bir Toplumsal Gelişme Aracı Sempozyum Raporu, Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, 22,23 Mayıs, s:167,

ÖZYEĞİN, Ayşe ve Diğ.,Learning Today For All Our Tomorrows. Mother Child Education Foundation (MOCEF)

POWELL, Douglas R. (1990). Parent Education and Support Programs. Eric Digests. Urbana

ROBERTS, Richard, (1988) Ka Ho "O Kipa" Ana Velcoming Our Baby An Intervention Program For Hawaiian Families. Children Today, July-August:6-12

ROWE, Philip. (1994-1995). Head Start Seks Community Voluntees. Children Today 23(3),s:10

SARI, Naciye (1999). Engelli Çocuğu Bulunan Ana Babalara Uygulanan "Ana Baba Eğitim Programının" Etkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Konya

SCARR, Sandra and MCCARTNEY, Kathleen, (1988). Far From Home: An Experimentan Evaluation Of The Mother-Child Home Program İn Bermuda. Child Development. 59, s:531-543

SUCUKA, Nur ve Diğ. (1997). Anne Çocuk Eğitim Programı Uygulama ve Değerlendirme. Okul Öncesi Eğitim Sempozyumu "Okul Öncesinde Yeni Yaklaşımlar". Ankara Üniversitesi Basımevi.s: 51

TEMEL, Fulya ve ÖMEROĞLU, Esra. (1993). Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Yaygınlaştırılmasında Aile Eğitimine Dayalı Modeller. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü. Ankara.s: 58

TEMEL, Fulya. (1997). Erken çocukluk Eğitim Programları. Ulusal Ev Ekonomisi Kongresi. Ankara Üniversitesi Basımevi. s: 240

TEMEL, Fulya. (2000). The Study Of The Effect Of Mother-Child Education Program. International School Psychlogy Association XXII Annual Coolquim Theme And Scientific Program. Kreuzlingen/Konstanz, Switzerland Germany, July 30agust, 3, S:92

TEMEL, Fulya ve AKSOY, Ayşe. (2000). Home Based Mother Training Program For 0-3 Years Of Age And Its Effects On Home Environment. Psychology & Education, 25/26(1-2), s:51-57

TEZEL ŞAHİN, Fatma ve ERSOY, Özlem. (1999). Erken Çocukluk Döneminde Türkiye'de Yapılan Anne Baba Eğitimi Çalışmaları, Mesleki Eğitim Dergisi, 1(2),s:104

TOPUZ Hıfzı.(1985), İletişim Araçlarının Eğitimde Kullanılmasında UNESCO Deneyimleri, Kitle İletişim Araçları ve Eğitim Sempozyumu, Ankara, s:5-16

TURAN, Esra ve Diğ.,(1999). Anne Çocuk Eğitimi Programının Annelerin Çocuk Gelişimi İle İlgili Bilgilerine ve Ev Ortamlarının Düzenlenmesine Etkisi. 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirgeleri. Eskişehir, s:307

Türkiye Radyo Televizyonu Arşivleri, 2004, TRT yayınları, Ankara

ÜNAL, Fatma (2003). Empatik İletişim Eğitiminin Okul Öncesi Çocuğu Olan Annelerin Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. Ankara

ÜNLÜ, Sezen. (1986). İşitme Engelli Çocukları Olan Ailelerin Uzaktan Öğretim İle Eğitilmesi. Anadolu Üniversitesi.. Doktora Tezi. Eskişehir.

UNİCEF –TC HÜKÜMETİ, Türkiye'de Anne ve Çocukların Durum Analizi, Ankara, 1996 s:87-91

ÜSTÜNOĞLU, Ülkü. (1991) Aile Eğitiminde Uygulanabilecek Farklı Yaklaşımlar, Aile Eğitim Paneli, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara,s:82,88

YAVUZER, Haluk. (1993). Ana Baba Okulu. Remzi Kitapevi. s:5,8

YILMAZ, Sevda. (1997). Erken Çocukluk Gelişiminde Anne Çocuk Eğitim Programının Çocuklarda Yaratıcılığa Etkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara

YOUNG, Mary Eming. 1996. Early Child Development Investing in the Future. The Internationel Bank For Reconstruction And Development/ THE WORLD BANK;67

YÖRÜKOĞLU A. , Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, İstanbul, 2000, s:97,

www.BasicEd.org ,25.04.2004

http://www.northwestmedia.com, 25.04.2004

www.early childhood education journal.org ,25.04.2004

www.learning together early intervention, child care and family programs.org,25.04.2004

www.AÇEV.com.tr ,16.10.2004

www.tile://A:/ AÇEP Değerlendirme.htm, 1999 AÇEP DEĞERLENDİRME, Anne Çocuk Eğitim Vakfı10.06.2005

Ek-1

Görüşme Formu

Anne Eğitimi İhtiyaç Belirlemesi

Tez Araştırması

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde tez çalışması yapıyorum. Dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi ile ilgili ön bilgi topluyorum. Bu çalışmada amaç daha sonra gerçekleştirilecek bir anne eğitim programı için gerekli konuları belirlemektir. Şefika GÜZEL

I. BÖLÜM

Önce sizi ve çocuklarınızı tanımak için birkaç soru soracağım.

1. Adınız –Soyadınız : .....

2. Kaç yaşındasınız ?. 25 ve altı b) 26 – 35 c)36 – 45 d)46 ve üstü

3. a) Çalışıyor musunuz ? Evet.....(1) Hayır...(2)

Ne iş yapıyorsunuz ?

b) Eşiniz çalışıyor mu ? Evet ....(1) Hayır.....(2)

4. a) Eğitim durumunuz İlkokul ....(1) Ortaokul ....(2)
Lise.....(3) Üniversite.....(4)

b) Eşinizin eğitim durumu İlkokul ....(1) Ortaokul ....(2)
Lise.....(3) Üniversite.....(4)

5. Kaç çocuğunuz var ? Bir.....(1) iki .....(2) üç.....(3) dört.....(4)

6. Çocuklarınızın cinsiyeti ve yaşını söyler misiniz. ?

Kız (1)	Erkek (2)	Yaşı	Kaçıncı
		...../...../.....	

7. 4-6 yaş arasındaki çocuğunuz yuvaya gidiyor mu ? Evet...(1) Hayır.. (2)

8. Ev adresi .....

II . BÖLÜM

Bu bölümde konuşacağımız konular hakkında herkesin farklı düşünmesi normaldir. Kesinlikle doğru yada yanlış bir cevap yoktur. Yalnızca söyleyeceğim konularda pratik bilgi ve becerilerinizde kendinizi ne kadar yeterli hissettiğinizi öğrenmek istiyorum. Bu nedenle lütfen nasıl hissediyorsanız ona göre cevap verin.

Her konu için üç durum bulunmaktadır :
Yeterliyim (3) Biraz yeterliyim (2) Yeterli değilim (1)
Bu durumlardan sizin için en uygun olanı söyleyin.

	Yeterliyim	Biraz Yeterliyim	Yeterli Değilim
1. Çocuğunuza kız-erkek arasındaki farkın nasıl anlatılması gerektiği konusunda	3	2	1
2. Çocuğunuzun duygusal gelişimini örneğin ,onun korkularını ,kıskançlığını, öfkesini; sağlıklı bir şekilde yönlendirmek içineler yapabileceğiniz konusunda	3	2	1
3. Eşlerin aralarındaki tartışmayı çocuklarına zarar vermeden çözümleme yolları bulması konusunda	3	2	1
4. Çocuğunuzun kendi kendine yetme ,kendi başına hareket etme gibi yeteneklerinin, güven duygusunun farklı yaşlarda nasıl geliştiğini bilme konusunda	3	2	1
5. Çocuğunuzun diğer çocuklarla , büyüklerle (eğer varsa) kardeşleriyle ilişkilerinin farklı yaşlarda nasıl değiştiğini bilme konusunda	3	2	1
6. Teyp ve özellikle radyo gibi sadece dinlemeye yönelik araçların çocuğun dil gelişimini nasıl etkilediğini bilme konusunda	3	2	1
7. Çocuğun davranış bozuklukları veya sorun olan alışkanlıklarına nelerin sebep olduğunu bilme konusunda	3	2	1
8. Çocuğunuzun cinsiyetine göre boy uzaması , vücut ağırlığının artması , diş ve kemik gelişiminin nasıl olduğunu bilme konusunda	3	2	1